

A „JÓ GYAKORLATOK” ELÉ

Ebben a kis kötetben a gyermekvédelmi törvény 10. születésnapja alkalmából, először meghirdetett „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” című program nyertes munkái olvashatók.

Egy szakma épülésének természetes elemi fázisa, ha a feladatteljesítés sikeres helyi megoldásai tapasztalatként továbbadónak, majd széles körben elterjednek, végül beépülnek a módszertani repertoárba. A tudatos szakmaépítés ezt a folyamatszakaszt algoritmizálja, amikor megfogalmazza a helyi jó gyakorlatok szakmaépítő szerepét, ezeket megkeresi, összegyűjti és fölhasználja a módszertan fejlesztésére.

A „jó gyakorlat” fogalma a gyermekjóléti-gyermekvédelmi tevékenységben olyan helyben kialakított, eredményre vezet, új megoldási módot jelent a szolgáltatásokat igénybe vevők problémáira (akár egyedi szükségleteinek kielégítésére), melyet az intézményben, ellátási formában a helyi tapasztalat már hitelesített, amely bevált, rendszeresen alkalmazzák, a felhasználók elfogadták mint szolgáltatást, igénylik, és eredményes a közösségre gyakorolt hatása. A megoldási mód lehet saját kezdeményezés vagy adaptáció is. Lényeges feltétel még, hogy másutt is alkalmazható legyen. Az új megoldási mód „műfaját” tekintve jelentheti például: a tartalmában, formájában vagy technikájában új szakmai programot, szolgáltatást, eljárást, szervezeti vagy szervezési megoldást, támogató csoport szervezését ... stb.

A gyermekvédelemben dolgozók szakmaépítő tudatosságának viszonyítási alapja és meghatározó kerete az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról.

A felvázolt logikai rendszerben szükségszerű lépés volt, amikor a Szociális és Munkaügyi Minisztérium, valamint a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet a gyermekvédelmi törvény 10. születésnapjára programot hirdetett a törvény alkalmazása során az egyes gyermekjóléti-gyermekvédelmi intézményekben kifarrott jó gyakorlatok összegyűjtésére és bemutatására.

A program célja, hogy a gyermekvédelmi törvény tízéves alkalmazása során kialakult és a tapasztalatok által igazolt eljárásokat összegyűjtsük; ezek számára nyilvánosságot biztosítsunk; a gyermekjóléti-gyermekvédelmi intézményekben minél szélesebb körben elterjesszük; segítsük öntevékeny szakmai műhelyek kialakulását, a sokoldalú intézményi együttműködés erősödését és a szervezett horizontális módszertani tapasztalatcserét.

A program olyan területeken (kategóriákban) került meghirdetésre, melyek szakmai feladataink teljesítése során jelentős társadalmi aktualitással bírnak. Ezek a következők voltak:

- 1) Közszolgáltató és közösségi megoldások a prevencióban
- 2) A család összetartozásának erősítése, többirányú támogatása. A család és az otthont nyújtó ellátás kapcsolata
- 3) Az érzékenységek erősítését, fejlesztését segítő követelmények érvényesítése
- 4) A szakemberek és intézmények együttműködése

- 5) Integrált ellátások szervezése

- 6) Egyénre szabott, sajátos szükségletekhez igazodó ellátások kialakítása a szakellátásban
- 7) A szakmai személyiség karbantartása

Az elbírálás során külön figyelmet kaptak azok a pályázatok, amelyek:

- *a családi kompetenciák fejlesztéséhez és a szülői felelősség megerősítéséhez a gyermekjólét-gyermekevédelem új szolgáltatásaival járulnak hozzá;*
- *terápiás eljárást dolgoztak ki az igénybevevők egyéni problémáinak megoldására;*
- *a speciális szükségletű gyermekek ellátásának új módszerét kínálják;*
- *a hatékony jelzőrendszeri együttműködés módszereit mutatták be;*
- *több szakterület együttműködésével indítottak sikeres közösségi szolgáltatásokat;*
- *az alap- és a szakellátás együttműködésének módszereit mutatták be;*
- *szolgáltatásaik hatásosságának megőrzése és erősítése érdekében szervezetfejlesztő, mentálhigiénés programokat valósítottak meg.*

A programra ötvenegy gyakorlat bemutató leírása érkezett be, melyeket iktatás után anonim módon továbbítottak az értékelést végző bizottság tagjaihoz. Minden munka három bizottsági tag egymástól független, megadott szempontok szerinti előértékelése után került az értékelő bizottság elé, amely együttes ülésén hozta meg a döntését. Az értékelő bizottság az SZMM képviselőjéből, az SZMI munkatársaiból és meghívott külső szakértőkből állt. Az értékelő bizottság tagjai: Dr. B. Aczél Anna, Baloghné Gábor Katalin, Domszky András, Kádas István, Magyarfalvi Tiborné, Mester Zsuzsa, Mihály-Tamás Katalin, Pethő Mónika, Rózsa Judit, Sidlovics Ferenc, dr. Soós László, Szikulai István, Szombathelyiné dr. Nyitrai Ágnes, Vajda Zsolt, Zakács Gábor.

Az ünnepélyes eredményhirdetésre 2007. november 30-án került sor az Országház felsőházi termében, ahol a nyerteseknek Dr. Lamperth Mónika szociális és munkaügyi miniszter adta át a díjakat.

A kötetbe gyűjtött jó gyakorlatokat biztató szándékkal nyújtjuk át kollégáinknak: tanulmányozzák, használják föl a munkájukban, és szolgáljanak mintaként a saját tapasztalataik, jó gyakorlatuk megfogalmazásához.

*Az SZMI Gyermekjóléti és Gyermekvédelmi Főosztályának
munkatársai*

„Mi világunk” program

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

II. HELYEZETT

Kategória: Köszolgáltató és közösségi megoldások a prevencióban

Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszertani Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Megyei
Módszertani Központ
3529 Miskolc, Budai u. 4.
Sándor-Lenkei Aida
Tel/fax: 46/562276
Email: miskolc.cssk@chello.hu
Web: www.mcssk.hu

A PROGRAM CÉLJA

A program felmenő rendszerben a 2003-2004-es tanévtől egy pályázati program keretében az Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskolával kötött együttműködési megállapodás alapján valósul meg a 9–12. évfolyamon. 2003-ban elsődleges célként a kábítószer-fogyasztás megelőzése fogalmazódott meg azon serdül korú fiatalok körében, akik családi, kapcsolati zavarok és a családban megjelenő deviáns viselkedések, valamint a pubertás kor problémáinak okán nagy odafigyelést igényelnek. Különösen veszélyeztetettek azok a diákok, akik tanulási zavarokkal (dyslexia, dysgraphia, dyscalculia) küzdenek, mivel a serdül kori krízisen kívül az iskolai kudarcok további problémákat eredményeznek náluk. A projekt fontos célja a különböző tanulási problémákból eredő pszichés iskolai hátrányok kompenzálása: a kirekesztődés megelőzése, előítéletek kezelése, önismeret fejlesztése – minden évfolyamon a csoportos szociális munka módszerével, szabadidős programok szervezésével és egyéb szolgáltatások megajánlásával (pl.: pályaválasztási tanácsadás).

MI INDOKOLTA A PROGRAM KIDOLGOZÁSÁT?

A normál tantervű iskolák, ha látenszen is, de elítéletesen viseltetnek a tanulási problémákkal küzdő diákokkal szemben, akiknél így természetes módon egyfajta magatartászavar/viselkedési probléma alakul ki, amit az iskolának már nincs kapacitása kezelni, ezért külső szakemberek közreműködése válik szükségessé. A program partneriskolája (gimnázium) elsőként vállalta fel Miskolc városában, hogy dyslexiás, dysgraphiás, dyscalculiás gyerekeket gimnáziumi keretek között, integrálva felvesz és oktat. Az iskola tantestülete azonban nem rendelkezett olyan tudással, amely a kudarcokkal teli gyerekek mentális egészségét elősegíthetné.

A városban több általános iskolában vezettünk csoportfoglalkozásokat gyerekeknek konfliktuskezelés, kommunikációfejlesztés, és önismeret-fejlesztés céllal, így az iskola gyermekvédelmi felelőse ismerte ezt a lehetőséget. 2003-ban kollégámmal, ki egyben régi gimnáziumi osztálytársam is volt, úgy döntöttünk, hogy felkeressük régi iskolánkat, hogy egy drogprevenciós pályázati kiírás kapcsán legyen a partnerintézményünk, és megajánlottuk nekik a csoportos szociális munkára épülő programunkat. Az iskola elvárásával tökéletesen egybeesett az ajánlatunk, így első sikeres közös projektünket megírtuk, előre tervezetten egy évre.

A program kezdetben az iskola drogprevenciós programjának kiegészítéseként jött létre (előre tervezetten egy évre) az iskola gyermekvédelmi felelőseinek felméréseire és a tanulási problémákkal küzdő gyerekek készségfejlesztésének igényére reagálva, pályázati forrásból finanszírozva.

A prevenciós programban részt vevő diákok olyan csoporttá szerveződtek, amelynek nagy volt a megtartóereje, és képessé váltak a közös gondolkodásra, problémamegoldásra és a hatékony munkára.

A csoport tagjai felismerték, hogy hasonló problémákkal küzdenek, amelyek a korcsoporti jellemzőkből és speciális tanulási zavarokból adódnak.

Az egyéves közös munka során a fiatalokban az a felismerés született, hogy önismeretük segítségével és hatékonyabb konfliktuskezelésükkel problémamegoldó képességük megerősödött, melyet a társas kapcsolataik során is alkalmazni tudnak.

Az első csoport év végi zárásakor a fiatalok jelezték, hogy fontos nekik ez a közösség, ahol hasonló problémákkal küzdőkként társakat találnak egymásban, és közösségekben lehetnek, ahol az elfogadás maximális, kudarcoktól nem kell félniük. Többen jelezték, hogy önbizalmuk megerősödött, mióta a csoportba járnak, és kérték, hogy továbbra is folytassuk, mert a felnőttek világában mi vagyunk az elsők, akiktől pozitív megerősítést kapnak, és teljes elfogadást, amire továbbra is szükségük van. Erre a szükségletre épült fel további programunk, ami az iskola igényeivel ismételtlen egybeesett.

Szakmai munkánk során arra motiváltuk a csoportot, hogy szerzett tudásukat hasznosítsák mindennapjaikban, és ezáltal segítsék hasonló problémákkal küzdő társaikat, így következő évben programunk új elemeként kortárs segítő képzést kívánunk megvalósítani az említett csoporttagokkal.

Az iskolával való egyeztetés, és folyamatos pozitív visszacsatolás során világossá vált, hogy az újonnan az iskolába felvételt nyert 9. osztályos tanulási problémákkal küzdő gyerekek számára is elindítunk egy csoportfoglalkozást. Így 2003. óta minden évfolyamon elindult egy csoport, két szociális szakember vezetésével. A csoportok általános célja hasonló (a pszichés iskolai hátrányok kompenzálása, a kirekesztődés megelőzése, pozitív önértékelés elősegítése), azonban a csoportban alkalmazott rövid

távú célok, és a hozzá kapcsolódó technikák minden esetben a csoport igényeinek megfelelően alakulnak

A PROGRAM BEMUTATÁSA

2003-tól, csoportfoglalkozás heti rendszerességgel 9. és 10., 11., 12., osztályban 2-2 órában, illetve kb. évente 4 alkalommal egyéb közös (szabadidős, egészségmegőrző, családi nap) program szervezése, egyes csoportoknál bentlakásos nyári tréningtábor az év lezárásaként, illetve szülőcsoport részleges működtetése.

A program elemei: személyiség-, önismeret-, kommunikációfejlesztés, konfliktuskezelés, tanulástechnikai tréning, természetes életciklusbeli (kamaszkori) krízisek kérdéseinek megbeszélése, tabu témák feszegetése, kortárssegítő-képzés, drogprevenció, egészségmegőrző, szabadidős programok szervezése, egyéni és csoportos pályaorientáció.

A program megvalósításának módszere

- csoportos szociális munka kettős csoportvezetéssel
- egészségmegőrző nap szervezése a csoport által, az iskola tanulóinak
- szabadidős programok szervezése (kirándulás, bentlakásos tréning, közös sportolás, stb.)

Programelemenként:

1. Önismeretfejlesztés témakörei (kb. 1,5-2 hónap)

- Közös munka alapjai: szabályalkotás, szerződésalkötés, Ki vagyok én?
- Az légy, aki vagy!
- Én és az önfegyelem
- Társismeret
- Kapcsolatrendszer, viselkedési sémák, megfelelés
- A csoportkezdés és az önismeret-fejlesztés célja:
- A csoportos munkamódszer és egymás megismerése,
- A csoporttal kapcsolatos féltelmek és elvárások tisztázása, önfeltárás
- Önfeltárás, önfelfogadás
- Csoporttudat realizálása, összetartás megtapasztalása
- A másik megismerése, én-te viszony tisztázása
- Egyéni és csoportérdekek feltérképezése, beilleszkedés elősegítése

2. Konfliktuskezelés, kommunikációfejlesztés témakörei:

- Konfliktusfogalom tisztázása, hogyan bízzuk egymásra titkainkat?
- Családi kapcsolatrendszer feltérképezése
- Egyéni élethelyzetek megismerése, bizalomépítés, csoportkohézió erősítése
- Családban megjelenő devianciák, játszmák feltárása, megbeszélése, kilépési lehetőségek
- Kommunikációban történő önkifejezés elősegítése, pozitív kommunikatív jegyek megteremtése
- Konfliktus megoldó technikák

3. *Tanulásmódszertan témakörei:*

- Saját tanulási módszereim, technikáim
- Új tanulási technikák megismerése
- Új tanulási stratégiám megalkotása, kipróbálása
- Visszacsatolás

4. *Drogprevenció témakörei:*

- Egyéni és csoportérték megfogalmazása, tisztázása, értékpreferenciák megismerése
- Az egészség, mint érték. A drog megoldási alternatíva?
- Az egészséges életmód kialakítása (számos szabadidős program fűződik hozzá)
- A döntés

5. *Kamaszkori kérdéseim témakörei:*

- Én és a másik nem
- A barátság
- A szerelem
- A szex tabu? Megkérdezem, amit tudni akarok!
- Nem értenek meg a szüleim
- Ki vagyok én?
- Ma kamaszoknak lenni – A mobil a barátom, a PC-m a társam, az MP3 a haverom

6. *Kortárssegítő-képzés témakörei:*

- Ki a segítő? A segítő attitűd
- Hogyan segíthetünk?
- Kortársaink problémái
- Segítő eszköztárunk
- Közösségi programszervezés lépései, értékelése

7. *Pályaorientáció*

- Mit szeretek csinálni?
- Életpályám
- Mi lesz velem 5 év múlva?
- Érdeklődésem és képességeim – kérdőívek, tesztek
- Pályaismeret
- Akkor lennék elégedett, ha lehetnék! Pálya - és iskolaválasztás

8. *Egyéb szabadidős programok, a csoport igényéhez alakítva:*

- Közösségi program szervezése az iskola diákjainak (sportrendezvények, filmklub működtetése) – a dyslexiás gyerekek az iskola életének középpontjában, szervezőként! Siker
- Kirándulások
- Korcsolyázás
- Bentlakásos nyári tréningtábor

- Kalandpark, paintball – a közös élmény, a küzdelem és a sikerélmény érdekében

9. *Klubtevékenység – utánkövetés* (kizárólag az elballagott fiataloknak) – igény szerint, általában 2-3 havonta egyszer, 2 órában –a csoportvezető személye nem kötelező, a csoport kérésére behívható. A klub önmagát működteti, csak a helyszín biztosítása szükséges.

Témái:

- Engem a legjobban most az foglalkoztat, hogy...
- Kíváncsi vagyok, mi van veletek?
- Segítsetek, mert...

A programok időbeli behatárolása nehéz, mivel a felsorolt program elemek nem jelennek meg minden csoportnál. A csoportok igényeihez, és a csoportvezetők eszköztárához alakítva jöttek létre a fent leírt tevékenységek, a szükségleteknek megfelelő időkeretekben. Azonban a klubtevékenységet kivéve, minden csoportra érvényes, hogy heti 2 órában dolgozik a fiatalokkal.

A PROGRAM VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A kiscsoportos szociális munka eredményei:

- a tagok csoporttá, közösséggé formálódnak
- konfliktuskezelési és problémamegoldó stratégiákat dolgoznak ki, kipróbálják azokat védett környezetben, majd „élesben”
a csoport támogató rendszerként áll mögöttük
- a családi konfliktusok okán megjelenő feszültségek oldására különböző módszereket tanulnak meg, és azok kipróbálása csoportszinten támogatott
a csoportélmények megkönnyítik a közösségben való feloldódást, a beilleszkedést
- felismerik, hogy a problémáikkal nincsenek egyedül, kortársaikat hasonló kérdések foglalkoztatják
a csoporttá szerveződés, a csoportkohézió, a csoportnormák kialakulása, azok megtartása egyfajta biztonságot ad a közösségi térben való mozgás során
- a csoportos szociális munka során a csoportban alapszabályként megjelenő csoporttitok erősíti a serdülők bizalmát egymás iránt, a közösségen belüli elmagányosodást akadályozhatja meg
információt, felvilágosítást kapnak kérdéseik kapcsán

Az egyéb programok várható eredményei:

- a fiatal a szabadidős programok segítségével megtanulja szabadidejének tudatos strukturálását és hasznos eltöltését, a közösen szerzett élmények erősítik a csoportkohéziót, segítik az egyén beilleszkedését
- az egészségmegőrző program szervezése kapcsán a kudarcokkal teli kamasz sikerélményt szerez magának, ezzel önértékelése pozitív irányba mozdul el
- az egészség, mint érték interiorizálódik személyiségébe, a program elemeinek kitalálásába szabad kezet kap, ezáltal kreativitása fejlődik
- a család bevonása a szabadidős programokba közös élményt nyújt, ami erősíti a család összetartó erejét, a szülők közvetlenül kapnak információt gyermekük közösségben elfoglalt helyéről, lehetőség nyílik a szülők közötti tapasztalatcserére
- a kortárs segítő programban részt vevő tanulási zavarokkal küzdő fiatalok, a már elsajátított kommunikációs és problémamegoldó készségekkel, segítik kortársaik mindennapi nehézségeinek megoldását, ami újabb sikerélményt jelent
- tudatos jövőképzés és átgondolt pályaválasztás jellemzi a fiatalokat a negyedik év végére.

A program objektív mutatói

- Nyolc fő kortárs segítő képződött ki a program során.
- 46 fő tanulási zavarokkal küzdő fiatalnak nyújtunk minden héten 2 órában készségfejlesztő, konfliktuskezelő, aszertivitást segítő, hatékony tanulási technikákat elsajátító, önismeretfejlesztő (minden csoport másban igényel segítséget) csoportfoglalkozásokat.
- Kb. 22 szülővel tartunk aktív kapcsolatot, akik szervezői és résztvevői is a programoknak.
- Az iskola tantestületének minden tagja megismeri a program eredményeit a kapcsolattartó személyen keresztül.
- Az iskola összes tanulója részt vesz a csoportok által szervezett egészségmegőrző napon.
- 8 fiatal működtet már az iskola keretein kívül egy önszervező klubot az intézményünkben.

A program hasznosságára és hatékonyságára vonatkozóan a szülők, a gyerekek és a pedagógusok is egyértelmű visszajelzést adnak, miszerint szükség van rá, és a gyerekeket hozzásegíti a jobb tanulmányi eredményekhez, a hatékonyabb konfliktuskezeléshez, a pozitív önértékeléshez, az érett társas kapcsolatok kialakításához – amiben jelentős hátrányokat szenvedtek ez előtt.

Az első elballagott csoport továbbtanulási eredményei objektív indikátorral szolgálnak a csoportmunka sikerét igazolva, ugyanis 8 fiatal közül, akik kortárssegítő képzésben is részesültek: 2 fiatal nyert felvételt Egerbe szociálpedagógia szakra, 1 fő jogi egyetemre, 2 fő gyógypedagógiai asszisztensnek tanul, 1 fő vállalkozásba

kezdett szülei segítségével, 1 fő számvetési ügyintézőnek tanul tovább, és 1 fő elektrotechnikai műszerésznek. Dyslexiával, és folyamatos iskolai kudarcokkal küzdő fiatalok esetében óriási eredménynek tartjuk ezt az életpálya alakulást. Mind a fiatalok, mind a szülei hálásak a segítő munkáért, és minden közös rendezvényre meghívást kapunk, ami pozitív visszacsatolást jelent – bankett, szalagavató, szülők és gyerekek által szervezett közös piknik stb.

A programot továbbra is folytatni kívánjuk. Mivel az iskola vezetése elégedett az eredményekkel, így ígéretet kaptunk egy külön tréningterem kialakítására az iskolában, ami lehetővé tenné, hogy a csoportfoglalkozások során keletkezett zaj, ne legyen zavaró más osztályok számára, továbbá a bizalmi légkör megteremtését segítené, illetve az eszközök biztosítása is folyamatos lehetne.

Továbbá ígéretet kaptunk az iskola vezetésétől, hogy tantervbe építik a csoportfoglalkozást, így nem kell a gyerekek lyukas óráira „vadásznunk”.

ÖSSZEGZÉS

A normál tantervű iskolák, ha látenszen is, de előítéletesen viseltetnek a tanulási problémákkal küzdő diákokkal szemben, akiknek így egyfajta magatartás zavara/viselkedési problémája is kialakulhat, amit az iskolának már nincs kapacitása kezelni, ezért külső szakemberek közreműködése válhat szükségessé. A program felmenő rendszerében, a 2003-2004-es tanévtől valósul meg egy középiskola 9-12. évfolyamán, és elballagott fiatalok körében.

Az első évben az iskola részéről elsődleges célként a kábítószer-fogyasztás megelőzése fogalmazódott meg a családsegítő szolgálat munkatársai felé. A szociális szakemberek a munkát az iskola speciális programjában részt vevő – tanulási zavarokkal, főként dyslexia-problémákkal küzdő – diákokkal kezdték meg, akik a serdülőkorú krízisen kívül az iskolai kudarcok következményeivel is fokozottan szembesülnek.

A projekt fontos célja a különböző tanulási problémákból eredő pszichés/szociális hátrányok kompenzálása: a kirekesztődés megelőzése, elítéletek kezelése, önismeret fejlesztése. A prevenciós program fokozatosan bővült, átalakult. Évfolyamonként más-más elemeket kapcsolva hozzá, az adott csoport igényeihez is igazodva, de az eredeti célokat szem előtt tartva. A program elemei: személyiség-, önismeret-, kommunikációfejlesztés, konfliktuskezelés, tanulástechnikai tréning, természetes életciklusbeli (kamaszkori) krízisek kérdéseinek megbeszélése, tabu témák feszegetése, kortárssegítő-képzés, drogprevenció, egészségmegőrző, szabadidős programok szervezése, pályaorientáció.

Az előre megtervezett foglalkozások hetirend szerinti beosztásban zajlanak, melyeken lehet segítségük van a jelenlevő diákoknak is alakítani, befolyásolni a témát. Mivel a csoport az első évben nem önkéntes alapon, hanem órarendi kötelező foglalkozásként indul, különösen hangsúlyos a motiváció folyamatos

felkeltése/fenntartása. A tanárok, az iskola szemléletének formálására is törekszünk, hogy ne csak a rossz jegyeket lássák, hanem ezekben a gyerekekben is az értéket, a törekvést. A tanulók sportolói, művészi teljesítményét elismerve bátorítjuk őket, hogy találják meg a saját kibontakozási lehetőségeiket. A programban részt vevő diákok olyan csoporttá szerveződtek/szerveződnek, amelynek nagy a megtartó ereje, és képessé váltak/válnak a közös gondolkodásra, problémamegoldásra és a hatékony munkára. A csoport tagjai felismerték, hogy hasonló problémákkal küzdenek, amelyek a korcsoporti jellemzőkből és a speciális tanulási zavarokból adódnak. Szakmai munkánk során arra motiváltuk a csoport tagjait, hogy szerzett tudásukat hasznosítsák mindennapjaikban és ezáltal segítsék hasonló problémákkal küzdő társaikat.

Hosszú távú céljaink között szerepel, hogy a fiatalok majdan merjenek szívük és tehetségük szerinti életpályát kialakítani maguknak, és a különböző élethelyzetekben adódó természetes kríziseket/akadályokat is kezelni tudják.

„Egyedül nem megy” – Községszervezés, integráció elősegítése alternatív ellátási formában, az egyenlőtlenségek kompenzálása érdekében

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

II. HELYEZETT

Kategória: Közszolgáltató és közösségi megoldások a prevencióban

Kamasztanya Gyermek és Ifjúsági Egyesület
5008 Szolnok, Lechner Ö. u. 2.
Tóth Ferencné
Tel/fax: 56/428418
Email: kamasztanya@pr.hu
Web: www.kamasztanya.civilreg.hu.com

A TEVÉKENYSÉG CÉLRÉGIÓJA

Jász-Nagykun-Szolnok megye az Alföld közepén helyezkedik el, a Tisza, a Hármas-Körös és a Zagyva folyók mellett. Területe 5582 km², az ország területének 6%-a. A megye népessége 410. 800 f . A cigány etnikum aránya az összlakosságon belül mintegy 7-8%-ra tehető. A megye gazdasági szerkezete ipari-agrár jellegű. Az elmúlt évek során a mezőgazdaság helyzetét és terméseredményeit különösen rontották a rendkívüli ár- és belvizek. A munkanélküliségi ráta 6,2%. A megye székhelye Szolnok, a város területe 187 km², népessége 78.000 f , az ország tizedik legnépesebb városa. A városban közel 20.000 diák folytatja tanulmányait.

A KAMASZ TANYA MISSZIÓJA

A Kamasz-Tanya Gyermek és Ifjúsági Egyesület a Szolnokon élő hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok részére megelőzően alapuló komplex szabadidős, reszocializációs, képességfejlesztő és felzárkóztató szolgáltatási rendszert működtet, információk és ismeretanyagok átadásával, annak érdekében, hogy a fiatalok mintákat kapjanak, és életésélyeik növekedjenek.

SZÜKSÉGLETEK, AMELYEK ALAPJÁN A PROGRAM LÉTREJÖTT

1988-ban lakossági kezdeményezésre létrehoztunk a lakótelepen egy Kismama Klubot. A működéshez szükséges jogi háttérrel egy működő civil szervezet biztosította számunkra. Az idő múlásával azonban az anyukák zöme újra munkába

állt, és igény merült fel arra, hogy a nagyobb gyermekekkel foglalkozzunk. 1995 januárjában beindítottuk az ifjúsági klubot a lakótelep, valamint a lakótelepen működő Gyermekváros fiataljai részére. Ehhez segítségként a Gyermekvárostól 1 fő számára ösztöndíjat kaptunk azzal a feltétellel, hogy próbáljuk meg csökkenteni a gyermekvárosi fiatalok utcai csavargását, és próbáljuk oldani a feszültséget a „benti” és a „kinti” (családokban nevelkedő) gyermekek között. Erre azért volt szükség, mivel közös iskolákba jártak, ami gyakran verekedések színterévé változott. A gyermekvárosi fiatalok megnyerése után (napi kapcsolat az intézetben) megnyílt a klub, heti három délután. *„Volt egy hely, ahová be lehetett jönni!”* Beszélgettünk, zenéltünk, jó volt együtt lenni. A fiatalok érezték, hogy nem pedagógusként vagyok mellettük, s kezdtek felszabadulni. Szükségük volt egy olyan helyre, ahol nem iskolai, vagy nevelési intézeti környezetben lehetnek, s a szabadidejüket sem nevelő tanárok felügyelik. A kihallatszó zeneszó szép lassan becsábította az utcán csellengőket is. A lakótelep környezeti és szociokulturális összetételének sajátosságaiból adódóan sok volt az értelmetlen elfoglaltság nélkül utcán csellengő fiatal, így létszámunk egyre növekedett, s már megfogalmazódtak igények, melyet a későbbiekben megpróbáltunk lekövetni.

Látván a gyermekek és fiatalok helyzetét, nehézségeiket és igényeiket, új vizekre eveztünk. Bevezettük a napi nyitva tartást, és indirekt módon hatni próbáltunk a fiatalokra. Szép lassan becsempésztünk különböző foglalkozásokat. Az idő múlásával sajnos a lakótelepen élő családoknál hatalmas anyagi és erkölcsi lecsúszást tapasztaltunk. A környékbeli emberek (alacsony iskolai végzettségűek, zömük cigány nemzetiségű) többsége munkanélkülivé vált, ezáltal jelentősen romlott az életszínvonaluk, és családi életük is veszélyeztetetté vált. Az események következtében megjelentek klubunkban a kiegyensúlyozott családi háttér nélküli gyermekek. Elérkezett az ideje annak is, hogy külső szakmai segítők felkérésével többirányú tevékenységet, egyéb prevenciós jellegű feladatokat vállaljunk fel. Felvettük a kapcsolatot néhány szakemberrel, akik értékelték közhasznú tevékenységünket, alkalmanként társadalmi munkában dolgozni kezdtek nálunk. Ahogy a fiatalok létszáma emelkedett, napi szintű szolgáltatások biztosításához már több szakemberre volt szükségünk, a társadalmi munka kevésnek bizonyult, pályázati forrásból pedig nem tudtuk finanszírozni (bizonytalan, tervezhetetlen), így először közhasznú alkalmazásával, majd később egy rehabilitációs cégen keresztül jutottunk munkatársakhoz elfogadható áron. Később megkerestek minket fogyatékos fiatalokat nevelő családok, (megyei szinten) hogy legyünk segítségükre gyermekeik fejlesztésben, illetve felügyeletének biztosításában. Ez további munkaerőigénnyel járt, ezért egyesületünk munkáltató lett, és munkarehabilitációs támogatást igényeltünk a munkaügyi központtól. Így a megváltozott munkaképességű szakemberek számára segítségként egy lehetőséget tudtunk biztosítani a munkavégzésre. A fenti tevékenységek beindítása lett a jó gyakorlat alapja. Szolgáltatásunkat az igények szerint folyamatosan fejlesztjük.

A SZOLGÁLTATÁS CÉLJA

Általános cél

Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok részére megelőzésen alapuló komplex közösségfejlesztő, szabadidős, reszocializációs, képességfejlesztő és felzárkóztató szolgáltatási rendszert működtetése, fenntartása információk és ismeretanyagok átadásával, annak érdekében, hogy a fiatalok mintákat kapjanak, és életesélyeik növekedjenek. További cél: megváltozott munkaképességű szakemberek munkába helyezése, kirekesztődésük megszüntetése, valamint a program biztos működtetése.

A projekt rövid távú és közvetlen céljai

A klubban folyó komplex (szabadidős, egészségügyi, drogprevenációs, fejlesztő, szinten tartó kulturális) tevékenységek az alábbi célokat szolgálják:

- Személyiségfejlesztés; önismeret, önkontroll: a fiatalok képesek legyenek megfogalmazni saját problémáikat, és a kezelésére tegyenek megoldási javaslatot, társas kapcsolatokat tudjanak kialakítani.
- Toleranciára nevelés: fogadják el a máságot, a különböző etnikumok, az ép és sérült (roma, nem roma, értelmi, valamint mozgássérült) fiatalok közös programokban vegyenek részt, közösségi alkalmazkodó és együttműködési készségük növekedjen.
- Kommunikációs képességek – szervezőkészség és önkifejezés, határozott fellépés és érdekérvényesítő képesség – fejlesztése.
Felzárkóztatás, képességfejlesztés: jobb tanulmányi eredmény, sikerélmény, több ismeret, tudás, nyitottság.
- Egészségügyi ismeretek, drogprevenció, bűnmegelőzés: bővüljön mentálhigiénés és egészségügyi alapismeretük, alapvető tisztaság, ismerjék meg a drog-, alkohol- és egyéb szenvedélybetegség káros hatásait, csökkenjen veszélyeztetettségük.
- Családi életre nevelés, életvezetési tanácsadás: tudatos családi szerepek, jobb gyermek-, testvér-, szülőkapcsolat, önállósodás.
- Megváltozott munkaképességű kollégák segítése, kreativitásuk kibontakoztatása, személyiségük fejlesztése, önbizalmuk visszaadása, társadalmi kirekesztődésük megszüntetése.

Középtávú célok

- Hiánypótló szolgáltatás működtetése a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű, cselleng fiatalok számára közösségi, szocializációs, kulturális és oktatási/fejlesztési programokkal.

- Csökkenjen a beilleszkedési gondokkal küzdők száma, a bűnelkövetővé, illetve áldozattá válás lehetősége, a hátrányos helyzetű csoportok kirekesztődése.
- Fejlődjön a gyermek érzelmi, akarati és szociális képessége, nőjön önbizalmuk, önállóságuk, kreativitásuk, konfliktusmegoldó képességük, erősödjön lelki stabilitásuk, alakuljon ki a pozitív éntudat.
- Növekedjen a toleranciaszintjük a másság elfogadására (cigány-magyar, ép-egészséges együttműködése), a szolidaritás erősítése az egyének, csoportok, közösségek, etnikumok esetében.

A projekt hosszú távú, illetve közvetett céljai, elvárt eredmények

- A gyermek- és ifjúsági korosztály hátrányos helyzetben lévő tagjai (ép, roma, értelmi- és mozgássérült, halmozottan fogyatékos fiatalok) elsajátítják a társadalomban való funkcionálásuk alapelveit, a szocializációhoz szükséges viselkedési normákat, a közéleti, családi és társas kapcsolatok megfelelő működésének alapjait,
- fejlődik értelmi és érzelmi intelligenciájuk, elsajátítják az önmegvalósítás gyakorlati technikáit, javul az esélyegyenlőségük.
- Változást érünk el a hátrányos helyzetek kialakulásáért felelős társadalmi környezetben.
- Megváltozott munkaképességű szakemberek hosszú távú foglalkoztatása, életminőségük stabilizálódása, ismeretanyagaik hasznosítása, gyakorlati felhasználása.

CÉLCSOPORTJAINK

Sajnos, a mi fiataljaink sok problémával találják szembe magukat:

- a családokból eredő problémák: családi szocializációból eredő személyiségkárosodás, kóros deviáns minták, családi rendszerhatások
- társadalmi körülmények: kortárs csoportok, szekták szerepe, stressz, munkanélküliség
- veszélyeztetett, vagy szerzett fogyatékoság

A családi kapcsolat felbomlása, az intézményi kapcsolatok működésének hiánya és az élethelyzettel kapcsolatos szükségletek kielégítésének hiánya alapján jelentkező norma/értékkonfliktusokkal terhelt gyermekek és fiatalok különböző, a család funkcióját helyettesítő kockázati színtereken, magánosan, vagy csoportosan, szubkultúrában jelennek meg.

A lakótelep épített környezeti és szociokulturális összetételének sajátosságaiból adódóan sok az értelmetlen elfoglaltság nélkül, utcán cselleng fiatal.

Erős csoportkohézió és csoportnyomás alakul ki náluk. Jellemző, hogy családjaikban feszült a légkör, így a gyerekek inkább eljönnek otthonról, s hogy feszültségüket oldani tudják, indulataikat levezethessék sokszor agresszívek, lesznek. A viselkedési minták beépülnek személyiségükbe, s gyakran ugyan abba a hibába esnek, mint szüleik.

A lakótelepen nagy számban élnek roma családok, zömük munkanélküli. Gyermekük gyakran menekülnek otthonról a családi összetűzések, italozás miatt. Ezen túl a népes számú fiatalnak lehetősége sincs arra, hogy lakótelepi lakásukban jöjjenek össze. Ezért az utcán töltik idejüket.

A fogyatékos fiatalokat nevelő szülők nehéz helyzetben vannak, hiszen környezetükben nem találtak olyan ellátórendszer, ahol gyermeküknek felügyeletet biztosíthatnak, szabadidő és integrált tevékenységbe bevonódhatnak, illetve és fejlesztésükkel, is foglalkoznának.

2006. évi statisztika

Érintett korosztály: 3 -19 éves: 276 fő

Sérült fiatalok korosztálya: 6 -29 éves: 22 fő

Megváltozott munkaképességű szakemberek: 9 fő (2007-ben 11 fő)

A szolgáltatásokat igénybe vevők összlétszáma: 309 fő

A szolgáltatások esetszáma: 7722 alkalom

Napi átlagos esetszám: 33 fő

ETIKAI ÉS SZAKMAI NORMÁK

Egyesületünk szolgáltatásait az alábbi értékek, etikai és szakmai normák szem előtt tartásával nyújtja:

- Hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok és családjaik szolgálata és az irántuk való elkötelezettség
 - Diszkrimináció-mentesség biztosítása fajra, bőrszínre, nyelvre, vallásra, nemre vonatkozóan
 - Az emberi értékek elfogadása, az emberi méltóság tiszteletben tartása
 - A segítséget igénylő emberek feltétel nélküli elfogadása
 - A szolgáltatásokat igénylők választási szabadsága a programok, tevékenységek közül
 - A klientúra adatainak titkos kezelése
- Munkánk során a szociális munka etikai kódexének betartása

TEVÉKENYSÉGEK, SZOLGÁLTATÁSOK

Legfontosabb feladatunk, hogy a célcsoport számára mindig elérhetőek legyünk. További teendő a kliensek számára fontos információk áramlásának biztosítása a kliensek és az (ügyben érintett) intézmények között.

A foglalkozások a klientúra méreteit tekintve – a tematikus és kliensi szükségleteknek megfelelően – alapvetően egyéni és csoportosak, helyszínét tekintve pedig külső és belső.

Szabadidős tevékenység (1995-től hétfőtől péntekig 14^h–19^h-ig)

Reszocializációs program (hétfőtől péntekig szükség szerint)

Ifjúsági szabadidős alapprogram, tehetséggondozás (hétfőtől péntekig napi 6 óra)

Demokráciára való nevelés, közéleti részvétel erősítése (havi 2 alkalom)

Integrációs programok – ép és fogyatékosok közös programja (hétfőtől péntekig napi 6 óra)

Klubfoglalkozások és kézműves programok során a gyerekeknek lehetőségük van rajzolni, gyöngyöt fűzni, üveg- és szalvétaképeket készíteni. Fejlesztjük számítástechnikai, tánc, rajz, grafikai, önkifejező képességeiket. Kedveltek a közös családi uzsonnák, beszélgetések, névnap és születésnap megemlékezések, vetélkedők és péntekenként a „disco”. A szabadidő regeneráló funkcióját a játszótéri szabad játékok és a sportprogramok, illetve a klubfoglalkozások során a csoport és társasjátékok töltik be. A fejlesztést erősíti a közös együttléte, és a közösségi szellem kialakulása. Együttműködési képességük fejlesztése, közösségbe való beilleszkedésük segítése, aktivitásuk kibontakoztatása.

A gyerekek etikai, morális ítélőképességének fejlesztése során a deviáns magatartási jegyek kiküszöbölésére törekszünk. A kisgyermek személyiségének alakulásában nagy szerepe van az elsajátítható pozitív szociális mintának. A programokat fogyatékos fiatalok is látogatják.

Egészségügyi program, bűnmegelőzés (1998-tól heti 1-1 óra)

Egyéni és kiscsoportos irányított beszélgetés a programot vezető szakember és a fiatalok között életvezetési, valamint egészségügyi problémáik megoldásához. A programvezető nem iskolai előadás szintjén foglalkozik a gyerekekkel, hanem bensőséges hangulatot teremtve indirekt módon hat a gyerekekre. Igazodunk az őket éppen érdeklő témakörökhöz. Ezen kívül a különböző szabadidős foglalkozások, illetve beszélgetések során próbálunk felvilágosítást nyújtani a fiataloknak. Alkalmanként óvszert, intim betétet is kapnak, (megosztják velünk „titkaikat”, és tudjuk hogy szexuális kapcsolatot létesítettek). Elhanyagolt fiatalokat szükség esetén

szülői engedéllyel orvoshoz viszünk. Ha pályázati forrást kapunk, megrendezésre kerül az ingyenes szabadtéri előadás keretében hívtuk fel a lakótelepen élő gyermekek és fiatalok figyelmét a rájuk leselkedő veszélyekre (Eddig 5 alkalommal szerveztük meg a rendezvényt).

Kulturális program (1995-től igény szerint)

Kulturális programok, zene, tánc, ének, vers, illetve ezek előadása a különböző fellépések során. A gyermekek természetes sikeréhségének erősítésével a saját és idegen kulturális értékek elsajátítása, a szereplés vágyán alapuló tanulás. Lehetőséget kell adni a gyerekeknek is, hogy zenei, tánc-, rajz- vagy sporttehetségükkel eredményt érjenek el, az eredményeikkel tekintélyt vívjanak ki társaik között. Rendszeresen ünnepi műsorokat adunk a Büntetés Végrehajtó Intézetben, illetve a városi rendezvényeken.

Értelmi és mozgás-sérült gyermekek, fiatalok - „A” részprogram (2003-tól pályázatfüggő)

A gyermekek közösségbe való beilleszkedésének, ezen belül közösségi alkalmazkodásuk elősegítése. Ép és sérült gyermekek, fiatalok kapcsolatának erősítése. Megfelelő támogatás esetén lovagoltatás, táboroztatás. Nagy sikere van a bográcsban történő főzésnek, a Mikulás-, karácsonyi, farsangi rendezvényeknek, ahol gyakran a roma fiatalok adnak most sérült társaiknak. A program megyei szintű.

Értelmi és mozgássérült gyermekek, fiatalok - szabadidős „B”részprogram (2005-től hétfőtől péntekig 7.30h-13.30h-ig)

Értelmi sérült fiatalok délelőtti foglalkoztatása, fejlesztése, szabadidős tevékenységek. Halmozottan sérült gyermekek délelőtti megőrzése. Szülők mentesítése. Sikeres megtanítanunk számukra, hogyan közlekedhetnek, gyakran megyünk a városba, hogy könnyebben el tudjanak igazodni. Ismerkednek a számítógépekkel is. Alkalmanként ünnepi műsorral készülünk (Pl karácsony, anyák napja)

Uzsonnáztatás (1995-től támogatásfüggő, de minimum heti 3 alkalom)

Napi rendszerességgel uzsonna biztosítása a klubban, főzési és táplálkozási alapismeretek elsajátítása szalonnasütéssel és nyári bográcsos főzésekkel. A gyermekek közösen készítik a szendvicseket, gyakorlatok során elsajátítják a higiénikus és egészséges táplálkozás alapjait.

Egyéb szolgáltatások

Ingyenes internetes elérhetőség, játék biztosítása (2006-tól hétfőtől péntekig napi 12 óra)

Segítő szolgáltatások (tanácsadás, ügyintézés, képviselő) (1995-től, igény szerint)

Megváltozott munkaképességű szakemberek foglalkoztatása (2006-tól napi 7 óra)

HUMÁN ERŐFORRÁS

A program indításakor: 1 fő ösztöndíjas (gyermekvárosi támogatás) napi 8 órában; 1-2 fő társadalmi munkás szükség esetén, de minimum heti 2x2 órában; később 2 fő közhasznú alkalmazott, napi 8 órában.

2006-ban: 9 fő megváltozott munkaképességű alkalmazott, napi 7 órában; 1 fő megbízással, heti 5 órában.

2007-ben: 11 fő megváltozott munkaképességű alkalmazott, napi 7 órában.

Végzettség szerint:

Drogprevenációs munkatárs

Számítógépkezelő, -karbantartó

Szakápoló, e.ü. asszisztens

Gyermekgondozó – gyógypedagógiai-pedagógiai asszisztens

Szociális asszisztens

Gyermekfelügyelő

Művelődésszervező – családkonzulens-terapeutánár

Fejlesztő pedagógus – pszichopedagógus, óvónő

Preventív és korrektív pedagógiai és pszichológiai fejlesztő pedagógus

Pszichológia és pedagógia szakos gyógypedagógus

Sorstárssegítő

Pénzügyi szakember (könyvelő)

A programokat az intézményvezető koordinálja, két csoportvezető (délelőtti és délutáni) segítségével. Rendszeres Team üléseket folytatunk ahol a tevékenységekkel kapcsolatos eseteket, problémákat, illetve a működéssel kapcsolatos dolgokat beszéljük át.

Napi rendszerességgel vezetjük a megjelent gyermekek létszámát, és a végzett tevékenységeket. Külön füzetet vezetünk (úgynevezett esetenapló), melybe a figyelmet érdemlő eseteket írjuk le. Jelzőrendszerként működünk. Abban az esetben, ha kompetenciánkat meghaladja egy feladat vagy kérdés, a hozzánk fordulókat szakemberhez irányítjuk.

INFRASTRUKTÚRA

Telephely

A hely, bár elég kicsi, de kihasználjuk. Három helyiség áll rendelkezésre, mellékhelyiség, valamint picike iroda.

Számítógépes terem (ingyenes használat): fali táblák, térképek, számítógép 4 db (ebből egy rossz)

Foglalkoztató: faliújság, szekrények, asztal, konyhaszekrény, telefon, hűtőszekrény, mosogató, mikrosütő, játékok, társasjátékok, sportszerek, foglalkoztató, valamint fejlesztő eszközök

Klubszoba: szekrény, tévé, házimozsi, magnó, csocsó, asztal, szék

Iroda (csupán öltözőnek, vagy szükség esetén személyes megbeszélésekre): asztal, szék, szekrény, falba süllyesztett pánceszekrény

Székhelyen működő iroda

Rendelkezésre álló eszközök: számítógép, nyomtató, fénymásoló.
Zenei programokhoz: hangfalak, keverő, erősítő, mikrofon, gitár

NYILVÁNOSSÁG BIZTOSÍTÁSA

Rendszeresen informáljuk szűkebb és tágabb környezetünket tevékenységeinkről, illetve programjainkról. Cikkek jelennek meg a megyei újságban, helyi tévécsatornák riportokat készítenek nálunk, illetve az országos médiák is gyakran adnak hírt munkánkról. Jelen vagyunk az interneten és a civil weboldalon is. Rendszeresen megjelenünk helyi és országos rendezvényeken (Mindengyerek konferencia 2005, 2006, 2007; Határtalan7, civil expo).

EREDMÉNYEK

A módszertanilag megtervezett irányított közösségi tevékenységek, programok pozitív mintát adnak a fiatalok számára. Mindez nagyban hozzájárul a fiatalok szociális készségeinek fejlesztéséhez, amely révén csökkenteni lehet a korai eredetű érzelmi zavarokat, és javítani lehet a résztvevők beilleszkedését az iskolába és a helyi közösségekbe. A csoportos foglalkozások elősegítik a gyerekek személyiségének integrálását, a társas kapcsolatainak javítását (helyi közösségek, ép és fogyatékos, roma-nem roma). A szabad programok a gyermekek igényeinek figyelembevételével és a környezet adta lehetőségek kihasználásával megteremtik a lehetőséget a közös

élményszerzésre és kikapcsolódásra, ezzel modellt teremtve a szabadidő értékes eltöltésére.

Értékelési indikátorok

A programokba bevont fiatalok számának alakulása a program kezdete és vége között

- Tolerancia, a másság elfogadásának alakulása
 - Javuló tanulmányi eredmények
 - A fiatalok aktivitása a szervezésben, illetve a részvételben
- Mely programok voltak a legsikeresebbek és ennek okai
- A legnehezebben megvalósított programok és ennek okai

Eredményességi indikátorok

A programot akkor tekinthetjük eredményesnek, ha:

a fiatalok aktívan részt vettek a tevékenységben, lemorzsolódásuk minimális,

- a program előrehaladtával egyre önállóbban tevékenykedtek,
 - a cselekvési mintákat elsajátították és alkalmazzák,
 - véleményeiket, javaslataikat jól meg tudják fogalmazni,
 - képessé válnak az önszerveződésre,
- toleránsabbá váltak a másság elfogadásával,
- javul a tanulmányi eredményük.

Szül segítő szolgáltatás

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

I. HELYEZETT

Kategória: A család összetartozásának erősítése, többirányú támogatása. A család és az otthont nyújtó ellátás kapcsolata. Integrált ellátások szervezése

Ernuszt Kelemen Gyermekvédelmi Intézmény
9721 Gencsapáti, Bem u. 9.
Horváth Artúr, Piri Zsolt
Tel/fax: 94/500650
Email: gencsiotthon@freemail.hu

INTÉZMÉNYBEMUTATÓ

Az Ernuszt Kelemen Gyermekvédelmi Intézmény Vas megyében, Gencsapáti község észak-nyugati területén, az Apáti falurészen helyezkedik el, 9 km-re Kőszegtől és Szombathelytől.

A községben az Apponyi-kastélyban 1957 júliusa óta működik nevel otthon, majd gyermekotthon.

2004. szeptemberében az intézmény új, a törvényi előírásoknak megfelelő lakásotthonokba költözött át. Jelenleg két telephelyen működik: Gencsapáti-felső, Gencsapáti-alsón.

Az intézmény esetkezelő, gondozási, nevelési, rekreációs, egészségügyi és étkeztetési szolgáltatásokat nyújt a szüleik nélkül felnövő 0–24 éves korosztály számára, és kialakítja a napi élet gyakorlatát. A gyerekek teljes körű ellátása, gondozása, nevelése az ép és fogyatékkal élők között integráltan történik.

Az intézmény feladatai

- Különleges ellátást nyújt a 0-3 éves korú gyermekvédelmi gondoskodás alatt állók részére.
- Otthont nyújtó ellátást biztosít az átmeneti és tartós nevelésbe vett 3-18 éves korú gyermekek részére.
- Különleges ellátást nyújt az átmeneti és tartós nevelésbe vett 3-18 éves korú, normál gyermekközösségben elhelyezhető, enyhe fokban értelmi fogyatékos, különleges ellátási szükségletű gyermekek részére.
Befogadja a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekeket és annak saját gyermekét.

- Befogadja az utógondozói ellátásban részesülő fiatal és annak gyermekét.
- Utógondozói ellátásban részesíti azt a fiatal felnőttet, aki a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült, de az utógondozást igényli.

Az intézmény szakmai egységei

Különleges Gyermekotthon: Gencsapáti, Alkotmány u. 19.

A legkisebbek, a 0–3 éves korú gyermekek otthona. A 16 itt elhelyezhető kisgyermek számára az intézmény biztosítja a teljes körű ellátást, a speciális igényeket is figyelembe véve. A gyermekotthonban anyaoththon is helyet kapott, ahol 7 anya helyezhet el csecsemőjével együtt. A különleges gyermekotthon élén otthonvezető áll, aki a gyermekek gyámi és vagyonkezelési feladatait is ellátja. Munkáját gondozók, szakemberek (logopédus, fejlesztő pedagógus) segítik.

Gyermekotthon: Gencsapáti, Bem u. 9. és Alkotmány u. 19.

A gyermekotthon szakmai egységében, 5 lakásotthonban 60 gyermek él családi körülmények között. A gyermekek életkora 3–18 év. Az elhelyezés célja, hogy a nem és életkor szempontjából heterogén gyermekcsoportnak otthont nyújtó ellátást biztosítson. Ennek részei a teljes körű ellátás (ami kiterjed az ételre, a tisztasági szerekre, a ruházatra, a tanszerekre, a játékokra, szabadidős- és sporteszközökre, valamint a zsebpénz szolgáltatására) és a családgondozás. Az általános iskolások a községi és a kistérségi iskolákban tanulnak, a 3–6 évesek óvodáztatása is a település óvodájában történik. A középiskolások Szombathelyen, Kőszegen tanulnak. A gyermekotthon élén otthonvezető áll. Az intézmény igazgatója látja el a gyermekek gyámi és vagyonkezelési teendőit. A gyermekotthoni csoportokban pedagógusok, gyermekfelügyelők, gondozók dolgoznak. Munkájukat szakemberek: fejlesztő pedagógus, logopédus, pszichológus, családgondozó segítik.

Utógondozói otthon: Gencsapáti, Hunyadi u. 406.

Fiatal felnőttek élnek az utógondozói otthonunkban. Életkoruk 18–24 év. Az utógondozott fiatalok szükség szerinti ellátását az intézmény biztosítja. Néhányan még tanulmányaikat végzik, a többiek már dolgoznak. Az utógondozói otthon célja felkészíteni a fiatalokat a „kinti” életre, segíteni őket a mindennapi teendők elsajátításában, ellátásában. A fiatal felnőttek életét utógondozók segítik.

A SZÜLŐ SEGÍTŐ PROGRAM BEMUTATÁSA

A program céljai

- A szülő – gyermek – ellátó intézmény kapcsolatának javítása
- A gyermekek vér szerinti családba történő visszakerülésének segítése
- A gyerekek végleges családba való visszakerülése után a teljes körű ellátásuk biztosítottá válása

- A szülők és a gyermekekkel foglalkozó szakemberek közötti folyamatos, kommunikatív és személyes kapcsolat kialakítása
- Segítségnyújtás a szülők szociális hátrányainak leküzdésében
- Az esélyegyenlőtlenség csökkentése
Az elméletben megismertek gyakorlatban való alkalmazása
- ◊ A fogyatékoság jobb „kezelése”, a vele való együttélés, együtt élni tudás

Az igénybevevők köre

- Átmeneti nevelésben részesülő gyermekek
- Az átmeneti nevelt gyermekek szülei, testvérei

A szolgáltatás hozzáférése biztosításának módja a szülői igényfelmérő lapok kiértékelése alapján

- ◊ Utazási költség térítése
- ◊ Gyermekfelügyelet biztosítása
- A szolgáltatás hétvégenkénti megszervezése
- ◊ Étkeztetés biztosítása
- ◊ Tárgyi és személyi feltételek biztosítása
- Szakmai anyagok összeállítása

A program indítását megelőző szükségletfelmérés tapasztalatai

A szülők nem rendelkeztek azokkal az alapvető ismeretekkel sem, amelyek képessé teszik őket arra, illetve amelyeket a társadalom és a szakemberek elvárnának tőlük annak érdekében, hogy gyermekeiket saját családjukban nevelhessék.

A jó gyakorlat bevezetését megelőzően az intézmény családgondozása, illetve az alapellátásban dolgozó szakemberekkel való folyamatos kapcsolattartás működött. Konkrét, napi kapcsolat nem alakulhatott ki a szülők, hozzátartozók illetve a gondozást végző szakemberek között.

A szülői igényfelmérés mutatói

Kérdőíves felmérés

A szülők életkora: 25–40 év.

A megkérdezettek 75%-a nevel az intézményben elhelyezett gyermeke mellett otthon is gyermeket.

Gyermekeik az alábbi megoszlásban fogyatékosok: 86% enyhe fokban értelmi fogyatékos, 14% középsúlyos fogyatékos.

Iskolai végzettség: 77% 8 osztály, 23% középiskola.

Munkahely: 53% dolgozik, 46% rokkantnyugdíjas, munkanélküli, alkalmi munkás, gyeken lévő.

Az igényfelmérések megoszlásánál 15 felmerült témacsoportot tudunk megjelölni, ennek megfelelően állítottuk össze a jó gyakorlat konkrét témaköreit.

A program tematikája

A jó gyakorlat programban részt vevők ismereteket szerezhettek mindazon területeken, amelyek szükségesek számukra ahhoz, hogy szociális hátrányaikat leküzdhessék, az esélyegyenlőtlenséget csökkenthessék, élethelyzetükön maguk is javíthassanak.

Szül segítség szolgáltatás részletes programja

Témakör	Foglalkozásvezető
A program bemutatása, indítása Szül i igényfelmérések áttekintése	a program szervezői
Szociális ellátások formái	jogász, gyámhivatal vezető
Jogok és esélyegyenl ségek	jogász, gyámhivatal vezető
Én, a család és a társadalom	mentálhigiénés szakember
Gyermekkori betegségek és kezelésük	gyermekszakorvos
Csecsem - és kisgyermekgondozás	védőnő
A másság elfogadása	gyógypedagógus
Csecsem - és kisgyermekkor pszichés jellemzői	pszichológus
Nevelés: anya - gyermek kapcsolat	fejlesztőpedagógus
Egészségnevelés a családban	mentálhigiénés szakember
A gyermek és az iskola	gyógypedagógus, iskolavezető
Szül i vélemények a programmal kapcsolatban Programzárás	a program szervezői

A foglalkozások kiscsoportos keretek között zajlottak, az elmélet és a gyakorlat egészséges ötvözésével.

Személyre szabott segítségnyújtásra, az egyéni problémák megvitatására is lehetőség nyílt. Adott esetben sor került négy szemközti beszélgetésre a szakemberekkel.

A szülői igények alapján a program időtartama 6 hónap volt. Az első programsorozat 2003. szeptemberétől került sor, melyet ezt követően ciklikus rendszerben valósítottunk meg, a témakörök folyamatos felmérése alapján, „frissítéssel”. Az első „jó gyakorlat” 2003. szeptemberétől 2004. februárjáig tartott.

A foglalkozások napjain a szülők találkozhattak a gyermekeik nevelésében-gondozásában részt vevő szakemberekkel, dolgozókkal. A kapcsolatuk ennél fogva szorosabbá, személyesebbé, rendszeresebbé vált.

A foglalkozások hétfői napokon délelőtti időpontban zajlottak, mégis a program egész naposnak mondható, mivel a szülők a foglalkozásokat követően szinte az egész napot a gyermekeik körében töltötték.

A jó gyakorlatot, programot elősegítő szolgáltatások

Gyermekefelügyelet: a foglalkozások ideje alatt gyermekefelügyeletet biztosítunk a szülőkkel érkező, otthon nevelkedő gyerekek részére. Ezen időszak alatt, előre megtervezett, fejlesztő-pedagógusok által tartott kiscsoportos foglalkozásokat szerveztünk.

Utazási költség-térítés: a szociális hátrányok leküzdése anyagi segítségnyújtással.
Étkezés biztosítása: A család együtt étkezhet.

A program végén egy záró-értékelő megbeszélést tartottunk a résztvevőkkel és a foglalkozást vezetőikkel közösen. Az elégedettség felmérő lapokat kiértékeltek. A program során felmerült problémákat feltártuk és megbeszéltük, az esetleges újításokat beépítettük a jövőbeli programba.

A program humán erőforrása

Szervezők és foglalkozást vezetőik: 14 fő (az összeállított programanyagtól és a felmerülő igényektől függően).

Végzettségük: pedagógus, gyógypedagógus, fejlesztő pedagógus, pszichológus, gyámhivatal-vezető, védőnő, mentálhigiénés szakember, gyermekszakorvos, jogász.

Időkeret: A foglalkozások ideje alkalmanként 3 óra.

Szükséges infrastruktúra

Csoportszoba (a foglalkozások megtartásához)

- Iroda (személyes beszélgetésekhez, adminisztráció intézéséhez)
- Mellékhelyiségek
- Étkezőhelyiség
- Tárgyi eszközök (projektor, füzet, írószerszámok, fénymásoló)

Nyilvánosság biztosítása

A megyei napilap két alkalommal cikket közölt a programról. (Vas Népe)

A megyében működő gyermekvédelmi munkaközösség keretében előadás és programbemutató keretében ismertetésre került a program.

Együttműködő partnerek

- Magyar Máltai Szeretetszolgálat Szombathelyi Csoportja
- Aranyhíd – Korai Fejlesztő Óvoda és Általános Iskola, Szombathely
- Dr. Nagy László Gyógypedagógiai Iskola, Kőszeg
- Vas Megyei Pedagógiai Intézet Nevelési Tanácsadója, Szombathely
- Szombathely MJV Gyámhivatala
- Háziorvosi Rendel és Védőnői Szolgálat, Gencsapáti
- Pécsi Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kar, Szombathely

A PROGRAM EREDMÉNYEI, KIMENETELE, JÖVŐJE

A programnak köszönhetően a szülők „hozzaállása” az intézményhez alapvetően megváltozott. A szakemberek, a gyermekeket gondozó dolgozók és a szülők közötti együttműködés új alapokra került.

A szülők nagyon hamar megtalálták egymással is a közös hangot. Sokat jelentett számukra, hogy olyanokkal lehetnek együtt, olyanokkal beszélgethetnek, akiknek hasonló problémáik vannak. Nyíltan fel merték vállalni helyzetüket, a szakemberektől segítséget kaptak szociális hátrányaik leküzdéséhez. Ennek keretében egyéni problémáik megoldásához is segítséget kaptak.

Eredménynek tekinthető továbbá, hogy a szülők rendszeresen látogattak az intézménybe, többször lehettek együtt a gyermekeikkel, mint korábban, s ez a folyamat nem állt meg a foglalkozások befejezésekor sem. Megnyílni látszott számukra a lehetőség arra, hogy ismét egy család legyenek.

A program célcsoportjának választott szülők közel 80%-a rendszeres résztvevő volt, a további 20% váltakozó intenzitással vett részt a foglalkozásokon.

A jó gyakorlat a szülők körében sikert aratott, olyannyira, hogy a szülők néha „beszerveztek” más családokat is a programba.

Ösztönzésként hatott a szülőkre, hogy anyagilag a programon való részvétel nem jelentett gondot.

A program befejeztével a visszajelzések során (pl. gyermekjóléti szolgálat, családgondozói szolgálat) tapasztalhattuk, hogy azokat az ismereteket, amelyeket a program során szereztek, hasznosítani tudják (szociális helyzetük erősítése, átmeneti nevelésbe vétel megszüntetése).

A programon részt vett szülők gyermekei a statisztikai adatok alapján nagyobb százalékban kerültek vissza a családjukhoz, mint azok a gyermekek, akiknek szülei nem vették igénybe a szolgáltatást. A megkeresett családok 70%-a vállalta a programon való részvételt. E családok 80%-a rendszeresen részt vett a foglalkozásokon. A 23 résztvevő esetében, vagyis 15 családba a program indítását követő 2 éven belül 8 gyermek került haza. A szülői elégedettséget felmérő adatlap felhasználásával a programot folyamatosan az igényekhez igazítjuk, ezzel mintegy megvalósítva a minőségbiztosítás kérdését is a program kereti között.

Arra kérdésre, hogy nyert-e a szülő azzal, hogy részt vett a programon, egyöntetűen igennel válaszoltak.

A program legnagyobb értéke a hazagondozás elősegítése, hiszen a szakemberek egyik fontos feladata a gyermek családjában történő nevelkedésének elősegítése. A program megvalósítását minden hasonló feladatot ellátó intézménynek javasoljuk.

Együtt könnyebb – A speciális gyermekotthon és a disszociális serdülőket nevelő családok kapcsolatának erősítése

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

III. HELYEZETT

Kategória: A család összetartozásának erősítése, többirányú támogatása. A család és az otthont nyújtó ellátás kapcsolata. Integrált ellátások szervezése

SZMJVÖ Dr. Waltner Károly Otthon Fiú Speciális Gyermekotthon
6726 Szeged, Széregi út 80.
Pósa Róbert, András Katalin, Pityer Ildikó
Tel/fax: 62/401701
Email: robert.posa@gmail.com

BEVEZETŐ

A SZMJVÖ dr. Waltner Károly Otthon Fiú Speciális Gyermekotthonában élő és az otthonból kikerült súlyos magatartási és beilleszkedési zavarban szenvedő serdülők családjainak támogatása, segítése a gyakorlat célja oly módon, hogy a speciális gyermekotthon szakmai munkatársainak bevonásával a folyamatos kapcsolattartás mellett alkalmankénti találkozási lehetőséget biztosít az intézmény szakembereivel, valamint a családoknak egymással. Ez egyben lehet séget jelent az otthon munkatársainak is a munkájukkal kapcsolatos közvetlen visszajelzésre és a gyermek fejlődésének utánkövetésére.

A találkozások alkalmával az előzetes igényfelmérések és a szülők aktuális érdeklődése alapján pszichológiai, nevelési, jogi, egészségügyi tanácsadást is biztosítanak az otthon szakemberei, valamint kötetlen beszélgetést és tapasztalatcserét a hasonló problémákkal küzdő serdülőket nevelő családok között.

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján elmondható, hogy a szülők hasznosnak, alkalmazhatónak, fontosnak érezték ezen alkalmakat és szívesen vettek részt közös programokon is.

CÉLOK ÉS IGÉNYEK

A speciális gyermekotthonban élő súlyos magatartási és beilleszkedési zavarban szenvedő, disszociális serdülők esetében a családdal való kapcsolattartás kiemelkedő jelentőségű. Egyrészt a serdülő szempontjából, hiszen a bekerülést megelőzően a családi kapcsolatok, életkörülmények meghatározó tényezői a speciális gyermekotthonba való beilleszkedésnek, illetve ezek ismerete el segíti a serdülőkkel foglalkozó szakemberek munkáját, a serdülő otthonbeli életének hatékony

megszervezését, a nevelési terv kialakítását és így az optimális személyiségfejlés és biztosítását. Továbbá a gyermekotthonból való kikerülést követően a szűkebb, illetve a tágabb társadalomba való reintegráció sikerének is záloga a családdal való folyamatos kapcsolattartás és az utánkövetés. További fontos szempont maguknak a családoknak a támogatása, részben azáltal, hogy lehetőséget biztosítunk az egymással való találkozásra (hasonló problémákkal küzdő gyermekeket nevelő családok), valamint azzal, hogy szakemberek közvetlenül látják el tanácsal őket.

A bemutatásra kerülő program céljai az alábbiakban foglalhatók össze: a speciális gyermekotthonba bekerült és ott élő serdülők családi kapcsolatainak megismerése, ápolása és a családba való visszailleszkedés elősegítése; a speciális gyermekeket nevelő családok között kapcsolatot, közösséget teremteni és egyben biztosítani azt a lehetőséget, hogy együttműködhessenek a gyermekeket nevelő intézménnyel, valamint egymással. Továbbá a gyakorlat komplex, integrált megközelítésen alapuló segítségnyújtást és szolgáltatást jelent a gyermekeknek és családjuknak (egészségügyi, pszichológiai, nevelési, jogi tanácsadás).

A gyakorlat azon gyermekek családjával valósult meg, akik (akár indirekt módon, pl. közvetlenül az átmeneti vagy más gyermekotthonból) otthonról kerültek be, és ugyanabba (vagy nevelőcsaládba) kerültek vissza.

A programban részt vevők létszáma az elmúlt évek alatt változott, 12–24 fő közötti gyermeklétszám mellett. A programokon átlagosan 18–20 szülő vett részt.

A programok bemutatását, a családokkal való egyeztetést és igényfelmérést alapvetően a családgondozó végezte, ő tájékoztatta a lehető legszélesebb körben a családokat. Az érdeklődők száma azonban meghatározott volt, mivel a gyakorlat az intézményben élő és onnan kikerült serdülőket nevelő szülőket célozta.

A családok segítségét, annak új formáját több felvetődő igény is indokolta: egyrészt súlyos magatartási zavarban szenvedő gyermeket nevelni még a legtoleránsabb és legempathikusabb szülőknek is nehéz feladat külső támogatás, segítség nélkül. Másrészt a szülők igényelték – teljesen természetes módon – a bentlét ideje alatt nem csupán a serdülővel való találkozásokat, hanem a gyermek mindennapi életére, fejlődésére vonatkozó információkat. Továbbá a speciális gyermekotthon szakemberei a bekerült serdülő egyéni fejlesztésének kialakításához igényelték a szülőkkel való sokrétű, komplex kapcsolatot, mind a bekerülést megelőző időszakra vonatkozó információk gyűjtéséhez, mind a beilleszkedés elősegítéséhez, mind pedig az egyéni nevelési-fejlesztési terv kialakításához és a személyre szabott korrektív-terápiás-fejlesztő program megvalósításához. Végül, de nem utolsósorban, a kikerülést követően a családokkal való kapcsolat számos visszajelzést nyújthat, amelyeket a későbbiekben alkalmazni lehet a hatékonyabb szakmai program kialakításában.

Ezen igényeket nehéz volt a „hagyományos” családgondozás formájában kielégíteni, így elzetes igényfelmérés után elindítottuk a gyakorlatot, melynek során a gyermekotthonban élő és a kikerült serdülők és családjaik találkozhattak az intézmény szakembereivel, valamint egymással, ami szintén fontos megerősítést jelentett számukra (hasonló problémák megbeszélése, személyes tapasztalatcsere).

Az igényfelmérés részben a családokkal történt anamnézis során valósult meg, illetve megkértük őket egy rövid kérdőív kitöltésére is, annak érdekében, hogy megtudjuk, mely témák, milyen problémák érdeklik őket leginkább és milyen jellegű segítségre lenne szükségük, tartanák a leghatékonyabbnak. A kérdőívet az 1. sz. mellékletben mutatjuk be.

Röviden a 39 szülő (vér szerinti és nevelő szülő is volt köztük) által kitöltött kérdőív eredményéről:

A szülők megítélése szerint a gyerekre legjellemzőbb magatartási minták a fizikális és szóbeli agresszió, a hirtelen érzelemkitörések és a tanulási nehézségek voltak (melyek egybecsengenek a disszociáltás tünetegyüttesével is), és leginkább ezen magatartási problémák okoztak gondot a gyermek nevelésében.

A szülők mindegyike igényelt külső segítséget, és örömmel vették a gyermekotthon együttműködését.

A szülők legfontosabb elvárásai (nyitott kérdésként szerepel a kérdőívben): folyamatos kapcsolattartás a gyermekkel, tájékoztatás igénye, megoldási minták nyújtása a gyermek további neveléséhez.

Leginkább pszichológiai, életvezetési tanácsadást igényeltek a családok (88%-uk), és az is előkelő helyen szerepelt, hogy más, hasonló zavarban szenvedő gyermeket nevelő családokkal találkozhasanak (72%-uk jelölte meg).

Ezen igényfelmérés alapján került kialakításra a következőkben bemutatásra kerülő program, gyakorlat.

A CSALÁDOK SEGÍTÉSÉNEK ÚJ FORMÁJA A GYAKORLATBAN

A családdal való szoros együttműködés és a folyamatos kapcsolattartás jelentősége kiemelten fontos a speciális ellátást igénylő (súlyos magatartási és beilleszkedési zavarban szenvedő, disszociális) serdülők esetében, hiszen mind a speciális gyermekotthonba kerülés folyamán, mind az új környezetbe való sikeres beilleszkedésének előfeltétele és elősegítője lehet az, ha a család ismeri és támogatja a serdülő fejlődését célzó szakmai tevékenységet. Ezért fontos, hogy ezen időszakban ne csupán mint „információforrás” legyen jelen a család, hanem mint „megismerő” is. A serdülő benttartózkodása alatti rendszeres kapcsolattartás pedig facilitálja mind a terápiás folyamatok és reszocializáció, mind a későbbi reintegráció lehetőségeinek sikerességét is.

A speciális gyermekotthonból történő kikerülést követően is fontosnak tartjuk a lehetőség szerinti kapcsolattartást, akár az eredeti környezetbe (család, gyermekotthon), akár új környezetbe (speciális nevelőszülők, másik gyermekotthon) került a serdülő.

A kapcsolattartás a nevelésbe vétel után biztosít disszociális serdülőket nevelő szülők, speciális nevelőszülők és gyermekotthoni nevelők számára rendszeres találkozási lehetőséget egyrészt egymással, másrészt a terápiás célú foglalkozásokat biztosító intézménnyel, harmadrészt pedig szakemberekkel (orvos, pszichológus, családgyógyász, szociális munkás).

A kapcsolattartás célja egy olyan kötetlen találkozási lehetőség, ahol a szülők és nevelők megosztják egymással a nevelés pozitív és negatív tapasztalatait, szépségeit és árnyoldalait, ezzel lehetőség nyílna a közösségteremtésre.

A családdal való tevékenység gyakorlati formái a következők:

- Egyéni életvezetési tanácsadás a szülő számára
Egyéni krízisintervenciós beavatkozás és tanácsadás
- Nevelési tanácsadás, nevelési attitűdök optimalizálása
- Szükség esetén egyéni pszichoterápiás eljárás alkalmazása
- Családterápia, melynek célja egyrészt azon játszmák és élethelyzetek feltárása, amelyek a gyermek-szülő konfliktus hátterében meghúzódhatnak, és ezzel el segíthetik a gyermek terápiájának hatékonyságát, másrészt pedig a serdülő tüneteinek újbóli előfordulása, esetleges eszkalálódása családjába visszakerülve megakadályozhatóvá válnak
- Önszorgató csoport szervezésének, szerveződésének facilitálása azon szülők számára, akiknek gyermekei hasonló problémával, súlyos magatartási- és beilleszkedési zavarral küzdenek; csoportfoglalkozásokon szakember koordinálásával irányított beszélgetés keretein belül lehetőség nyílna azon konfliktushelyzetek, nevelési anomáliák feltárására és tudatosítására, valamint hatékony megoldására, amelyek a szülők számára frusztrálóak.
- Az intézmény szakembereivel, illetve a gyermekkel foglalkozó szakmai munkatársakkal való folyamatos kapcsolat és konzultáció lehetőségének biztosítása

Mindezeket havonta szervezett találkozó formájában valósítottuk meg, a szülők és a gyermekek igényeinek megfelelően.

Mivel a gyakorlat célcsoportja körülírható (a speciális gyermekotthonban élő és onnan hazakerült disszociális serdülőket nevelő családok), ezért a programokat a szűkebb környezetben számukra kell elérhetővé tenni. Ennek érdekében tájékoztató jellegű kiadványt készítettünk, amely tartalmazza a találkozók főbb céljaitrendszerességét és tartalmát. Ezt a kiadványt egyrészt átadjuk a családoknak, illetve elhelyeztük az intézményben, bárki számára hozzáférhetően. Az aktuális

témákról, programról, helyszínről és időpontról kifüggesztett plakát segítségével szerezhettek információt az érintettek és az érdeklődők.

Egy-egy találkozás alkalmával jelen voltak azon munkatársak, akik a részt vevő gyerekekkel szoros kapcsolatban álltak, így lehetségessé válik, hogy a gyerekekről szerzett tapasztalatokat az intézet dolgozói és a serdülő családja megbeszélhessék, a gyermek fejlődését nyomon követhessék, az életmódjára, szokásaira vonatkozó ismereteket kicserélhessék.

A megbeszélések állandó résztvevői az intézetben dolgozó szakemberek, orvos, pszichológus, szociális munkás, valamint a családgondozó, ezáltal egy komplex, integrált megközelítésen alapuló segítségnyújtást is jelentenek ezek az összejövetelek, ahol egészségügyi, pszichológiai, nevelési, jogi tanácsadás és információnyújtás is biztosított, részben csoportos, részben egyéni (családonkénti) formában.

A beszélgetések leggyakoribb témái (a témafeldolgozás mindig személyre-családokra szabott volt):

- A serdülő életkori sajátosságai, egészséges személyiségfejlődése
- A család szerepe a gyermek szocializációjában (szerepek, nevelési attitűdök az egyes családokra lebontva)
- Hatékony agressziókezelés
- Mindennapi gyermeknevelési konfliktusok kezelése

(A programok részletesebb tematikáját a Mellékletben látható táblázatban foglaltuk össze.)

A kapcsolattartás ezen formája egyrészt biztonságot és szakmai támogatást nyújt a disszociális gyermeket nevelő környezetnek, másrészt pedig a speciális gyermekotthon számára lehet séget biztosít az utánkövetésre, valamint a speciális gyermekotthon tevékenységének eredményességére vonatkozóan is tapasztalatokat nyújthat.

A MEGVALÓSÍTÁSHOZ SZÜKSÉGES SZEMÉLYI ÉS INFRASTRUKTURÁLIS FELTÉTELEK

A gyakorlat megvalósításában részt vesz a gyermekotthon összes szakmai munkatársa, és mivel havonkénti alkalmaokról szól, időigényben havi 2 órát jelent a találkozókon való részvétel.

Szakmai munkatársak

- nevelők
- gyermekfelügyelők
- pszichológus
- pszichiáter

- orvos
- fejlesztő pedagógus
- gyermekvédelmi ügyintéző
- családgondozó (a folyamatos kapcsolattartás megvalósítása is alapvetően az ő feladata)

A gyakorlathoz szükséges tárgyi feltételek

- a találkozások helyszínéül szolgáló nagyobb, legalább 15 fős csoport befogadására alkalmas szoba, helyiség
- videofelvételi és lejátszási lehetőség (a gyermekek fejlődésének nyomon követéséhez, illetve segédanyagként a tematikus beszélgetésekhez)
- a családok kiértékeléséhez szükséges eszközök (papír, boríték, bélyeg, telefonhasználat)
- a találkozások hangulatát, a beszélgetések kötetlenségét és közvetlenségét segítő eszközök (teázás, uzsonnázás)

NÉHÁNY GONDOLAT A GYAKORLAT HATÁSAIRÓL, EREDMÉNYESSÉGÉRŐL

A család segítésének eredményességét leginkább az mutatja, hogy változó részvétellel ugyan, de folyamatosan, igény szerint megvalósultak a találkozások a családokkal. Többnyire azok a szülők vettek részt a programban, akiknek gyermeke (vagy nevelt gyermeke) bent élt az otthonban, de számos esetben jöttek vissza már kikerült serdülők is szüleikkel.

Egy-egy találkozó után megkértük a szülőket, hogy töltsenek ki egy rövid kérdéssort, ami arra vonatkozott, mi tetszett nekik, és mennyire érezték hasznosnak a megbeszéléseket, a tanácsadást, mennyi segítséget kaptak jelenlegi és jövőbeni életükhöz.

A kitöltött kérdőívek eredményei alapján szerveztük meg a későbbi találkozókat, a tanácsadás formáit, és mértük fel a további igényeket, így a visszajelzés és visszacsatolás folyamatos. Néhány eredményt kiemelnénk (bár a kérdőívek mindig az adott napra vonatkoztak, így nehéz teljes körű, statisztikai összehasonlítást elvégezni), amelyek általánosságban megfogalmazhatók és mutatják a gyakorlat hatását, sikerességét.

A szülők legtöbbször pozitív élményként élte meg a találkozókat, jellemzően a „segítség”, „tapasztalat”, „hasznosság”, „öröm” kifejezéseket használták a kérdőív nyitott kérdéseinek kitöltésekor.

A találkozók 90%-ában a hasznosságot, az érdekességet és a fontosságot átlag felettinek ítélték.

Úgy gondolják a szülők, hogy minden érintett család jó lenne, ha részt venne hasonló találkozókra és számukra is sok, a gyakorlatban is jól alkalmazható információt nyújtott. (Ezen kérdésekben az eredmények minden esetben átlag felettiak voltak) Számos javaslatot fogalmaztak meg a kérd ívekben a későbbiekre vonatkozóan, ezek közül sok megvalósításra is került (közös alkotónap, közös „takarítási” nap)

A gyakorlat fontos hatásának tartjuk továbbá, hogy a gyermekotthon munkatársai számára is jelent s eredményeket hoztak ezen alkalmak. Egyrészt aktív részvételükkel megvalósult egy nem „hagyományos” értelemben vett családgondozás, másrészt munkájukra vonatkozóan számos pozitív visszajelzést kaptak, szülőkt l, gyermekektől, volt gondozottaktól, amelynek jelent ségét talán nem is szükséges külön hangsúlyozni, ugyanakkor számos indirekt hatással van a munkavégzésükre, mind egyénileg, mind a csapat, a munkatársi team szempontjából.

Melléklet: A programok részletes tematikája

Téma	Tevékenység, irányított beszélgetés módszerével
Serdülők életkori szükségletei, ezek kielégítése	Az identitás keresése és lezárásának lehetőségei: Optimális zárás Korai zárás Identitásdiffúzió Párkapcsolat, intimitás A disszociális serdülők életkori sajátosságai és az ezzel összhangban lévő nevelési-szülési attitűd, hozzáállás.
Egyéni eltérések és sajátosságok	A speciális ellátást igénylő gyermekek tüneteinek legfontosabb ismérvei, kialakulásuk oka és következményei, terápiás lehetőségek (a disszocialitás, gyermekkori neurotikus állapotok, súlyos pszichés zavarok, pszichoaktív szerekkel élő gyermekek)
A gyermek egyéniségének, személyiségének elfogadása, tiszteletben tartása	Empátia, tolerancia és hatékony kommunikáció fejlesztése. Érzelmerkifejezés és felismerés hatékonysága Tolerancia Aktív hallgatás és figyelem gyakorlása Megértés és visszajelzés a gyermekekkel való kapcsolattartásban Kongruencia a kommunikációban (verbális és nemverbális kommunikáció összhangja) Hatékony énközlés, énkifejezés A meggyőzés és a befolyásolás szerepe, technikái
Az állandóság (szokások) és a változás jelentősége a gyermek életében	A kötődés formái, kialakulás és jelentősége: A biztos kötődés A bizonytalan ambivalens kötődés A bizonytalan elkerülő kötődés Kötődés személyekhez, tárgyakhoz, szokásokhoz- a változás okai, következményei, a változás elfogadása a gyermek és a nevelő szülő részéről.
A kortárs kapcsolatok jelentősége	A kortárskapcsolatok formái: az együttléttől az együttműködésig. Az átpártolás jelensége. Barátság, szeretet, szerelem a speciális ellátást igénylő gyermekek, serdülők esetében (alapja az ön- és társismeret, valamint önfogadás)
Fegyelmezés, korlátozás	Speciális szükségletű gyermeket nevelő szülők esetében kiemelt jelentőségű a gyermekek eltérő szükséglete és a gyakori konfliktushelyzetek révén. A határok pontos tisztázásának jelentősége a gyermekek nevelése során Hatékony agressziókezelési módok, technikák Gyermekek közötti agresszió és megoldása A gyermeki agresszió természete és kezelése
A tanulási készség fejlődése, tanulási nehézségek, segítségnyújtás	A tanulás formái: a közvetlen tanulási lehetőségek (kondicionálás), utánzásos tanulás, obszervációs tanulás, komplex tanulási formák, látens tanulás. A tanulás alapkészségei és fejlődésük a speciális ellátást igénylő gyermekeknél: figyelem, emlékezet, problémamegoldás, megértés. A tanulási zavarok, mint primer és jatrogén tünetek sajátosságai, korrekciós lehetőségek (részképesítés-fejlesztés, tanulási technikák elsajátíttatása, hatékony tanulási stratégiák, tanulási motiváció optimalizálási lehetőségei)
A nehéz helyzetek kezelése	A konfliktus fogalma Konfliktusok forrásai és következményei Konfliktusleltár készítése
Tipikus konfliktushelyzetek a gyermek nevelése során	A gyermek igényei és a nevelő-szülsői elvárások közötti eltérések A speciális magatartási minták és problémák mögött meghúzódó okok feltárása, megértése
Hatékony konfliktuskezelés, feszültségoldás	Az egyéni konfliktuskezelés felmérése és optimalizálása. A konfliktushelyzetek megértése és a hatékony megoldási módok felismerése: az elkerülés, az alkalmazkodás, a versengés, a problémamegoldás és a kompromisszum adekvát alkalmazása A Gordon-féle aktív hallgatás és konfliktuskezelés elsajátítása

Bölcsődétől a sokszínű szolgáltatásokat kínáló gyermekcentrumig

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

KÜLÖNDÍJ

Kategória: A család összetartozásának erősítése, többirányú támogatása. A család és az otthont nyújtó ellátás kapcsolata. Integrált ellátások szervezése

Székesfehérvári Csemete Alapítvány
8000 Székesfehérvár, Budai út 56/A.
Schreindorferné Sárközi Valéria
Tel/fax: 22/507579
Email: postmaster@csemetealapitvany.t-online.hu
Web: www.fehervarcsemete.hu

BEVEZETŐ

A gazdag történelmi múlttal rendelkező, jól fejlődő város, Székesfehérvár a 90-es évek végén privatizációra ajánlotta fel bölcsődéit. Egy vállalkozó jelentkezett, akinek már volt tapasztalata hasonló intézmény privatizációjában. Nyolc hónap után jelezte, hogy bevételeivel elégedetlen, és a működtetést vissza kívánja adni a városnak. A bölcsődében dolgozó munkatársak és külső szakember összefogásával született a terv, hogy hozzunk létre egy civil szervezetet, mely tovább működteti az intézményt. Így megtarthatók a bölcsődéi férőhelyek és továbbra is biztosított az addig ott dolgozók munkahelye. Fontos volt ez egy olyan városban, ahol hat bölcsőde működött, mindegyik maximálisan kihasznált volt, közülük egy bölcsődében volt lehetőségek baba-mama klub kialakítására. A szülők napközbeni, hétvégi felügyeleti, együttjátszási lehetőséget nem találtak gyermekeik számára.

Távlati célként a biztonságos és jó színvonalú bölcsődei ellátás mellett olyan napközbeni szolgáltatásokat terveztünk kialakítani, mely a városban és környékén élő családok sokféle szükségleteihez, a munkaerőpiac elvárásaihoz tud igazodni, a szülők számára megfizethető és hiányt pótló. A megvalósítás igazolja azt, hogy civil szervezetként is lehet megbízhatóan, az állami intézményekhez hasonló díjszabás mellett a szülők meglegedésére szolgáltatni. Szeretnénk követésre érdemes mintát nyújtani más, esetleg hasonló működtetési gondokkal küzdő önkormányzatnak, szervezeteknek. Számunkra elsőrendű volt, hogy a szolgáltatásokat igénybevevő családok megfelelő segítséget kapjanak a gyermekneveléshez, a fejlődést segít, harmonikus szülő-gyermek kapcsolathoz. Jelenleg a napközbeni gyermekellátás széles skáláját kínáljuk a munkát vállaló szülőknek és azoknak, akik otthon gondozzák-nevelik gyermeküket, segítjük a fogyatékos gyermeket nevelő és a nyári óvodai és iskolai szünet alatt gyermekfelügyeleti gondokkal küzdő családokat.

A bölcsőde, óvoda és kisiskolás korú gyermekekre vonatkozó gondozás-nevelés elvei és gyakorlata érvényesül a szakmai munkában, igazodva a gyermekek szükségleteihez, a szülők elvárásaihoz.

CÉLCSOPORT

A program célcsoportja az iskoláskor alatti gyermeket nevelő családok és kisgyermekük (munkát vállalók, gyermeküket otthon nevelők, fogyatékos gyermeket nevelők), valamint kisiskolás korú gyermekek a nyári iskolai szünet alatt.

A bölcsőde és családi napközi ellátja a 3 év alatti kisgyermeket, nyitva tartása a szülők munkaidejéhez igazodó, 5 éven aluli sajátos nevelési igényű kisgyermek részére korai fejlesztést biztosít.

Időszakos gyermekfelügyelet: a városban és a város környékén élő olyan családok napközbeni ellátást nem igénylő, iskoláskor alatti gyermekei és fogyatékos gyermekei részére, akiknek alkalmanként van szükségük a felügyeletre (távmunka, tanfolyami részvétel, átképzés, időnyomunka, munkahelykeresés stb.) A csoport maximális létszáma 15 fő.

A *főzőkonyha* gyermekétkeztetést, dolgozói és vendégétkeztetést végez. 2006-ban igénybevevők a kisgyermekes családok és a nyugdíjasok.

Házi gyermekfelügyelet: iskoláskor alatti gyermeket nevelő családok részére szolgáltat, évente 10-12 család veszi igénybe. A szolgáltatás kérésének oka: többes ikrek születésénél az első életévben; az anya átmeneti betegsége, műtét, baleset esetén; a szülő egyedülálló és nincsen segítők; beteg gyermek lábadozási időszakában a munkahelyi hiányzás csökkentésére. 2007.szeptemberétől az SZMM támogatásával a fogyatékos családtag (gyermek/felnőtt) otthoni felügyeletét vállaljuk „FECSKE” modell program keretében. Jelenleg ebben a programban 7 családnak adunk segítséget. Időpontok a családdal egyeztetettek.

Játéktár: 6 hónapos kortól 8 éves korú gyermeket nevelő családokat együttjátszásra, különböző programokra fogadunk délelőtti, délutáni, hétvégi nyitva tartással. A városban és környéki településeken lakó családok veszik igénybe, de jönnek más megyéből is. 2006. évben 352 család jött a játéktárba, 161 óvoda és kisiskolás gyermek vett részt a nyári táborokban.

Családi Napközi Tanácsadó Iroda: információs szolgáltatás-személyes, telefonos, e-mailben történő konzultáció, időpont egyeztetéssel, szakemberek, érdeklődők részére. Családi napközi felkészítő tanfolyamok szervezése: 14 tanfolyamunkon 180 tanúsítványt adtunk ki. Helyszíni tanácsadással, konzultációval 50 családi napközi kialakítását segítettük az ország területén.

CÉLRÉGIÓ

A közép-dunántúli régió egyik megyeszékhelye és környéke veszi igénybe az intézményünk szolgáltatásainak jelentős részét.

A bölcsőde és a családi napközi férőhelyeit a 105 ezer lakosú városban lakó kisgyermekes családok, az időszakos gyermekfelügyeletet a város és a városkörnyéki kistérség, illetve az egész megye területén élő családok, az étkezési szolgáltatást az intézmény környékén lakó kisgyermekes szülők és nyugdíjasok veszik igénybe. Jelenleg működési engedélyeztetés alatt áll a várostól 10 km-re fekvő községben, külső telephelyen kialakított családi napközink.

Házi gyermekfelügyeletet a város, a FECSKE szolgáltatást a megye két kistérsége 28 települése számára biztosítjuk.

A Játéktárat a város és környékén élő családok látogatják, a nyári táborokat a városban lakó családok gyermekei részére szervezzük.

Családi Napközi Tanácsadó Irodánk az egész országból fogad érdeklődőket, a tanfolyamainkra az egész országból jelentkeznek hallgatók.

SZÜKSÉGLETFELMÉRÉS

A megyeszékhelyen a 90-es évek végén 7 bölcsőde működött, 6 intézmény önkormányzati, egy magánvállalkozó fenntartásában. A privátból 2001. januártól civil fenntartású 45 férőhelyes bölcsőde elsődleges feladata volt a férőhelyek megtartása, az alapellátás folyamatos biztosítása, a minőség fejlesztése, a dolgozók jogállásának rendezése, a finanszírozás biztonságossá tétele. A további cél az volt, hogy olyan intézményt alakítsunk ki, ahol a kisgyermeket nevelő családok a szükségleteiknek megfelelő szolgáltatásokhoz jutnak. A bölcsődébe járó gyermekek szüleinek jelzései, a városban meglévő szolgáltatási hiány motiválta az alapítványt a szolgáltatások fejlesztésére.

Első lépés a fogyatékos kisgyermekek korai fejlesztése feltételeinek megteremtése volt a bölcsődében, amelyre integráltan, a bölcsődei gondozás-nevelés gyakorlatába építve nem volt lehetőség.

Egyre több szülő, majd a Vállalkozásfejlesztési Alapítvány is jelezte, hogy tanfolyamok, távmunka, átképzés, túlmunka idejére nagy szükség lenne a programokhoz igazodó gyermekfelügyeletre. A szülők folyamatos igényét és az elégedettségét jelzi az, hogy az időszakos felügyeleti csoportunk folyamatosan működik napi nyitva tartással, átlag 15 gyermek részvételével.

A házi gyermekfelügyelet működtetésének igényére is jöttek jelzések. A bölcsődébe járó gyermekek szülei, egyedülálló anya, hármás ikreket váró édesanya jelezte, hogy otthoni segítségnyújtásra lenne szüksége. Tapasztalatunk az, hogy az önköltséget fedező díj miatt ezt a szolgáltatást csak vészhelyzetben igénylik a szülők, hosszabb időre akkor veszik igénybe, ha pályázat vagy önkormányzati támogatás csökkenti a díjat. Egy EU-s pályázat folytatásaként modellkísérletben fogyatékkal élő családtagok otthoni felügyeletét végezzük, minisztériumi segítséggel.

A 45 fér helyes bölcsődénk magas kihasználtsággal (120-135%) működött, sok családot kellett elutasítani helyhiány miatt. 2003-ban kérésünkre átadta az önkormányzat a bölcsődeépület kihasználatlan részét, ahol pályázati forrásból 15 új fér helyet bővítettünk, és egy szolgáltató részleget alakítottunk ki, ebben helyeztük el az időszakos gyermekfelügyeleti csoportot és a Játéktárat. Ez utóbbinak az ötletét az adta, hogy meglátogattunk egy közeli, vidéki szolgáltatást, s itt beszélgettünk olyan szülővel, akik elmondták: szívesen fogadnának a városunkban is hasonló szolgáltatást. A gyermekbarát környezet, a fejlesztő játékok hamar ismertté tették a játéktárat. Klubfoglalkozásokat, baba-mama-programokat, tanácsadást, a nyári óvodai és iskolai szünetekben az óvodás és kisiskolás korú gyermekek számára táboroztatást szervezünk. Szolgáltatásaink igen népszerűek.

Az alapítványt vezető szakemberek családi napközi szolgáltatásban szerzett tapasztalatai, téma iránti elkötelezettsége, az országos adatokból észlelhető csekély informáltság, a működtetéssel kapcsolatos bizonytalanság adta az alapot a Csana Tanácsadó Iroda működtetéséhez. Megteremtettük a feltételeket és végezzük a családi napközi működtetésére felkészítő tanfolyamok szervezését is.

A bölcsődei fér helyek jelenleg is meglévő hiánya, a képzés minőségi fejlesztésének igénye, a működtetés gazdálkodási, pénzügyi ismereteire vonatkozó bővítés indította az alapítványt arra, hogy saját családi napközi hálózatot alakítson ki. Jelenleg folyamatban van a második telephely kialakítása.

A JÓ GYAKORLAT BEMUTATÁSA

Az Alapítvány a Gyermekcentrumot a 70-es években bölcsődei célra épült épületben működteti 2001. január óta, először a bölcsődét és a főzőkonyhát, később fokozatosan a Csana Tanácsadó Irodát, a szolgáltató egységet (játéktár, időszakos gyermekfelügyeleti csoport), a családi napközit. 2003-ban egy épületrész felújítását és átalakítását, 2005-ben egy részének akadály mentesítését végeztük el pályázati és önkormányzati segítséggel.

Szolgáltatások

Bölcsőde

A kezdeti 45 fér helyet 2003-ban önerő, pályázati és önkormányzati támogatás segítségével 60 fér helyre fejlesztettük, megteremtve a korai fejlesztés feltételeit. A szolgáltatás maximálisan kihasznált, térítési díj a szabályok szerint megállapított, az

elírt kedvezményeket biztosítjuk. Az alapellátáson túl a bölcsőde időszakos felügyeleti szolgáltatást is nyújt, naponta 13-18, 20 hetestől 5 éves korú gyermek részére. A főzőkonyha ellátja a gyermekeket, a dolgozókat, és vendégek számára is biztosítanak ebédet (felnőtt/gyermek: 15 831 adag/év). A bölcsőde nyitva tartási ideje 7-17 óra, de ha a szülők munkaideje miatt ettől el kell térni, munkaszervezéssel igazodunk az egyéni igényekhez. Az évben csak két hetet tartunk zárva, a nyári tisztasági festés és nagytakarítás napjaiban, illetve karácsony és újév között.

Házi gyermekfelügyeleti szolgáltatás

2001 évtől működik, a feladatot a bölcsőde gondozónőiből szervezett team látja el. A térítési díj az önköltség alapján megállapított óradíj, pályázati vagy önkormányzati hozzájárulás esetén az óradíjat csökkentjük, vagy ingyen biztosítjuk a szolgáltatást. Évente 10-12 családnak szolgálatunk. Az okok, amiért kéri a családok: többes ikrek születése, egyedülálló anya munkahelyi hiányzásának csökkentése a beteg gyermek lábadozása idején, az anya betegsége, baleset, műtét, csecsemőnél a szülő tanfolyami időszaka stb. Jelenleg egy országos modellkísérlet részeseként a megye két kistérsége 28 településén biztosítunk időszakos otthoni felügyeletet fogyatékos gyermeket, fiatalot gondozó-nevelő családoknak, tapasztalatainkkal segítve a hiányzó szolgáltatás feltételeinek a meghatározását (FECSKE program). A szolgáltató team tagjai a HEFOP 2.2. programban kidolgozott tananyag alapján tanfolyamot végeztek, munkaszerződéssel, óradíjért vállalják a munkát. A családok mérsékelt óradíjat fizetnek, vagy ingyen kapják a szolgáltatást.

A Gyermekcentrum Mikkamakka Játéktára 2003-tól működik, helyet és játékokat biztosítunk az együttjátszásra, közös programon vehet részt a szülő és gyermek, fejlesztéssel, neveléssel, gondozással kapcsolatos kérdésekre szakemberektől kaphat választ.

A játéktárban a szabad játékidő mellett programokon való részvételre van lehetőség: Manóta, Babusgató, Leendő ovisok klubja, Mesekuckó, baba-mama torna, Beszélgető kör kisgyermekes szülők számára, nyári táborok, születésnapiszírok a játéktárban, kitelepülő játéktár.

A 2006. évben 2159 látogatás történt, 352 család, 415 gyermek jött el játszani. A látogatók zöme 3 év alatti gyermeket nevelő család. A legtöbben a városból és a város környező településeiről érkeztek. A nyári táborokat 160 gyermek vette igénybe. A játéktárat a civil szervezet önkéntesekből működteti, az önköltség alapján megállapított óradíj megfizethető a szülőknek. Gyermekjóléti szolgálat, átmeneti otthon, védőnő jelzései alapján a rászorult családoknak ingyen szolgálatunk.

Családi Napközi Tanácsadó Iroda 2001. januártól működik. A csana jogi háttérrel, feltételrendszerrel, működéséről információt adunk önkormányzatoknak, civil szervezeteknek, szakembereknek, potenciális szolgáltatóknak, felkérésre helyszínen konzultálunk a működés kezdeti szakaszában. A tanácsadás ingyenes, az itt dolgozó szakemberek önkéntesek, díjazás nélkül dolgoznak. 2007 szeptemberéig 50 családi napközi kialakításában adtunk direkt segítséget, és közel 100 esetben informáltunk

személyesen, telefonon és e-mailben. Családi napközi szolgáltatásra felkészítő tanfolyamokat 2001. évtől tartunk. Eddig 14 alkalommal szerveztünk képzést, 180 fő szerzett tanúsítványt.

A Csemete Családi Napközi működési engedélye 2006. októbertől érvényes. A kialakítás, felszerelés önről történt, az első évben a bérek egy részét OFA-támogatásból biztosítottuk. A családi napközit 3 éven aluli kisgyermekesek veszik igénybe, a nyitva tartás rugalmas, a gyermekek felügyeleti idejét az egyes családok szükségletéhez igazítjuk. Térítési díj az önköltség alapján megállapított óradíj, melyet mérsékel az állami normatíva, a pályázati és önkormányzati hozzájárulás.

Finanszírozás

A finanszírozó szervezet közhasznú alapítvány.

A működést segítő támogatás: a székhely település önkormányzata az alapítvány elhelyezését és a szolgáltatások helyét biztosító épületet ingyenes használatba adja, az épületen szükséges nagyjavításokat magára vállalja.

A finanszírozáshoz felhasznált pénzeszközök:

- állami normatíva – bölcsőde, családi napközi, korai fejlesztés, szociális területen dolgozó szakemberek képzése, továbbképzése
- a települési önkormányzattal kötött feladat átvállalási szerződés alapján pénzbeni hozzájárulás a bölcsőde férőhelyeinek fenntartásához pályázati támogatások
 - a bölcsődei időszakos felügyeleti szolgáltatás, a családi napközi, a játéktár és szolgáltatásai, házi gyermekfelügyelet, valamint a családi napközi tanfolyamok önköltség alapján megállapított térítési díjai
- az alapítvány vállalkozási tevékenységéből származó bevételek: vendég étkezés, születésnapok, jelmezkölcsönzés adományok, az adó 1%-a (ebben kevésbé vagyunk sikeresek)
 - önkéntesek, saját dolgozóink önkéntes munkája

Humán erőforrás

Az alapítványt 4 tagú kuratórium vezeti, a tevékenységét 3 tagú ellenőrző bizottság felügyeli.

A gyermekcentrumban dolgozók

Vezetői team: 3 fő

Főállású munkatársak: 28 fő

Célfeladatra megbízással: 12 fő

Önkéntes, díjazás nélkül: 3 fő

A vezetői team tagjai: szakmai vezető (fels fokú szakmai végzettség, tereptanár, gyermekvédelmi szakértő), pénzügyi asszisztens (fels fokú szakmai végzettség), élelmezésvezető (fels fokú szakmai végzettség), önkéntesként a kuratórium elnöke (egyetem, gyermekvédelmi szakértő), és megbízási szerződéssel a könyvelésért, számvitelért felelős kft.

A 28 fő f állású munkaviszonyban dolgozó közül:

16 fő csecsem és kisgyermekgondozó

1 fő általános iskolai tanító

1 f óvónő

1 fő gyermekorvos

1 fő szakács szakmunkás

1 fő pszicho-pedagógus

2 f konyhalány

4 fő takarító

1 f udvaros

A célfeladatra megbízással, óradíjért dolgozó 12 fő a házi gyermek-felügyeleti szolgáltatásban, illetve a játéktári programokban. A szakemberek végzettsége: fejleszt pedagógus, pszichopedagógus, általános iskolai tanító, óvónő, szakgondozón .

A két további önkéntes drámapedagógus, ill. testnevelő.

Infrastruktúra

Az épület eredetileg 80 fér helyes bölcsődének épült, 4 bölcs dei egységgel, kiszolgáló helyiségekkel (konyha, raktárak, mosoda, vasaló, szárítóhelység, öltöző, gondozón i pihenő, étkez , zuhanyozó, WC, vezetői irodák). Ebben nyert elhelyezést az alapítvány és a gyermekcentrum az alábbi módon:

A 60 fér helyes bölcsődei részben a minimumkövetelményekben meghatározott csoportszobák mellett az üzemi mosoda megszűnt, a konyhánál csak a legszükségesebb élelmiszerraktárak maradtak meg, az étkez t a közlekedőfolyosó egy részében alakítottuk ki. A felszabaduló helyiségekben került elhelyezésre a családi napközi öltözője, csoportszobája és fürdőszobája, a szakmai vezető, az élelmezésvezető irodája, a pénztár, valamint az alapítványi iroda. Az egyik bölcsődei elkülönítő helység a fejlesztőpedagógus szobája, itt végzi az egyes gyermekekre kidolgozott egyéni fejlesztő foglalkozást.

Az eredetileg fennmaradó 20 fér helyes bölcsődei egység a felújítás, átalakítás után lett a kiszolgáló részleg. Itt helyeztük el az időszakos gyermekfelügyeleti csoportot és a játéktár két szobáját, a fogadóhelységet közös fürdőszobával, WC- helyiségekkel.

A házi gyermekfelügyeleti szolgáltatást koordináló munkatársunk az egyik irodában kapott helyet, a Csana Tanácsadó Iroda az alapítvány helyiségében m ködik,

tanfolyamokat hétvégén szervezünk az egyik erre az időre átalakított bölcsődei csoportszobában.

A konyha a HACCP minőségbiztosítási követelményeknek megfelelő legszükségesebb edényekkel és főző-, sütőeszközökkel felszerelt.

A vezetői team minden munkatársa számára biztosított számítógép és nyomtató, iratmásolás, internet-elérhetőség. Az oktatás legszükségesebb tárgyi feltételei biztosítottak, sajnos projektorral még nem rendelkezünk.

A bölcsőde, a családi napközi, a játéktár berendezése, felszerelése a feladatoknak megfelel, anyagi erőnkhez mérten cseréljük le a nagyon kopott, elhasznált bútorzatot korszerű, esztétikus berendezésre. A minőségi, fejlesztő játékokra, azok megfelelő mennyiségére nagy hangsúlyt fektetünk.

Megvalósításban együttműködő partnerek

- Megyei Jogú Város Önkormányzata
- Családi napközi új telephelye szerinti község Önkormányzata
- Szakminisztérium, SzMI
- Régióális Módszertani Bölcsőde, Tatabánya
- Bpest, X ker. Szent László téri Bölcsőde, Egyesített Bölcsődei Intézmény Budaörs
- Brit Nagykövetség
- Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló és Áthelyező Szakértői Bizottság Kézenfogva Alapítvány
- Mikkamakka Alapítvány
- Szombathelyi Szociális Forrásközpont
- Regionális Munkaügyi Központ
- Magyarország Családi Napközök Országos Egyesülete

Nyilvánosság biztosítása

Előadások szakmai műhelyeken, konferenciákon:

- „Változó szülői igények, változó bölcsődék”, Pécs, 2001
- „Bölcsődei ellátásról (jelen és jövő)”, Budapest, III. ker. Gyermekvédelmi Fórum 2002
- „Jövő a kisgyermekellátásban” Budapest, NCSSZI jubileumi ülés, 2002
- „Családi napközi hálózatépítés” – Pályázati programbeszámoló a megye polgármesterei számára szervezett fórumon Székesfehérvár, 2001. november
- „Új trendek a 0–3 éves gyermekek napközbeni ellátásában” Tatabánya, 2002

- „Hol szorít a cipő? Gyermkeink napközbeni ellátása, új lehetőségek, közös gondolkodás a problémák megoldására”. Minden Gyermek Konferencia, 2005
- „A családi napközi, mint a gyermekek napközbeni ellátásának egy speciális formája”, Zalaegerszeg, 2004
- „Régi/új lehetőségek a kisgyermek napközbeni ellátásában. Felvillan-e az alagút vége?” Minden Gyermek Konferencia, 2006
- „Családi napközi – A gyermekvédelmi törvény 10 éve alatt bekövetkezett változások”, SZMI, 2007
- „Családi napközi – a szociális gazdaságban rejlő lehetőségek” OFA-ROP Kelet-Magyarországi, Dél-Dunántúli, Kelet- és Nyugat-Dunántúli Regionális Iroda szervezésében workshop, Budapest., Pécs, Hévíz, 2007.
- „Vállalkozó nők – innovatív kisgyermekellátás”, Budapest, Szombathely, 2007
- Nemzetközi projektvásár OFA-ROP, 2007

Látogatókat, érdeklődőket fogadunk, éves közhasznúsági beszámolót jelentetünk meg, szolgáltatásainkat bemutató szórólapok készítünk (házi gyermekfelügyelet, Mikkamakka Játéktár, családi napközi, bölcsődei korai fejlesztés), főiskolai hallgatókat fogadunk szakmai gyakorlatra (Nyugat-Magyarországi Főiskola Soproni Kirendeltsége: csecsemő- és kisgyermeknevelő-gondozó-hallgatók, budapesti, soproni, az esztergomi, a szombathelyi egyetemek tanárképző karairól gyógypedagógus hallgatók).

A JÓ GYAKORLAT EREDMÉNYE, KIMENETE, JÖVŐJE

A különböző szükségleteket kielégítő napközbeni integrált kisgyermek-ellátás, mint cél, megvalósult, a gyermekvédelmi törvényben nevesített valamennyi ellátási formában szolgáltatunk.

A szervezetünket támogató helyi önkormányzat elégedett a munkánkkal, bizonyítja, hogy a 2001. évtől fennálló szerződéses kapcsolatunkat határozatlan időre kívánja fenntartani, ingyenes használatba adja az épületet, anyagilag támogatja a bölcsőde, reményeink szerint a családi napközi működtetését. Szolgáltatásaink népszerűek a családok körében. A bölcsőde, családi napközi maximálisan kihasznált, önköltséges szolgáltatásainkra szükségük van a családoknak, és azok megfizethetők, programjaink telt házzal működnek. Eredménynek tartjuk azt, hogy naponta 100-120 család keresi fel gyermekcentrumot, és olyan szolgáltatásokhoz jut, amit más intézmény nem biztosít. Dolgozunk a családi napköziki terjedéséért, tanfolyamaink, konferenciákon felkért előadóink munkája is hozzájárul a számszerű növekedéshez. Kettő országosan elismert civil szervezet konzorciumi partnerei vagyunk európai uniós pályázatokban, illetve annak folytatásában (FECSKE program, a családi napközi felkészítő tananyag kiegészítése).

Célunk az, hogy a családi napközi hálózatunkat bővítsük, enyhítve ezzel a városban és annak környékén jelentkező férőhelyhiányt. Sok tapasztalatokat gyűjt látogatóink van az ország minden részéről, bölcsődek, önkormányzatok, szakemberek, civil szervezetek, magánszemélyek, képző intézmények, akik talán követésre alkalmas példát látnak a munkánkban. Bizonyítani szeretnénk, hogy a fogyatékos gyermeket nevelő családoknak milyen nagy szükségük van a megfizethető, otthoni felügyeleti szolgáltatásra, melyet anyagilag állami, önkormányzati szinten is kell támogatni. Szolgáltatásainkban a 3 éven aluli gyermekek gondozási-nevelési elveit, fejlődő gyakorlatát és az óvodai oktatás-nevelés módszereit alkalmazzuk, meggyőződésünk, hogy szükség lenne egységes, az iskoláskor alatti gyermekek nevelését-gondozását végző pedagógusképzésre.

RÖVID ÖSSZEFOGLALÓ

Bölcsődebezárás helyett előremenekülés... Célunk bemutatni, hogy civil szervezet és egy önkormányzat együttműködése nyomán kialakítható és eredményesen működtethető az a gyermekcentrum, ahol a családokat, igazodva az igényeikhez, sokféle napközbeni kisgyermek-ellátási szolgáltatás várja. A szülőknek lehetőségük van bővíteni tudásukat, tapasztalataikat a gyermeknevelés, gondozás gyakorlatában, megismerhetik, hogy élmény a közös együttlét, játék a gyermekkel, segítséget kaphatnak a munkavállaláshoz, a család és a munkahely elvárásainak egyeztetéséhez, szolgáltatunk a saját otthonban, nehéz élethelyzetekben, intézményi körülmények között és nagycsaládot mintázva.

Multikulturális klub a Tiszadobi Gyermekvédelmi Központban

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

I. HELYEZETT

Kategória: Az énazonosság erősítését, fejlesztését segítő követelmények érvényesítése

Sz-Sz-B Megyei Önkormányzat Gyermekvédelmi Központja
4456 Tiszadob, Táncsics u. 12.

Áncsán Aranka

Tel/fax: 42/722551

Email: gyermekvarostdob@freemail.hu

A PROGRAM CÉLJA

Gyermekvédelmi központunk 64 f kiskorú és 27 fő utógondozói ellátott számára biztosít elhelyezést. Gyermkeink közel 80%-a roma származású. A nálunk nevelkedő gyermekek és fiatal felnőttek identitástudatával súlyos problémák vannak. Sem magyarságukat, sem cigányságukat nem tudják megfelelő képpen megélni, átélni. A multikulturális klub célja, hogy megismertesse a gyermekekkel a magyar és a cigány kultúra értékeit, továbbá más kultúrák bemutatásával növelje a gyermekek és fiatalok felnőttek toleranciáját. Célunk, hogy gyermekeink ismerjék, becsüljék saját hagyományaikat, értékeit, továbbá tartsák tiszteltben más népek kultúráját.

CÉLCSOPORT

Multikulturális klubjaink célcsoportja els dlegesen a gyermekvédelmi központban elhelyezett gyermekek és fiatal felnőttek. Intézményünk engedélyezett létszáma 91 f . Gyermekeket hároméves kortól fogadhatunk, a fiatal felnőttek pedig 24 éves korig élhetnek az intézményünkben. Az ellátottak 50%-a 14 éves kora el tt került ki a családjából. Sokan a vér szerinti családjukról csak negatív emlékeket őriznek.

Másik célcsoportja a programnak a gyermekekkel foglalkozó nevel tanárok, gyermekvédelmi asszisztensek és gyermekfelügyelők.

A multikulturális klubfoglalkozások nyitottak a település lakosai számára. A programra gyakran látogatnak el a falu lakosai. Elsősorban cigány családok, minden korosztályból, nagymamától a gyermekekig, de jönnek hozzánk nyugdíjasok és a település pedagógusai is. Minden foglalkozáson nagy számban vannak jelen a Vadrózsa Tanoda diákjai. A Tanoda a településen m ködik, cigány és magyar gyerekek felzárkóztatása a céljuk.

CÉLRÉGIÓ

Intézményünk az észak-alföldi régióban, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, Tiszaodobon működik. Mind a régióra, mind pedig a megyére elmondható, hogy többszörösen hátrányos helyzetű. Megyénkben jellemző a tartós munkanélküliség, az alacsony iskolázottság és a gyermekszegénység. A megyében rendkívül magas a gyermekvédelmi szakellátásba beutalt gyermekek száma. Nemcsak intézményünkben, de a megyében is felülreprezentáltak a cigány gyermekek a beutaltak között.

ELŐZMÉNYEK

A multikulturális klub története 2000-ig nyúlik vissza. Ekkor végeztünk egy kutatást a gyermekotthonunkban elhelyezett gyermekek körében. Nevelési elveink szerint akkoriban úgy gondolkodtunk, hogy minden gyermekünk egyforma, nem kell különbséget tennünk cigány és magyar gyermekeink neveltetése között. Egy cigány fiú cigányokkal szembeni gyűlöletkeltő kirohanása gondolkodtatott el bennünket. Emellett pedig nap mint nap szembesülnünk kellett azzal, hogy cigány gyermekeink számára a munkahelykeresés és az albérleti elhelyezés megoldása szinte lehetetlennek bizonyult, míg a magyar társaik esetében ez nem okozott ilyen mértékű nehézséget.

A kutatás célja az volt, hogy felderítsük, mit gondolnak az otthonunkban él magyar és cigány gyermekeink a cigányságról, milyen értékekkel rendelkeznek. Megdöböntő tapasztalatokat szereztünk. Míg magyar gyermekeink elfogadóak voltak a cigányokkal szemben, addig cigány gyermekeink többsége megvetette saját népét, csak negatívan nyilatkoztak. Nem tudták elképzelni, hogy cigány párt válasszanak maguknak, vagy olyan helyre menjenek lakni, ahol a közelben cigányok élnek. Gondolkodásuk hátterében egyértelműen a tájékozatlanság állt. Nem ismerték saját népük történelmét, hagyományait, és a kultúrájukról is csak halvány elképzeléseik voltak.

Ennek a problémának a kezelésére akkor elindítottunk egy cigány klubot. A rendszeresen megszervezett rendezvényen a gyermekek hatékony közreműködésével dolgoztuk fel a cigány történelmet, a népszokásokat. Így ismerkedtek meg a kulturális értékekkel is. Minden foglalkozásra meghívtunk különleges és nagyszerű cigány embereket, akik példaként állhattak gyermekeink előtt. Volt közöttük művész, pedagógus, újságíró, szociálpolitikus. Gyermekeink lassan megértették, hogy nem kell szégyellniük cigányságukat, s t okuk van arra, hogy büszkék legyenek rá.

A cigány klubhoz kapcsolódott egy országos roma kulturális fesztivál is, amelyet több évben is megszerveztünk.

A multikulturális klub gondolata akkor vetődött fel elször, amikor egy roma szociálpolitikus megjegyezte az egyik foglalkozáson, hogy az a legnagyobb baj a

romák identitásával, hogy nem tudják mihez képest meghatározni magukat, ugyanis a magyar identitásunkkal is baj van.

A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA

A multikulturalizmus a saját népünk kultúrájának ismeretét, szeretetét hirdeti más népek kultúrájának tiszteletben tartása mellett. A multikulturális nevelés fogalmát kétféle értelemben szokták használni, s a két értelmezéshez eltérő nevelési gyakorlatok, illetve kutatási gyakorlatok tartoznak. Az egyik értelmezés a multikulturális oktatás-nevelés rendjébe illeszkedő tantárgyat jelent, éppúgy tanulják a gyerekek, mint a matematikát vagy az idegen nyelvet. A másik értelemben nem formalizált tartalmakat jelent, hanem meghatározott szemléletet, amelynek formálásához az iskola, esetünkben a gyermekotthon segítséget ad. Ebben az értelemben a multikulturális nevelés azt t i zi ki célul, hogy a gyerekeket másokkal szemben türelemre, megértésre tanítsa, és kritikai attitűdöket alakítson ki bennük a társadalommal szemben. A multikulturalizmus az oktatáspolitikai számára azt a kérdést teszi fel: hogyan fejlődjék a nevelés és a nevelésügy, amikor a kulturális és nyelvi sokféleséggel szembesül.

A multikulturális nevelés lényege az, hogy az iskola, a gyermekotthon a maga eszközeivel segítse a többséget abban, hogy megértse és értékelje a különböző kisebbségi kultúrákat, a kisebbséget pedig abban, hogy megőrizze identitását, öntudattal és önbizalommal vállalja csoportját. Mindkét felet pedig tegye képessé arra, hogy érdeklődéssel forduljon a másfajta kultúra, a másfajta magatartás felé, sajátítsa el az egyenrangúságon alapuló együttműködés technikáit. A multikulturális nevelésben többet van szó, mint az előítéletek elleni küzdelemről, bár nyilvánvalóan ez is a lényegéhez tartozik. A cél a nyitott, türelmes, itthon és a világban magabiztosan mozgó emberek nevelése.

A multikulturális klub első foglalkozását januárban tartottuk. A programot havi rendszerességgel szervezzük meg. Egy-egy alkalommal háromórások a foglalkozások. Egy óra a magyar kultúráé, egy órában a cigányságé a f szerep. Ezen kívül minden alkalommal bemutatjuk egy másik nép kultúráját. A rendezvény közben nem tartunk szünetet, a gyerekek kedvük szerint mozoghatnak. Szabadon lehet ki-be járni. A programok sikerét mutatja, hogy az a gyermek is sokszor végigüli a rendezvényt, aki egyébként tíz percig nem képes figyelni a tanórákon. Nagy figyelmet fordítunk arra, hogy értékes, ugyanakkor látványos is legyen a kultúrák bemutatása.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a gyerekeket a program el készítésébe és lebonyolításába is bevonjuk. A felnőttek esetében hasonló a helyzet, ugyanis tapasztalataink azt mutatják, hogy bennük ugyanúgy jelen van az el ítélet, mint a társadalom tagjainak többségében, függetlenül attól a közegtől, amiben dolgoznak. Így a dolgozók számára is fontos, hogy érintettek legyenek valamilyen módon a klubfoglalkozások lebonyolításában. A programok megszervezésénél nagyon

odafigyelünk arra, hogy az, amivel a gyermekek találkoznak, valóban min ségi legyen, és megragadja őket. Gyermekeink nagy élvezettel hallgatták például a gyönyörű magyar népdalokat, amikor velük hasonló korú kedves, csinos fiatalok mutatták be azokat. Ámulattal nézték a gimnazista fiatalok néptáncbemutatóját, később pedig együtt táncoltak velük. Azért volt ez különleges élmény mindannyiunk számára, mert ma már a családban felnövő gyermekeket is érdektelenség és elfordulás jellemzi a hagyományos népi értékekkel szemben.

Izgalmas népi hangszerbemutatót tartott az egyik helybéli fiatalember, aki szenvedélyes gyűjtő, ugyanakkor a hétköznapiakban ezt csak kevesen tudták róla, még a település lakosai közül is. A hangszereket nemcsak megnézhatték, hanem ki is próbálhatták a gyerekek.

A klubok cigánysággal foglalkozó része hasonlóképpen szerveződik, mint a korábbi cigányklubok. A legnagyobb élvezetet az autentikus cigányzenét játszó együttesek nyújtják, azonban szívesen hallgatják társaik el adásában a cigány költők verseit is. A meghívott vendégek kiválasztásánál arra törekszünk, hogy olyan cigány embereket mutassunk be, akik példaként szolgálhatnak a gyermekek számára. Nagyon értékes volt a korábbi cigány klubok esetében, hogy minden vendégünk egymástól függetlenül azt hangsúlyozta, milyen fontos a tanulás ahhoz, hogy érvényesülni tudjanak majdan felnőtt életükben.

Kollégáink a legnagyobb segítséget a különböző népek kultúrájának bemutatásában tudták nyújtani. Első foglalkozásaink szervezésénél kézenfekvő volt, hogy a szomszédos népek kultúráját mutassuk be. Ennek apropója, hogy kollégáink közül többen érkeztek Ukrajnából és Romániából, de dolgozik nálunk bolgár költő, műfordító is. Gyermekeink óhatatlanul fűltanúi voltak néhányszor annak, hogy ezen dolgozóinkra mások megjegyzéseket tesznek. Sokszor nem értették, hogy az érintett felnőttek románok, ukránok, vagy magyarok. Kollégáink közreműködésével fantasztikus előadásokat, bemutatókat láthattunk.

A foglalkozásoknak mindig egyik csúcspontja volt a népi ételek kóstolóval egybekötött bemutatója, a különböző jellegzetes ételekből minden alkalommal került valami finomság az asztalra. Nemcsak megízlelhatték a gyerekek a finomságokat, hanem az elkészítésükről is hallhattak tájékoztatást.

A multikulturális klubokban igazi különlegességekkel is találkozhattak a gyerekek. Így volt például holland és japán est is.

A klubok látogatottsága minden alkalommal igen magas volt. Nemcsak a gyermekeink, de a falusi gyerekek, felnőttek és idősek is látogatták rendezvényeinket.

Minden témához voltak meghívott vendégeink. Így például Erdélyből egy lelkes házaspárt láttunk vendégül, akiktől nem csak az erdélyi szokásokról, de a családi élet fontosságáról is hallhattak a gyerekek. Különleges volt az a gondolkodásmód,

amelyet ezek az emberek közvetítettek a gyermekeink számára a magyarságot és az erkölcsi értékeket illetően. Az erdélyi népdalok közös éneklése is feledhetetlen élmény volt.

Vendégül láttuk az ukrán kisebbségi önkormányzat egyik elnökét is, aki a lányával érkezett. Megható volt látni a 14 éves kislányt, milyen szeretettel beszél a saját népéről.

Szacsi, a japán tanárnő valódi kuriózumnak számított, különösen akkor, amikor a falusi népi hangszergyűjtővel köcsögdudázott. A gyerekek megcsodálták a japán kimonót, amiben a vendégünk érkezett, és megtanultak pálcikával enni.

A holland vendégeink bemutatkozásában lelkesen működtek közre azok a gyermekek, akiknek Hollandiában személyes kapcsolataik vannak. Ők fordították a vendégek bemutatkozását, és sokat meséltek hollandiai tapasztalataikról. Különös hangsúly esett a két nép közötti különbségekről, az általános gondolkodásmódot és életfelfogást illetően.

Nehéz szavakban visszaadni ezeknek a foglalkozásoknak a hangulatát.

A program költségeinek egy részét az intézmény fedezi, nagyobbik hányadát pedig pályázati pénzekből finanszíroztuk. A legnagyobb támogatást a Mosoly Alapítványtól kaptuk ehhez a programhoz. Sokat segít az is, hogy a meghívott vendégek többsége még az útiköltség árát sem fogadja el.

A foglalkozásainkat 2000 óta megörökítjük, videófelvételeket, fotókat készítettünk minden eseményről.

EREDMÉNYEK

Már a 2000-ben elindított cigány klubnak is kézzelfogható volt az eredménye. Ugyan nem készült ismételt felmérés a gyermekek körében, mégis elmondható, hogy a szemléletmódjuk változása látványos volt. A folyamatosan vezetett klubnaplónk bejegyzései legalábbis erről árulkodnak.

A multikulturális klubfoglalkozásokat követő napokban fontos beszédtema volt az ottani történet. A gyerekek egészen másként néztek a programban közreműködő, Romániából áttelepült erdélyi testnevelőre, vagy az ukrán származású nevelőre, gyermekfelügyelőre. A helyükre kerültek a fejükben a dolgok. Megcsodálták más népek tájait, kultúráját. Már nem lehetett hallani az otthonon belül „ukránózást”, vagy „románózást”, ami a korábbi időkben oly sokszor előfordult.

Elmondható, hogy ezek a foglalkozások elérték, elérik a céljukat, hiszen a gyermekek ismerkednek saját kultúrájukkal, megtanulják becsülni, és megtanulják azt is, hogy más népek kultúrája is méltó a tiszteletre.

JÖVŐBENI TERVEINK

2008-ban a programot tovább folytatjuk, a korábbi évekhez hasonló formában. A bemutatott országok az idén a következők lesznek: Ausztrália, Horvátország, Kína, Bulgária, India, Görögország, Belgium, Ausztria, Anglia, Franciaország. Az egyes országok kiválasztását mindig indokolja valami. Így például Ausztrália bemutatására azért kerül sor, mert az elmúlt évben egy ausztrál fiatalembertől ajándékba kaptuk azt a három lovat, amelyek társaságában végigjárta a magyarok vándorlásának útvonalát.

A programhoz szorosan kapcsolódik a nyaranta megrendezésre kerülő nemzetközi táborunk, aminek bemutatására ennek a tájékoztatótónak a keretében nincs lehet ség.

A település roma mesekincsének gyűjtéséről elnevezett mesemondó verseny a kistérség roma gyermekeinek számára

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

III. HELYEZETT

Kategória: Az énazonosság erősítését, fejlesztését segítő követelmények érvényesítése

Sárréti Szociális Szolgáltató Központ Gyermekjóléti Szolgálat
4150 Püspökladány, Bocskai u. 21.
Boruzs Anikó
Tel/fax: 54/452932
Email: sarreticsalads@freemail.hu

BEVEZETÉS

Minden mesék kezdete a népmese. Egy olyan csodálatos történet, amely egy közösség alkotása, és motívumaiban meg rizte egy-egy nép ősi hitének, történelmének elemeit. A mesék rendkívül pozitív értékrendet képviselnek, mert a jó mindig elnyeri jutalmát, s a gonosz megbűnhődik. Következetességre, kitartásra, segít készségekre nevelnek, s tudatosítják azt is, hogy aki magára marad, az nem képes megállni a helyét. Erkölcsei nevelő erejükön túl fejlesztik a gyerekek fantáziáját, gazdagítják érzelmi életüket.

A mesék világa mintha a gyermeki lelket képezné le. A népmesék a maguk szimbolikus módján mindazokat az élethelyzeteket megjelenítik, melyekkel a gyermek felnövekedése során találkozhat. A gyermek könnyebben el fog igazodni saját érzéseiben, ha a mese segítségével külön tudja választani és meg tudja ragadni pl. a vadságot a vadállatok figurájában, a gonosztságot a mostoha alakjában, a féltékenységet az irigy és rosszakaratóú testvérek történetében, és így tovább. A gyermek a mese segítségével tudomásul veheti, hogy ilyen érzések léteznek, hozzá tartoznak az emberi természethez.

A mesék segítik a gyermekeket a körülöttük levő világ megértésében, világlátásukhoz, gondolkodásukhoz, érzelmvilágukhoz ennek a műfajnak az élményvilága áll a legközelebb.

A mesehallgatás körülményei már önmagukban is meghatározóak ebben a folyamatban. A kisgyermek tehetetlenül hányódhat indulata hullámain. Nincs még eszköze, nincs még tudása ahhoz, hogy érzésviharain uralkodni tudjon. Az óvodában a mesehallgatáshoz meg kell tanulnia alkalmazkodni társaihoz, a pedagógushoz, magához a helyzethez tartozó szabályokhoz, vágyait tudatosan jeleznie és ellen riznie kell. A mesék, történetek hallgatása során mindenki egy

alkotó folyamat részesévé válik, létrehoz egy új „mesevilágot”. Ez a spontán játék felszabadítja a gyermekek kreativitását, katartikus élményt eredményez, én-erőt, személyiségfejlesztő hatása van.

Ugyanez volt a funkciója évszázadokon keresztül nálunk is a vallási, családi vagy faluközösségekben folyó közös mesélésnek, éneklésnek, történetmondásnak, imádkozásnak, bibliaértelmezésnek: szabályozta az emberi együttélést, viselkedést, viszonyítási pontokat adott, segített az öröm átélésében és a bánat elviselésében, lelki erőt, lelki támaszt, vigasztalást nyújtott. Ezekben az esetekben tudatos alkalmazásról volt szó, melynek a történetek megtapasztalt jótékony hatása volt az alapja.

A PROGRAM CÉLJA, CÉLCSOPORTJA

A nyolc éve rendszeresen megrendezésre kerül mesemondó versennyel városunk szülöttére, Csenki Sándorra emlékezünk, aki a XX. század első felében a helyi (püspökladányi) roma népmeséket gyűjtötte. A rendezvény célja a cigány hagyományokat felelevenítő mesék előadása a roma származású gyermekekkel. A roma mesék megismertetik kulturális örökségüket, kialakítja bennük annak tiszteletét, segíti kultúrájuk, hagyományuk megőrzését. A gyermekeknek mindehhez segítséget nyújt a mesegyűjtő munkásságának eredményeként összegyűlt meseanyag. További cél, hogy a természetes környezetéből kiszorult, ott már nem gyakorolható kultúra egyik elemét a mesterséges környezetben közösségi eseménnyé tudjuk tenni és megőrizni.

A program másodlagos célja a mese szeretetének kialakítása, a szövegtanulás segítségével a gyermekek tanulási technikájának javítása, memóriájuk, beszédképességük, szókincsük, előadóképességük fejlesztése, kognitív fejlődés előmozdítása. Célja még, hogy a roma gyermekeket motiválja, és lehetőséget teremtsen a gyermekek kreativitásának, a bennük lévő eredetiség megmutatására, szereplési lehetőséget biztosítson számukra.

A mesék varázslatos atmoszférája segíti a gyermekek felkészülését, akik a versenyfordulói során közelebb kerülnek tanítóikhoz, felkészítőikhez. A tanulók, pedagógusok, szülők alkotta közönség közösséggé alakul. A felkészülés során a gyermek és az őt segítő felnőtt között olyan bizalomra épülő kapcsolat alakulhat ki, amely az óvodáskorú gyermek pszichoszociális fejlődésére, az iskoláskorú gyermeknek pedig tanulmányi előmenetelére lehet pozitív hatással.

A mese és annak hallgatása elősegíti a kisgyermek szocializációs folyamatát. A mesék szereplőinek a tulajdonságai, céljai, összecsapásuk eredménye, a mese tartalma, erkölcsi tanulságainak levonása mind segítik és felgyorsítják a társadalmi beilleszkedést, a szocializáció folyamatát. A helyes értékrend, magatartás, viselkedés szabályainak elsajátításában a mese nélkülözhetetlen eszköz. Minden mesében megtalálható a büntetés és jutalmazás valamilyen eszközrendszere.

Lehetőség nyílik továbbá arra, hogy a mese segítségével közelebb hozzuk egymáshoz a családokat, szülőket, nagyszülőket és gyermekeiket. A tanulási folyamat alkalmat ad arra, hogy a családi kohézió erősödjön. A csoportból közösség, a közösségből minta, olyan modell alakul, amely attól rendkívüli és új, hogy a különböző hagyományú cigány gyermekek közösen élnek, őrzik, ápolják benne a sokféle cigány kultúrát.

MIÉRT VOLT SZÜKSÉG A PROGRAM KIFEJLESZTÉSÉRE?

Egy átlagos körülmények között felnövő gyermek már 1-2 éves kora körül találkozhat a korának megfelelő lapozgató, sok képet tartalmazó, kedvcsináló könyvekkel, melyeket nézegetve ráismer környezetére tárgyra, s ez örömmel tölti el. Ez az élmény azonban sok, a településünkön élő hátrányos helyzetű roma családban nem adatik meg a gyermekeknek. A családokban sokszor más módon jelennek meg a gyakran csodás történetek, amikor a gyermek valamelyik szülő, nagyszülő ölében ülve, meghitt, megnyugtató közelségben hallhatja a meséket. A fizikailag kellemes élmény összekapcsolódik a mesehallgatás örömeivel, s mint tanult feltételes reflex, sokáig megmarad.

Valamivel nagyobb korban, 4-6 év között, már elsősorban a mesék varázslatos tartalma nyugtázza le a gyermeket, a mese hallgatása közben élénken dolgozik a fantáziája, a fűhosszal érzelmileg azonosulva éli át az izgalmakat, az örömeiket, felismeri, hogy bizonyos értelemben róla szól a mese, hogy képzeletben mindent kipróbálhat. Ezek az élmények motiválják arra a gyermeket, hogy a későbbiekben mesehallgatóból meseolvasóvá váljék, és segítik őt a beszédfejlődésben.

Súlyos gondot jelent azonban, hogy az előbb említett családi előkészítés gyakran hiányzik, hiszen a felnőttek szokásrendszerében, értékrendjében is jóval hátrább került az olvasás, a szülői példamutatás tehát nem ösztönöz. Megritkultak a meghitt szülő-gyermek együttlétek, a családi beszélgetések, s bizony a televíziózási szokások alaposan átrendezték a családok életét. A gyermekek, szüleiket követve, leszoknak, vagy rá sem szoknak az olvasásra, beszédképességük beszűkül, emocionális érzékenységüket elvesztik.

Az iskolában is jelentkeznek ezek a problémák, erre utalhat az írás- ill. olvasástanulási zavarokkal küszködő gyermekek egyre szaporodó tömege. A nagyon keveset vagy egyáltalán nem olvasó gyerekek egyaránt hátrányba kerülnek a tanulás, a társakkal való kapcsolat, a beilleszkedés, az érzelmi érettség, a személyiségfejlődés, az erkölcsi fejlődés terén.

Az olvasás révén ugyanis szinte észrevétlenül jutunk intellektuális és érzelmi gazdagodáshoz, műveltség- és tudásgyarapodáshoz, a pszichikus funkciók fejlődése révén pedig kedvező irányú személyiségformálódáshoz.

A gyermekjóléti szolgálatot az 1997. évi A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló XXXI. törvény hívta életre. 1998-ban a gyermekjóléti szolgálat dolgozói munkájuk során azt tapasztalták, hogy a roma származású gyermekek családjában nagyon kevés könyv található, emiatt a gyermekek kirekesztődnek a tanulmányi versenyekből, és számukra kevés szereplési lehetőség adódott.

2000-ben az alig két éve működő gyermekjóléti szolgálat megrendezte meg az első mesemondó versenyt roma gyermekek számára. A gyermekjóléti szolgálat részéről nem készült szükségletfeltárás, tapasztalataira hagyatkozva rendezte meg az első mesemondó versenyt. Számos szociológiai tanulmány támasztja alá azt, hogy a roma tanulóknak kevés sikerélménye van az iskolában, ennek okai lehetnek az eltérő kulturális hatások, a korábban említett szocializációs hiányok és a korlátozott kódokban történő beszéd. Az oktatási-nevelési intézményekben dolgozó pedagógusok tapasztalatai szerint a roma tanulók szülei gyakran 8 általános vagy annál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek. Az érintett családokban élő gyermekek nehezen tudják elsajátítani az önálló tanulás módszereit, szülők a gyermekeiket a tanulmányi előmenetelükben nem tudják segíteni. Az eltérő kultúrájuk miatt a családi életükből hiányzik a közös meseolvasás, ezért az olvasás nem képvisel számukra értéket.

Az első mesemondó verseny pozitív tapasztalatait, sikereit követően a gyermekjóléti szolgálat évente megrendezi a programot. Az évről évre növekvő jelentkezői létszám támasztja alá, hogy a szükséglet és a gyermekjóléti szolgálat által szervezett verseny szignifikánsan korrelál.

Jelenleg több mesemondó verseny zajlik a településen, de a jó gyakorlat specifikumát a résztvevők köre adja meg.

A PROGRAM BEMUTATÁSA

Az intézmény 2000 óta rendezi meg a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű roma gyermekek számára a mesemondó versenyt, amelyen több korcsoportban indulhatnak a versenyzők: óvodások, általános iskolák alsó és felső tagozatos diákjai, gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók.

A jelentkező roma gyermekek száma évek óta növekvő tendenciát mutat. Átlagosan 55 fő vállalja a megmérettetést. A rendezvény a fellépő gyermekek szülei, nagyszülei, rokonai, valamint a versenyzőket felkészítő szakemberek számára nyilvános. A verseny döntőjére meghívást kapnak a helyi sajtó és televízió képviselői.

A Sárréti Szociális Szolgáltató Központ 2000-től 2004-ig Püspökladány óvodáiban, általános iskoláiban és a helyi középiskolában hirdette meg a mesemondó versenyt. 2005. szeptember 1-jétől az intézmény tevékenysége Püspökladányon kívül a kistérségi feladatellátás keretében Sárrétudvari és Szerep közigazgatási területére is kiterjed. Az intézmény 2005-től mindhárom településen megszervezi a mesemondó

verseny elődönt it, különböző korcsoportokban. A verseny döntőjére Püspökladányban kerül sor.

A roma mesemondó verseny 2000 óta minden évben szerepel az intézmény munkatervében. Folyamatosan figyeljük az ide vonatkozó központi pályázati lehetőségeket, és igyekszünk élni ezekkel. A pályázatokban kiírt szükséges önrész hiánya miatt azonban a gyermekjóléti szolgálat sok esetben kimarad ebből a lehetőségből. A helyi közalapítványhoz nyújtunk be pályázatot, melyet mindannyiszor pozitívan bíráltak el.

A program indítására minden év szeptember hónapjában kerül sor. A programszervező családgondozó pályázati tevékenységet végez. A verseny meghirdetésére a települések oktatási és nevelési intézményeiben október elején kerül sor, a jelentkezési határidő megjelölésével. A jelentkezés feltétele, hogy a versenyzők maximum 5 perc terjedelmű mesét tudjanak önállóan, segítség nélkül előadni. Az intézmények pedagógusaival együttműködve a szolgálat összesíti a jelentkezőket. A jelentkezési adatlap tartalmazza a versenyzők nevét és lakcímét, a kiválasztott mese címét, a felkészítő pedagógus(ok) nevét. Nagyszámú jelentkezés esetén korcsoportonként eldöntők szervezése szükséges.

Az eldöntőket a három településen a tanítási szüneteket figyelembe véve október végén vagy november elején rendezzük meg. Az elődöntők lebonyolítása előtt az alábbi előkészületek szükségesek: az elnyert pályázati forrásból és intézményi forrásból vásároljuk meg a jutalomkönyveket, készítjük el az emléklapokat, pontozólapokat, jelenléti íveket és az átvételi elismervényeket. Ezzel egyidejűleg sor kerül a zsűritagok felkérésére. Minden korcsoportonkénti eldöntő lebonyolítása egy délutánt, óvodások esetében egy délelőtti vesz igénybe. Az eldöntőkön 3 tagú zsűri dönt, melynek értelmében a központi intézményből 3-3, a kistérségi intézményekből 1-1 gyermek jut tovább a döntőbe korcsoportonként. Az elődöntőn, a továbbjutók kivételével, minden részt vevő gyermek jutalomkönyvben és emléklapban részesül. A döntőbe jutott iskolás korú gyermekek ekkor csupán emléklapot kapnak, az óvodások kifestéssel gazdagodnak. A felkért zsűritagok munkáját a szolgálat jelképes ajándékkal köszöni meg.

Az eldöntők lebonyolítását a döntő előkészítése követi. A döntőre általában november közepén kerül sor, amelybe korcsoportonként 5-5 versenyző jut be, összesen kb. 20 gyermek. A programszervező számára az előkészítés feladatai hasonlóak az eldöntő szervezéséhez (jutalomkönyvek, oklevelek előkészítése, zsűri felkérése, a helyi sajtó, televízió értesítése és meghívása, a döntő forgatókönyvének elkészítése). A döntő lebonyolítása egy teljes délutánt vesz igénybe. Késő délután a szolgálat munkatársai berendezik a döntő helyszínéül szolgáló közösségi helyiséget, megvásárolják a döntőn részt vevő gyermekek és hozzátartozóik megvendégeléséhez szükséges süteményt és üdítőt. A versenyzők, felkészítő pedagógusok, hozzátartozók és a zsűritagok érkezését követően a programszervező megnyitja a rendezvényt. Az óvoda és az alsó tagozatos gyermekek szereplése után szünetre kerül sor, melynek ideje alatt a hat fő zsűri dönt az eddig hallott produkciók alapján

a helyezésekről. A résztvevőket eközben a szolgálat munkatársai megvendégelik. A szünetet követően a felső tagozatos, illetve a középiskolás versenyzők meséinek meghallgatására kerül sor. A zsűri értékeli a szünet után elhangzott produkciókat. A zsűri elnöke összefoglalja ezt követően az elhangzottakat, és ünnepélyes keretek között átadja az okleveleket és jutalomkönyveket. A rendezvényt a programfelelős összegző beszéde zárja. A programfelelős nyilatkozik a helyi médiának, a nyertesek neve megjelenik a helyi sajtóban. A verseny zárását követően, november végén gazdasági elszámolásra kerül sor.

A program megvalósításához szükséges humán erőforrás, kapcsolatrendszer

Humán erőforrás

Programfelelős: 1 fő (felsőfokú szociális végzettség)

Gyermekevédelmi felelősök/családpedagógusok: 11 fő (felsőfokú szakirányú végzettség; gyermekevédelmi felelős/családpedagógus)

Felkészítő pedagógusok: 30-35 fő (pedagógus végzettség)

Zsűritagok: 20 fő (az intézmény szociális szakemberei és külső felkért szakértők)

A rendezvény lebonyolításában részt vevő egyéb közreműködők: 3 fő (az intézmény munkatársai)

Részt vevő intézmények: a Sárréti Szociális Szolgáltató Központ (Püspökladány), Püspökladány Város Közművelődésért Közalapítvány, Egyesített Óvodai Intézmény, Püspökladányi Többcélú Nevelési Oktatási és Pedagógiai Szakszolgálati Intézmény, Karacs Ferenc Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium (Püspökladány), Szerepi Általános Iskola, Óvoda és Könyvtár, Jókai Mór Általános és Alapfokú Művészeti Iskola (Sárrétudvari), Napközi Otthonos Óvoda (Sárrétudvari).

EREDMÉNYEK

A program rövid távú céljai: a gyermekek tanulási technikájának fejlesztése és szereplési lehetőséghoz juttatása, hosszú távú céljai: a szülő-gyermek kapcsolat és a családi kohézió erősítése, valamint a mese szeretetének kialakítása az érintetteknek.

A jó gyakorlat megvalósulása során a rövid távú célokat teljes mértékben sikerül elérni a szolgálat munkatársainak tapasztalatai, valamint a felkészítő pedagógusok visszajelzései alapján. A hosszú távú célok megvalósulását közvetlen módon mutatja, hogy évről évre egyre több a jelentkező, egyre nagyobb a közönség, és gyarapszik a visszatérő jelentkezők száma. A rendezvényt követően közvetlenül és közvetetten is pozitív visszacsatolásban részesül a szolgálat.

A jó gyakorlat további célja az, hogy kiterjessze a rendezvényt a kistérség minden településére.

A Gyermekjóléti Központ által működtetett speciális szolgáltatás, a gyermekjóléti egészségügyi szociális koordináció-koordinátor feladatellátása, célja, működése

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

I. HELYEZETT

Kategória: A szakemberek és intézmények együttműködése

Szegedi Kistérségi Többcélú Társulás Humán Szolgáltató Központ, Gyermekjóléti Központ
6723 Szeged, Sás u. 2.
Schmeráné Mórocz Veronika
Tel/fax: 62/552526
Email: szeged.gyk@altavizsla.hu
Web: www.hszk.hu

A PROGRAM CÉLJA ÉS CÉLCSOPORTJA

A gyermekjóléti egészségügyi koordinátor és koordináció célja a kórházi szociális munka biztosításával a kiskorúak veszélyeztetettségének felismerése, a válsághelyzetben lévő kismamák azonnali segítése, a pszichés, fizikális bántalmazások hatékonyabb szűrése, az időbeni beavatkozások, szükséges intézkedések megtételével a veszélyeztető tényezők megszüntetése, az egészségügyi jelzőrendszer operatív feladatellátása.

Ezen célok a hatékony együttműködések kialakításával érhetőek el a régió területén működő egészségügyi intézmények és a Gyermekjóléti Központ között. A munka során a rövid távú cél mindenképpen a minőségi kommunikáció kialakítása a szakemberek között, hogy a klinikákon, kórházakban dolgozók a jogszabályi ismeretek birtokában felismerjék a jelzés szükségességét, és a törvényi kötelezettségüknek maximálisan eleget tegyenek.

Az együttműködési megállapodások létrejöttét követően szükséges a keretterv felállítása, a munka céljának részletes ismertetése. Hosszú távon a kialakult ellátásnak köszönhetően a beérkező jelzések gyorsak, és adekvátak lesznek.

A klinikai szociális koordináció kölcsönös együttműködéseken alapul, a szociális háló bővítését érjük el vele minden szerződő fél nagy megelégedésére. A beérkező jelzések a kiskorú pszichés, fizikális veszélyeztetettségét érintik, annak mértéke határozza meg a szükséges intézkedést. Az együttműködő egészségügyi intézmények a veszélyeztetett kiskorúakat a gyógyuláson túl a szükséges hatósági intézkedésig tartják az osztályokon.

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munka a gyermeki jogokat szem előtt tartva, már a gyermek megszületése előtt igyekszik elhárítani minden olyan akadályt, mely veszélyeztetni az újszülött családban történő nevelkedését. Közvetlen cél, hogy felszínre kerüljön minden, kiskorút érintő veszélyeztetettség, különös tekintettel a fizikális, szexuális bántalmazásra, az évek óta tartó pszichés terrorra, az anyagi ellehetetlenülés következtében az éhezésre, az ellátásig rejtett konfliktusokra. A várt eredmény a szakszerű ellátás következtében ezen esetek felszínre kerülését követően a gyors intézkedés, a szakorvosi vélemények megkérzése, a szükséges orvosi vizsgálatok elvégzése, majd a hatósági eljárások kezdeményezése.

A hatékony teammunkának köszönhetően minőségi javulás várható a gyermekjóléti szolgáltatások terén, a szakorvosi konzultációk, leírt véleményezések hozzájárulnak a színvonalasabb családgondozáshoz. A kialakult jó kapcsolatoknak köszönhetően soron kívül lehet időpontot egyeztetni a különböző vizsgálatokra a kliensek számára. A sürgősnek ítélt esetek osztályos felvétele a kialakult krízishelyzet oldásához járul hozzá.

A gyermekjóléti egészségügyi koordinátor elkészíti a kollektív gyermekjóléti kórházi szociális munka koncepcióját, az adott célrégió sajátosságai tükrében munkatervet készít. Az ismeretekről, tapasztalatokról, bővítési lehetőségekről, együttműködésről, a szakmaiság érvényesítéséről, képzési lehetőségekről időszakos koordinációs üléseken tárgyalásokat szervez, melynek eredményeként megállapodásokat dolgoz ki az együttműködő egészségügyi szervek, intézmények, szolgáltatók, szakemberek és más partnerek között. Munkájával aktívan közreműködik a célcsoport családi kapcsolatainak ápolásában, reparációs, terapeutikus javításában.

A klinikai szociális koordináció speciális területet ölel fel a gyermekjóléti szolgáltatásban. Ellátottjai a kórházakban, klinikákon, rehabilitációs intézményekben bent fekvő veszélyeztetett gyermekek és családjaik, a házi gyermekorvosok és körzeti védőnők látókörében felbukkanó veszélyeztetettségre utaló esetek. Ide tartoznak a pszichés, szociális válsághelyzetben lévő kismamák, akiknél a magzat védelmét és jogait is figyelembe kell venni, segíteni a világra érkező újszülöttet a legharmonikusabb környezetbe való felcseperedéséhez. A szociális válsághelyzetben lévő kismamáknál fontos a pszichés vezetés, jogi segítségnyújtás, szükség esetén anyaoththoni elhelyezésük. Különösen nagyfokú veszélyeztetettséget jelent a gondozatlan, illetve kiskorú várandós anyák helyzete, a velük való eljárás során sem a megszületendő gyermek, sem a kismama érdeke nem sérülhet.

A klinikai ellátás területén belül a krónikus betegellátás speciális helyzeteket teremt. A krónikus kisbetegek élete nagy önfegyelmet, gondos odafigyelést igényel. A gondatlanság itt más szinten jelentkezik, mint egészséges társaikénál, hiszen a diéta be nem tartása, a gyógyszer be nem adás életveszélyes állapotba sodorhatja őket. Gyakran nagy fájdalmakkal küzdenek, a velük való munkát a betegség stádiuma, várható kimenetele határozza meg. Az ilyen helyzetű gyermekek esetén, amennyiben ideiglenes hatályú elhelyezésre kerül sor, az is akadályt jelent, ha nincsenek speciálisan képzett nevelőszülők. Nekik vállalni kell a betegséghez kapcsolódó más

életmód elsajátítását, a diéta megtanulását, szükség esetén az inzulin, egyéb gyógyszerek beadását, illetve az orvosi kezelés biztosítását. A meglévő egészségügyi problémát tovább súlyosbíthatja a rossz szociális helyzet, a szülők gondatlansága, pszichés terheltsége.

Különleges ellátásra van szükségük a pszichiátriai kezelést igénylő, a kamaszkori, serdülőkori problémákkal küzdő gyermekeknek is. A pszichiátriai kezelések fő okai többek között a magatartászavar, önértékelési zavar, intrafamiális konfliktusok, szuiciditás. Az esetek súlyossága minden évben fokozódik, gyakoribbá váltak a kamaszkori intoxikációk, szuicid kísérletek. Az elhanyagolt kiskorúak száma is igen magas. A klinikai szociális koordináció célcsoportjába tartozó kiskorúak esetén a háttérben fellelhető a zavaros családi háttér, a rossz szociális körülmények, mentális elhanyagolás, nevelési hiányosságok. A gyerekek gyakran úgy érzik, hogy szeretet nélkül nőnek fel, így keverednek az alkohol, drog hálójába. Az ellátott kiskorúak mellett gyakran felmerül a szülők pszichés terheltsége, pszichiátriai betegsége, illetve az alkohol-, drogfüggőség is. Gyakoriak a krízishelyzetek, a fizikai, szexuális, pszichés bántalmazás. Bekerülnek az éhezés tipikus tüneteit mutató gyermekek, súlyosan bántalmazottak, illetve szexuális erőszak áldozatai. Ezen utóbbi esetek nagy tapintatot, körültekintést, jogszabályi ismereteket igényelnek.

A klinikai szociális koordináció elsősorban a Gyermekjóléti Központ, szolgálat kliensei és szakemberei számára nyújt szolgáltatást, de ezen ellátás közvetlen hasznélvezői a szakellátásba bekerült gyermekek és szakemberek is. Az esetek súlyossága, komplexitása hatékony teammunkát igényel a klinikai szociális koordinátor, az alapellátás családgondozói, klinikai orvosok, nővérek, belső szociális munkások, házi gyermekorvosok, körzeti védőnők, a települések gyermekjóléti szolgálatai, a gyámhivatalok, gyermekvédelmi csoport, jegyzői hatóság, bíróság, rendőrség között. Így a szolgáltatás széles körben válik hozzáférhetővé mind a kliensek, mind a szakemberek számára.

A PROGRAM CÉLRÉGIÓJA

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munkát a Szegedi Kistérség Többcélú Társulása Humán Szolgáltató Központjának Gyermekjóléti Központja speciális szolgáltatásként nyújtja a szegedi kistérség közigazgatási területén található települések számára. A statisztikailag Szegedi kistérség Csongrád megye déli részén helyezkedik el, a Tisza magyarországi szakaszának alsó folyása mentén, és Szeged települési környezetét foglalja magában. A települések közül Dóc, Szeged, Zsombó tartozik jelenleg az ellátottak közé, de 2008. január 1-jétől további települések is csatlakoznak. Szeged a dél-alföldi régió legnagyobb városa, az ország egyik legjelentősebb kulturális, közoktatási, egészségügyi és tudományos központja. Mint regionális klinikai központ, több területről vonzza a gyógyulni vágyó kisbetegeket, így a dél-alföldi régió megyéi is bekapcsolódnak a munkába.

MIÉRT VOLT SZÜKSÉG A PROGRAM KIDOLGOZÁSÁRA?

A kórházi szociális munka megvalósulása, kialakítása minőségi változást hozott a Gyermekjóléti Központ számára. Kialakításának legfőbb oka a jelzésrendszer tágítása, a kommunikáció gördülékenyebbé és hatékonyabbá tétele az egészségügyi intézmények és a szolgálat között. Az évek óta működő gyermekjóléti egészségügyi koordináció az összehangolt teammunka eredményeképpen nagyfokú hatékonysággal emelte a gyermekvédelmi ellátások színvonalát. Szeged magas szintű klinikai ellátottsága okán kapcsolta be a gyermekjóléti szolgálat a klinikákat, kórházakat, ambulanciákat, gyermek- és felnőtt-ideggondozókat, rehabilitációs intézményeket, gyermekorvosi rendeléseket a jelzésrendszer tagjai közé.

A jelzés megtétele törvényi kötelezettség az egészségügyi szakemberek számára, a klinikai szociális munka kialakítása előtt ez minimális volt, a legsúlyosabb esetekre korlátozódott.

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munka fogalma már megjelent a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény módosításáról szóló 2002. évi IX. törvény 25. § (3) bekezdésében. Fontos cél volt, hogy az orvosok, egészségügyi szakemberek tisztában legyenek jelzési kötelezettségükkel a gyermek veszélyeztetettsége esetén, pontosan tudják, mikor és milyen esetekben hová kell jelezniük. A törvényi keretek pontosan meghatározzák mindkét fél számára, hogy mikor mi a teendő, ennek a gyakorlati megvalósulása nem volt mindig zökken mentes.

A kialakult gyakorlat létrehívásának legfőbb indoka az egészségügyi okokból veszélyeztetett kiskorúak magas száma, a magatartási, beilleszkedési zavaros, nevelési okból veszélyeztetett, bántalmazott kiskorúak magas aránya az ellátottak között. A gyermekjóléti szolgálatok, központok szakembereit segíti feladatai megvalósulásában.

A klinikai szociális koordinátor által biztosított szolgáltatásokat a gyermekjóléti központ családgyógonként egyenként próbálta biztosítani, de az együttműködési megállapodások hiánya, az egészségügyben dolgozó szakemberek túlterheltsége, ezen irányú hiányos ismeretei gátolták a minőségi szolgáltatást. Ezen kívül a kórházi szociális munka kialakulása előtt csak a gyermekjóléti szolgáltatás ellátottjai számára volt elérhető ez a segítség. A kötelező jelzések elmaradtak, illetve a legszükségesebbekre korlátozódtak.

Szervezési szükségletként merült fel az operatív koordináció a gyermekjóléti, egészségügyi munkát végző szakemberek, rendszerek között, azok összefogása. Szakmai koncepciók kidolgozása, az ellenőrzés rendszerének meghatározása, értékelés, eredményfelmérés szempontjainak átfoghatóbb egészségügyi és szociális együttműködés megszervezése, területiális szerveződés és koordináció. Fontos továbbá a gyógyszerárakkal, karitatív szervezetekkel való együttműködési megállapodások b. vítése. A gyermekjóléti egészségügyi szociális koordinációval

n tt az ellátottak köre, a jelzőrendszer fejlesztésével az együttműködő felek minőségi támogatást kapnak a munkájukhoz, segítve ezzel az alapellátás, a szakellátás, és a hatóságok működését.

A PROGRAM A GYAKORLATBAN

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munkát a törvényi megjelenéssel egy időben a gyermekjóléti szolgálat pályázat útján, 2002. május 1-jével kezdte m ködtetni. A szolgáltató együttműködési megállapodásokat kötött a célrégió egyes klinikai és kórházi intézményeivel. A program első másfél évét még státusz nélkül, pályázat útján megbízási szerződéssel dolgozó szakember biztosította. A gyermekjóléti szolgálat vállalta, hogy az ellátás során az 1997. évi XXXI. törvényben foglalt gyermekjóléti alapellátások igénybevételét közvetíti, az egzisztenciális vagy bántalmazási krízishelyzetben került, rászorult gyermekeknek és édesanyáknak a helyi Családok Átmeneti Otthonában való otthonszerű elhelyezését segíti. A szociális válsághelyzetben lévő gyermekágyas vagy fiatalkorú anyák újszülöttjei, családjai részére biztosítja a speciális szolgálatot, illetve a kórházi állományban lévő, abúzust, súlyos elhanyagolást szenvedett kiskorúak esetén megteszi a szükséges intézkedéseket. Az egészségügyi intézmények vállalták a munkavégzéshez szükséges helyiség biztosítását, a szakmai együttműködést.

Ez az ellátási forma teljesen új, speciális területet érintett, sok nehézséggel járt a minőségi munka kiépítése. Számolni kellett az orvosok bizalmatlanságával, túlterheltségével, meg kellett győzni az egészségügyi szakdolgozókat az ellátás szükségességéről, arról, hogy a kórházi szociális munka hozzájárul a kisbetegek tartós gyógyulásához, rehabilitációjához. A bizalom megnyerésével, az állandó jelenléttel, a magas szintű szolgáltatások biztosításával, az állandó visszajelzésekkel sikerült elérni, hogy Szegeden a klinikák, kórházak a jelzőrendszer egyik legfontosabb és legpontosabb tagjává váltak. A törvényi rendelkezések változtak, és kötelezővé tették a gyermekjóléti központok létrehozását, ezen belül a kórházi szociális munka biztosítását, ezért a mi ellátási formánk is tovább fejlődhetett. 2004 februárjától, megelőzve ezzel sok települést, heti 40 órát biztosítottak az ellátásra. Mára már a célrégió összes egészségügyi intézménye, mely gyermekek gyógyításával foglalkozik, ide értve az ambulanciákat, szakellátásokat, körzeti gyermekorvosi ellátásokat, együttműködnek velünk, csakúgy, mint a szülészet-n gyógyászatok, felnőtt pszichiátriai osztályok és ideggondozók.

A gyermekvédelmi egészségügyi koordinátor a beérkező jelzések alapján javaslatot tesz az eset jellegétől függően alapellátásra, védelembe vételre, krízis esetén ideiglenes hatályú elhelyezésre. A gyermekjóléti központ ellátottjai számára biztosítja az egészségügyi intézményekben a gyors időpontokat, osztályos felvételeket. Kérésünkre a gyermekosztályok tartják a szociálisan, pszichésen, fizikálisan veszélyeztetett kiskorúakat, kismamákat. A gyermekvédelmi szakemberek számára szakorvosi konzultációkat szervez, a szükséges szakorvosi vélemények beszerzésével segítséget nyújt a hatékonyabb családgondozáshoz, a

kiskorú érdekét jobban szolgáló döntés meghozatalához. Ügyeleti időben pszichés, egészségügyi, jogi, mentálhigiénés, családvédelmi tanácsadást folytat, segít a hivatalos ügyintézők során, tájékoztatást nyújt a lehetőségekről, módosításokról. A területi családgondozóval, körzeti védőnővel együttműködve környezettanulmányt készít.

A jelzések minden esetben írásban történnek. Az egészségügyi ellátás felé is szükséges a gyors, lehetőség szerint írásos jelzés, helyi szinten dokumentációk vezetése. Az illetékességi körbe nem tartozó gyermekek további ellátásának biztosítása érdekében az illetékes gyermekjóléti szolgálatokhoz, központhoz irányít, jelzőrendszerként működve, szükség esetén a szakellátás felé is tájékoztatással él.

A komplexen kiépült kórházi szociális munka lehetőséget ad az egészségügyi intézmények és a szociális ellátó rendszer közötti párbeszédre, a szociális háló bővítésére. Kialakult a hatékony munkaterv, a közös munkaprogram. Fontos a széleskörű városi, térségi, regionális, országos koordináció kiépítése, a kapcsolatok kiszélesítése a karitatív szervezetekkel, gyógyszertárakkal, betegszállítást lehet vétező szervezetekkel, egyházakkal, otthonokkal, bentlakásos intézményekkel. A koordinátor összefogja a célrégió területén dolgozó egészségügyi és szociális szakembereket. Közös működési koncepciót, fejlesztési tervet, ellenőrzési szempontrendszert határozhat meg, Képzéseket, előadásokat, konferenciákat szervez. Szükséges a szakmai képviselő létrehozása a javaslattételek meghozatalához.

EREDMÉNYEK, TOVÁBBI CÉLOK

A gyermekjóléti egészségügyi szociális koordináció a hatékony jelzőrendszerek kiépítésével, a klinikai együttműködések megvalósulásával a törvényben előírt célok teljesítését tűzte ki. A megfelelő párbeszéd kialakulása az egészségügyi intézményekkel maradéktalanul sikerült.

A munkáról havonta statisztika készül, az ellátottak száma életkor, nem, probléma felosztása szerint. Látható, honnan érkeznek a jelzések, havonta mennyi az új ellátott, számszerűen kimutatható a jelzőrendszer tagjaival való együttműködés hatékonysága, az alapellátási, védelembe vételi javaslatok és az ideiglenes hatályú kiemelési javaslatok száma is. Rögzítésre kerül a tanácsadások száma, az esetmegbeszéléseken, esetkonferenciákon, referáló viziteken való részvétel, az alapszolgáltatásban elhelyezett kiskorúak száma, a nem magyar állampolgárok ellátása, szakorvosi konzultációkon való részvétel, szakorvosi vélemények kérése.

Az elmúlt év adatai: 109 f a gyermekpszichiátriai kezelt, családterápiát 10 esetben, személyiségfejlesztő terápiát 8 alkalommal végeztettünk. Családok átmeneti otthonába, helyettes szülőhöz 10 kiskorú került kihelyezésre. Családi konfliktuskezelés, serdülő-mediáció 325 esetben volt szükséges, 10 gyermeknek állatterápia volt biztosítva. A családból való kiemelés megvalósulása, védelembe vétel 32 esetben valósult meg, 63 esetben krízisintervencióra volt szükség pszichés,

fizikális, szexuális bántalmazások miatt, illetve 37 szuicid kiskorú esetében kellett intézkedni. 50 deviáns kiskorúnál következett be látható javulás.

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munka minőségileg befolyásolja a gyermekjóléti szolgáltatásokat, hozzájárul a hatósági döntésekhez, nagy számban emeli az új ellátottak létszámát. Az eredményeket hatékonyan építettük be az alapellátásba. A gyors visszajelzések eredményeként tovább fejlődött az együttműködés a jelz rendszer tagjaival.

A gyermekjóléti egészségügyi koordináció további céljai, az ellátás bővítése több szakember bevonásával, szakmai programok kidolgozásával egységes, országos projekt létrehozása, regionális, országos koordináció megvalósítása.

EGYÜTTMŰKÖDŐ INTÉZMÉNYEK

A Szegedi Kistérség Többcélú Társulása Humán Szolgáltató Központ Gyermekjóléti Központja speciális szolgáltatásként végzi a gyermekvédelmi célú kórházi szociális munkát. Az együttműködő egészségügyi intézmények a következők: Szegedi Tudományegyetem Gyermekklinika és Gyermek Egészségügyi Központ („A” és „B” részlege, ambulanciái, rehabilitációs részlege, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Ideggondozó, szakrendelő, fertőző részleg), a Szegedi Tudományegyetem Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztálya, a Szegedi Tudományegyetem felnőtt pszichiátriája, Felnőtt pszichiátriai Ideggondozó, Addictológia, Drogambulancia, Szegedi Tudományegyetem Női Klinika (a jelenlegi összevonások következtében ide került az SZ. M. J. V. Önkormányzat II. Kórházának szülészeti-nőgyógyászati osztálya 2007. október 1-jétől), házi gyermekorvosi szolgálat, ÁNTSZ Családvédelmi Osztálya, körzeti védőnői hálózat.

A munka megvalósításához a jelzőrendszer széles csoportja is hozzájárul a napi szakmai munkájával, mint az SZ. M. J. V. Önkormányzat Általános Igazgatási Iroda Hatósági Osztályának Gyermekvédelmi Csoportja, Gyámhivatala, Szegedi Városi Rendőrkapitányság Bűnmegelőzési, illetve Gyermekvédelmi Csoportja, Hivatásos Pártfogói Hálózat. A szegedi kistérségben működő gyermekjóléti szolgálatok, hatósági osztályok, körzeti gyermekorvosok, védőnők. Ezeken felül civil, karitatív szervezetek, mint a Vöröskereszt, Máltai Szeretetszolgálat, egyes gyógyszertárak, TÁMASZ, ÁGOTA, Arany Középút Egyesület és a Gyermeksors alapítvány.

HUMÁN ERŐFORRÁS, TECHNIKAI FELTÉTELEK

A gyermekvédelmi célú kórházi szociális munkát egy nyolc órában dolgozó szakember biztosítja. Az előbbieken megadott létszám ellátását végzi. Az ellátást végző szakember védőnői végzettséggel rendelkezik. A kórházi szociális munka előkészítését, pályázati, szakmai anyagát jogász végzettségű szakember készítette elő, aki szintén heti 40 órában van foglalkoztatva, jelenleg ő végzi a speciális szolgáltatások irányítását. A kórházi szociális munkát végző szakember a gyakorlati

munka kidolgozását, előkészítését, megtervezését végezi, és koordinálja a beérkező eseteket. Ehhez szükséges humán erőforrás még: 1 fő felsőfokú végzettségű gyermekjóléti egészségügyi szociális koordinátor, munkáját napi 8 órában végzi. A megvalósításhoz, a napi munkához számítógépre, telefonra, irodai felszerelésre van elengedhetetlenül szükség. A munka zökkenőmentességét garantálja az internethez való hozzáférés, nyomtató, fénymásoló, ideális esetben saját iroda, laptop.

Az együttműködő egészségügyi rendszerek által a helyszínen, az együttműködési megállapodás alapján rendelkezésre bocsátott helyiség biztosítja a munkát.

FINANSZÍROZÁS ÉS A FEJLESZTÉS FELTÉTELEI

A program finanszírozása kezdetben pályázati forrás útján működött, jelenleg a Szegedi Kistérség Többcélú Társulásának finanszírozza az ágazat a Gyermekjóléti Központ működésére biztosított éves állami normatíva alapján. A továbbiakban egy fő koordinátor személyi bérének biztosítása szükséges a minőségi, szakmai munka biztosításához.

A 2002 májusa óta működő gyermekvédelmi célú kórházi szociális munkáról évente írásban jelentés készül, és az illetékes felügyeleti szerv felé továbbítjuk. Ezen felül évente a kötelezően megtartott jelz rendszeri konferenciákon az addig elért eredményekről, tapasztalatokról előadás formájában számolunk be a jelzőrendszer összes tagjának. Meghívásra alapítványok, civil szervezetek által tartott konferenciákon, a körzeti védőnőknek, körzeti gyermekorvosoknak, oktatási intézmények munkatársainak, pedagógusoknak, óvónőknek rendszeres beszámolót, szükség esetén továbbképzést tartunk a gyakorlati munkáról, a fejlődésekről, a jelz rendszer tagjainak kiemelkedő szerepéről. Tervezzük a gyermekjóléti speciális szolgáltatások módszertani füzetének kiadását.

Az esetek súlyossága, az emelkedő ellátotti létszám miatt változtatásokra van szükség, így több speciálisan képzett szakemberre, nevelőszülőre, speciális és különleges szükségletű gyermekek elhelyezését biztosító intézményekre. Szükség lenne elérhető mennyiségben, és persze megfelelő minőségben terápiás szülő-gyermek csoportra, pszichológusra, az alapellátás szintjén a prevenciót célzó szakmai programokra, azok működtetésére. A mára kialakult hatékony teammunkát tovább segítené az intézményi ellátások bővülése mind az egészségügyben, mind a gyermekvédelemben. Az újonnan felmerülő egyedi esetek megoldhatósága érdekében a szükséges szakmai szervekkel való konzultációkra is igény lenne, átlépve a megyei és regionális határokat. A jövőre prognosztizálható eredmények: a kiegészítő családvédelmi, gyermekvédelmi, gyermekjóléti, szociális szolgáltatásokkal, az azokhoz való hozzájuttatással csökkenthető az egészségügyi krízis, magatartási-beilleszkedési zavar, a családi konfliktusok, bántalmazások száma családterápiával, személyiségfejlesztéssel, állatterápiával, családi és kamasz-mediációval, szabadidős prevenciók szolgáltatásokkal.

**Gyermekeket nevelő önkényes lakásfoglaló családok segítése
Józsefvárosban, az érintettek
legális lakhatásának megoldása céljából**

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

KÜLÖNDÍJ

Kategória: A szakemberek és intézmények együttműködése

Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat Gyermek Átmeneti Otthona
1089 Budapest, Kőrös u. 35.
Gyuris Gabriella
Tel/fax: 303-9199
Email: gabriella.scheer@interware.hu

BEVEZETŐ

Józsefváros Budapest egyik központi elhelyezkedésű, ám kevésbé jó státuszú, több társadalmi, világvárosi problémát koncentráltan hordozó kerülete. Jelenlegi lakosság száma 75 463 fő. A slummosodó tömbök, az alacsonyabb státuszú és kevésbé tehetősebb bevándorló, bel- és külföldi migráló csoportok, illetve vidékről és a kistelepülésekről a munka reményében a fővárosba érkező önkényes lakásfoglalók fő célterülete. Magas a többgenerációs együttélések aránya, és a családok több mint egyharmadánál legalább egy tag, de nem rendkívüli, hogy a család valamennyi felnőtt tagja munkanélküli. Józsefvárost mégis sokan indokolatlanul azonosítják a főváros központi nyomornegyedével, hiszen itt vannak többek között a körút és a Rákóczi út impozáns épületei, a szolid tisztviselő telep – ugyanakkor a kerület belső része valóban Budapest legszegényebb területei közé tartozik, ahol szociális, egészségügyi, magatartási és kriminológiai problémák halmozódnak, s itt a legmagasabb az önkényes lakásfoglalók aránya is.

A JÓ GYAKORLAT CÉLJA

Az önálló Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat 2000 áprilisa óta működik Józsefvárosban. Megalakulásakor az egyik legnagyobb problémát az önkényes lakásfoglaló gyerekes családok kilakoltatása jelentette – a családok helyzetének oly módon történő megoldása, hogy a kiskorú gyerekek biztonságos elhelyezést nyerjenek, lehetőség szerint a szüleikkel együtt. 2000-ben az esetek döntő többségében az önkényes lakásfoglaló családok kiköltöztetésének kitűzött időpontjához képest a gyermekjóléti szolgálat csak egy-két nappal a karhatalmi intézkedést megelőzően kapott felkérést arra, hogy a család, illetve a gyerekek elhelyezéséről gondoskodjon. Az idő szűkössége miatt lehetetlen volt, hogy

tényleges, érdemi lépéseket tudjunk tenni annak érdekében, hogy az 1997. évi többször módosított Gyvt. szabályozását figyelembe véve (anyagi ok miatt gyereket családjából kiemelni nem lehet) a családok aktuális élethelyzetét feltérképezze, a valós problémákat feltárja, s meg tudja állapítani, hogy a család működésében anyagi problémákon kívül egyéb funkcionális zavar is jelen van-e.

Az alább ismertetett eljárási rend elfogadtatásával a szolgálatnak többek között az is célja volt, hogy az önkormányzat különböző szervezeti egységeit rászorítsa arra, hogy az önkényes lakásfoglalás tudomásukra jutásakor értesítsék a szolgálatot annak érdekében, hogy a szociális szakemberek fel tudják térképezni, milyen más lakhatási megoldások lehetségesek az adott család számára. További cél volt, hogy a szolgálat deklaráltassa az önkormányzattal: a lakhatás nélkül maradt családok lakhatásának megoldása nem a gyermekjóléti szolgálat feladata, hanem a települési önkormányzaté. A gyermekvédelmi szakemberek feladata az önkényes lakásfoglaló családok legális lakhatásának megoldásában az, hogy a települési önkormányzat jegyz je számára feltárja az adott család lehetőségeit, élethelyzetét, és tájékoztatást adjon arra vonatkozóan, hogy az érintettek saját hibájukból, avagy hibájukon kívül kerültek az adott helyzetbe.

A jegyzői intézkedés hatályba lépését az is indokolta, hogy a különböző önkormányzati osztályok, intézmények munkája, feladat- és hatásköre sok esetben nem volt egyértelműen tisztázva. A jegyzői intézkedés kiadását követően összehangoltá vált az önkormányzat osztályainak és intézményeinek munkája, ezáltal nagyban elősegítve, hogy minél több esetben együttesen történhessen meg a gyerekek és szüleik elhelyezése.

További cél volt, hogy a feladat- és hatáskörök pontos meghatározásának következtében az eljárás sikertelensége esetén a felelős (felelősök) személye pontosan megállapítható legyen, ezáltal azokban az esetekben, ahol az adott család együttműködése ellenére tényleges segítségnyújtás nem történt, és a kiskorú gyereket/gyerekeket szüleiktől el kellett szakítani, a képviselő-testület méltányosságot gyakorolhasson, az intézkedést mulasztó egység vezetője pedig munkájának elmulasztása miatt felelősségre vonhatóvá váljon.

ELŐZMÉNYEK

2000 novemberét megelőzően Józsefvárosban a kilakoltatási eljárás alá vont családokat a kilakoltatás napján a Józsefvárosi Önkormányzat Gyámhatósága kereste fel, és nyilatkoztatta arra vonatkozóan, hogy a családban nevelkedő kiskorúak elhelyezését a család önerőből képes-e megoldani. Amennyiben a család nemleges választ adott, mely szerint nem tud gyermeke/gyermekai elhelyezéséről gondoskodni, a gyámhatóság rendőrségi intézkedés igénybevételével gyermekotthonba szállította a kiskorút/kiskorúakat. Ezzel az eljárási módszerrel havonta két-három kiskorú került állami gondozásba lakhatási problémák miatt. Ennek következménye volt, hogy az önkényes beköltözők a végrehajtás előtt

igyekeztek elhagyni az elfoglalt ingatlant, és ismeretlen helyre távoztak. Gyakran egy másik, olykor még lepusztultabb, egészségtelenebb ingatlanba költöztek, máskor pedig eltűntek a hatóságok látóköréből, a kiskorú gyermekeket a szülők óvodába, iskolába sem engedték abbéli félelmükben, hogy hajléktalanságuk gyermekük intézeti elhelyezését vonja maga után.

A Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat kezdetektől kifogásolta a lakásügyi osztály végrehajtási rendjét, a lakáskiürítések során alkalmazott eljárás visszasságait, amely ellehetetlenítette a gyermekvédelmi szakemberek munkáját. A szolgálat észrevételeit és kifogásait valamennyi érintett fórumon jelezte, és az egységes eljárási rend kialakítását sürgette. A jegyzői intézkedés foganatosítása előtt gyakran előfordult, hogy a családgondozó már nem tudta felvenni a kapcsolatot a családdal, és nem tudta kivizsgálni és megoldani a család együttes elhelyezését, miután a kilakoltatást már az értesítők kiküldését követően haladéktalanul végrehajtották.

A gyermekjóléti szolgálat minden erőfeszítése ellenére a végrehajtás gyakran eredményezte a kiskorúak intézeti elhelyezését, a család „eltűnését”, valamint az ügyfél bizalmatlanságát és együttműködési készségének hiányát a gyermekvédelmi szervekkel.

A JÓ GYAKORLAT BEMUTATÁSA

A fentebb vázolt problémák megoldása érdekében, 2000. november 28-án született meg Józsefvárosban a 26/2000. sz. jegyzői intézkedéssor, mely lehetővé tette a családok helyzetének, anamnézisének, lehetőségeinek és szükségleteinek olyan mértékű feltárását, ami alapján szolgálatunk segítséget nyújthatott a családok elhelyezésében, vagy a gyermek/gyermekek családból történő kiemelésére felelős, meglapozott javaslattal tudott élni a Józsefvárosi Önkormányzat jegyzője felé.

A 26/2000. sz. jegyzői intézkedés a kilakoltatott családok ügyintézésében érintett szervezeti egységek feladatait és hatáskörét rögzíti kötelező érvényűként. A jegyzői intézkedés kiadásával az önkormányzat elismerte, hogy nem a gyermekjóléti szolgálat feladata a családok lakhatásának megoldása, feladata csupán a család lakhatási és egyéb problémáinak feltárása, illetve deklarálta, hogy a Józsefvárosi Önkormányzat számára a családok tényleges segítése a fő cél, nem csupán az érintettek kilakoltatása.

A jegyzői intézkedés egyedülálló az országban, kimondja, hogy az önkényes beköltözéssel való tudomásszerzés pillanatában a hivatal köteles értesíteni a gyermekjóléti szolgálatot, hogy ténylegesen és precízen ki tudja vizsgálni az ügyet, illetve hathatós intézkedést tudjon foganatosítani a kiskorú gyermek/gyermekek érdekében. A másik nagy áttörés a jegyzői intézkedés hatályba lépését követően az volt, hogy amennyiben arra derült fény, hogy a család csak és kizárólag anyagi okok miatt lett önkényes lakásfoglaló, és vállalta a szolgálattal az együttműködést, egészen

addig, míg a család elhelyezését nem sikerült megoldani, nem kerülhetett sor a család kilakoltatására.

A jegyzői intézkedéssor betartásának garanciája az volt, hogy – a szociális ellátásban nem megszokott módon – az intézkedést mulasztó egység vezetője fegyelmi felelősségre vonással tartozott/tartozik.

A 26/2000. sz. jegyzői intézkedéssor mellett szolgálatunk egy másik egységes eljárási rendet is kidolgozott. Miután a tudomásunkra jutott az önkényes lakásfoglalás ténye egy adott család esetében, a családgondozó felkeresi az érintett családot, részletes környezettanulmányt készít, pedagógiai véleményt kér a gyerekekről/gyerekekről, feltérképezi, hogy a család rendelkezik-e saját ingatlannal, illetve körbejárja, hogy miért törte fel a család az adott lakást. Kivizsgálja, hogy az esetleges kiköltöztetéskor van-e olyan személy, aki a családot befogadná, vagy nincs, illetve, hogy kéri-e a család a szolgálat segítségét családos-, illetve anyaszállón történő elhelyezésükhöz. Amennyiben az adott család saját ingatlant vagy befogadó személyt meg tud nevezni, úgy egy arra foganatosított formanyomtatványt kitöltve kerületen belül a családgondozó saját maga, kerületen kívül pedig az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozóját felkérve győződik meg arról, hogy a befogadó személy és hely valóban létezik-e, valamint, hogy a körülmények alkalmasak-e a család befogadására. A befogadó személyt minden esetben írásban nyilatkoztatja szolgálatunk.

Amennyiben nem tud befogadó személyt vagy helyet megjelölni a család, a családgondozó minden esetben megkérdezi, hogy kívánnak-e élni családos- vagy anyaotthoni elhelyezéssel. Amennyiben igen, úgy szolgálatunk aktívan közreműködik fér hely felkutatásában, amennyiben a család nem kíván ezzel a lehetőséggel élni, illetve a gyermekjóléti szolgálat segítségére sem tart igényt, arról írásban értesíti szolgálatunk a Józsefvárosi Önkormányzat Gyermekvédelmi Irodáját, és kéri, hogy a kilakoltatáskor a kiskorú gyermek/gyermekek biztonságos elhelyezése érdekében a gyermekvédelmi iroda munkatársa jelenjen meg a helyszínen.

EREDMÉNYEK

Józsefvárosba az elmúlt évek során az önkényesen lakásokat elfoglalt családok nagy része vidékről érkezett, miután azokon a településeken, falvakban, ahonnan jöttek és ahol lakhatással rendelkeztek, nem tudtak munkát vállalni. Ennek legfőbb oka, hogy ma Magyarországon ahol van lakhatási lehetőség, ott nincs munkalehetőség, ahol pedig van munkalehetőség, mint a fővárosban, ott ezeknek a családoknak a lakhatása nem megoldott. Az önkényes lakásfoglalók között nagy számban jelentek meg a nagykorúságukat követően állami gondozásból kikerült fiatalok és azok gyerekei. Ugyanakkor nem egy esetben találkozott szolgálatunk olyan önkényes gyerekes lakásfoglalókkal, akiknek saját tulajdonú lakását a lakásmaffia kaparintotta meg, és más megoldást nem látván, üres lakásokat törtek fel. Józsefvárosban a szolgálatunk

2000-ben összesen 76 önkényes gyerekes lakásfoglalóról tudott, 2001-ben 84 családról, 2002-ben 93 családról, 2003-ban 74 családról, 2004-ben 53 családról, 2005-ben 40 családról, 2006-ban 24 családról, és 2007-ben 49 önkényes gyerekes családról szerzett tudomást, illetve folytatta le, a 26/2000-es jegyzői intézkedéssorban foglaltakat.

A 26/2000-es számú jegyzői intézkedéssor, valamint a szolgálatunk eljárására vonatkozó belső utasítás hatására bármelyik családgondozó körzetében levő önkényes lakásfoglaló esetében ugyanaz az eljárási rend van életben, ezáltal az ügyfél számára az eljárási folyamat egyértelművé és kiszámíthatóvá vált.

A 26/2000. sz. jegyzői intézkedési sor, illetve a Józsefvárosi Gyermekjóléti Szolgálat működésében kialakult eljárási rendnek köszönhetően elmondható, hogy az önkényes lakásfoglaló családok nagy része (75%-a) a szolgálat által felkutatott természetes támaszok (rokonok, ismerősök, barátok) segítségével a gyermekekkel együtt tudott maradni a kiköltöztetést követően is, ezáltal az esetek döntő részében érvényesülhetett az 1997. évi többször módosított XXXI. törvény A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásáról, melynek szellemisége szerint gyereket családjából csupán anyagi okok miatt kiemelni nem lehet. A jegyzői intézkedésben a feladat- és hatáskörök tisztázása értelmében minden szakember pontosan tudja, mi a feladat- és hatásköre, kinek mikor és kit kell értesítenie. Mindez egy biztonságosabb, tervszerűbb családgondozást tud eredményezni.

A feladatok tisztázása lehetőséget adott arra, hogy az önkényes lakásfoglalók esetében ne az egyéni érdekképviselő, lobbikészség határozza meg, hogy mi történjen az adott családdal, hanem valóban a kiskorú/kiskorúak érdekében figyelembe véve szakmai szempontok alapján tudjon megoldás születni. Nem utolsósorban a feladat- és hatáskör tisztázása oldotta a különböző szervezeti egységek érdekkülönbözéséből adódó feszültségeket, mely javította a munka hatékonyságát. Azáltal, hogy a szolgálat már a kezdet kezdetén tudomást szerez az önkényes lakásfoglaló családokról, elég idő jut az ügyek kivizsgálására, minimálisra csökken annak az esélye, hogy a szülők együttműködése esetén a kiköltöztetéskor a szülőket el kell szakítani gyermekeiktől.

A Józsefvárosban kialakított eljárási rend immár hetedik éve van életben. A gyakorlat bebizonyította: jó és kívánatos, hogy az önkényes lakásfoglalók esetében a jövőben is a 26/2000. sz. jegyzői intézkedési sorban foglaltak alapján működjenek együtt az önkormányzat különböző osztályai és a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek.

„Más-képp a mások-ért”
**Speciális nevelési igényű gyermekek napközbeni ellátása családi
napköziben**

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

II. HELYEZETT

Kategória: Egyénre szabott, sajátos szükségletekhez igazodó ellátások kialakítása a szakellátásban

Csodapók Családi Napközi
7000 Sárobgárd, Petőfi S. u. 26/a.
Hargitai Enikő
Tel/fax: 30/3513532
Email: heniko1@invitel.hu

A SZOLGÁLTATÁS ELLÁTÁSI TERÜLETÉNEK ADOTTSÁGAI

A családi napközi helyszíne, Cece, Fejér megye déli térségében helyezkedik el. A legközelebbi, autópályán és vasúton is jól megközelíthető nagyváros Székesfehérvár, 40 km-re található. Ennél közelebb van Dunaújváros, de az autóbusz- és a vasúti közlekedés ebbe az irányba nem megfelelő. A helyben nem biztosított ellátásokért tehát minimum 40 km-t kell utazni.

A kistérség 10 településből (Alap, Alsószentiván, Cece, Igar, Hantos, Nagylók, Mezőszilas, Sárobgárd, Sáregres, Vajta) áll, összterülete 561,44 km². A települések és a kistérség népsűrűsége kevesebb mint fele az országos átlagnak, 46 fő/km². A települések közül hat 1500 főnél kisebb, három 1500 és 3000 közötti, csupán Sárobgárd város lakónépessége haladja meg a 13 000 főt. A térség gazdaságát a mezőgazdasági termelés jellemzi, mely jórészt kisüzemi, családi vállalkozások formájában történik. Az ipari termelés igen csekély mértékű. Mindezek következtében magas a munkanélküliség aránya, a munkába állók közt sok az ingázó.

A több szempontú hátrányt alátámasztják a statisztikai adatok is:

- A megyében az egy főre jutó elvégzett iskolai osztályok száma a kistérségben a legalacsonyabb.
- Az ipari termelés aránya több mint háromszorosa a megyei átlagnak.
- Az ezer főre jutó vállalkozások száma fele mindössze a megyeinek
- 500 főnél nagyobb foglalkoztató nincs, valamennyi településen a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat.

FOGYATÉKOS GYERMEKEK ELLÁTÁSA A TÉRSÉGBEN

A térségben viszonylagosan sok fogyatékos gyermeket nevelő család él. Azok a gyermekek vannak hátrányos helyzetben a napközbeni ellátást illetően, akik állapotuk miatt nem alkalmasak a közoktatás nevelő, oktató intézményeiben való elhelyezésre. Ők 5 éves korukig korai fejlesztésben, majd fejlesztő felkészítésben vesznek részt. A fejlesztő felkészítés általában a családok otthonában vagy kisebb fejlesztő helyiségekben zajlik, heti 5-10 órában. A súlyosabb fokban fogyatékos gyermekek nevelése a családokra nagy terhet ró, mivel fogyatékos személyek napközbeni ellátására szerveződött intézmény nincs a kistérség területén. Az egyetlen intézmény a Sárbogárdon működő általános iskola, amely tanulásban akadályozott gyermekek oktatását, nevelését végzi. A súlyosan fogyatékos gyermekek ellátását nem tudja biztosítani.

A SZOLGÁLTATÁS KIALAKÍTÁSÁNAK KEZDETE

2000 tavaszán autista gyermeket nevelő szülők kezdeményezték a közös megoldás keresését arra a problémára, miképpen lehetne megvalósítani gyermekük mindennapos napközbeni ellátását. A közös gondolkozást kapcsolatfelvétel követte a szociális szféra azon képviselőivel, akik gyakorlottak voltak az ellátás szervezésében, rendelkeztek annak jogszabályi ismeretével. Az intézménytípusok áttekintését követően a családi napközire esett a választás.

Mi ennek az oka? A családi napközi létrehozása viszonylag egyszerűnek, olcsón kivitelezhetőnek bizonyult. Az ellátást igénylő családok egyike felajánlotta családi házában egy részét, amely minden szempontból alkalmasnak tűnt a feladat megvalósítására. A működtetést vállalkozói formában a gyermekek fejlesztő felkészítését biztosító gyógypedagógus vállalta, mivel tevékenységét egyébként is vállalkozói formában végezte.

A napközi helyének kialakítása 2000 nyarán történt, kísérleti működését ugyanezen év szeptemberében kezdte meg. Működési engedélyének véglegesítése 2001 januárjában történt. Az engedély szerint az intézmény három fogyatékos gyermek ellátására vált jogosulttá.

SPECIÁLIS IGÉNYEK

A családi napközik között ritka formát alkot a Csodapók Családi Napközi, mivel nem a működtető látja el a gondozási feladatokat. Erre olyan gondozót alkalmaz a fenntartó, aki speciális ismeretekkel rendelkezik a fogyatékoságok terén, illetve hajlandó a speciális tudás megszerzésére. Az indulás első évében egy bölcsődei gondozó látta el a feladatot, aki a családi napközi miatt autizmus specifikus tanfolyamot végzett. Az első évet követően új gondozót kellett keresni, ami nem volt könnyű feladat, hiszen a jelentkezőnek meg kellett felelnie a gyermekek speciális igényeinek. A jelenlegi gondozó négy éve látja el a feladatot. Nagy kihívás volt

számára az igényeknek való megfelelés. Az első két évben megszerezte a gyógypedagógiai asszisztensi képesítést, valamint elvégezte a családi napközi felkészítő tanfolyamot.

Nemcsak a gondozást végző számára kihívás a fogyatékos gyermekek ellátása, hanem a működtetőnek is. Olyan speciális struktúrára, eszközökre van szükség, amely a mindennapi fejlesztő gondozás feltételeinek megfelel. Az ellátás helyszínének berendezési tárgyait a meghatározott napirendnek megfelelően kell beszerezni. A gyermekek foglalkoztatásához fejlesztő eszközökre, játékokra van szükség. Ennek biztosításához az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium által kiírt pályázat adott lehetőséget az első évben. Pályázati forrásból (500 ezer forintnyi támogatást kapott a családi napközi programja), bútorokat és fejlesztő eszközöket vásároltunk, amelyek a mai napig a működés alapfelszerelését teszik ki. A beruházás minden évben folyamatos, hiszen az eszközök amortizációja nagy mértékű, valamint a gyermekek fejlődési ütemének megfelelően kiegészítésre szorul.

AZ INTÉZMÉNY MŰKÖDÉSE

A Csodapók Családi Napközi egyéni vállalkozói fenntartásban működik. A gyermekek ellátását gyógypedagógiai asszisztens végzi. Állandó segítőként jelen van a napköziben, illetve a családi házban az ellátott gyermekek egyik szülője. Az állandó segítő jelenléte biztonságot ad a gondozó számára, valamint biztosítja az étkezéssel járó teendők végzését.

A CSANA napi nyitvatartási ideje 8 óra, amely rugalmasan igazodik a szülők igényeihez. Autista és középsúlyos értelmi fogyatékos gyermekek napközbeni ellátását biztosítja, amelynek szerves része a speciális gyógypedagógiai fejlesztés. A fejlesztés gyógypedagógus irányításával és aktív részvételével folyik. A gyógypedagógus a gyermekek számára szakértői véleményben előírt fejlesztési feladatai szerint állítja össze a fejlesztési tervet. A napi tevékenységek időbeli, térbeli strukturáltságban történnek, ami biztosítja a gyermekek biztonságérzetét. A foglalkozások célja a munkára való felkészítés is, ezért a gyermekek által készített tárgyak többsége maradandó munkadarab (gyöngyfűzés, mozaikkép, ajándéktárgyak, stb).

A szülők igényei szerint a gyermekek speciális diétás étkezésben részesülnek, amely állapotuk javítását, szinten tartását segíti elő. A diétás étrend összeállítását az ebben jártas szülő végzi.

EREDMÉNYEK

A gyermekek szakértői bizottsági felülvizsgálata évek óta a családi napköziben történik. A bizottság szakemberei a helyszínen, ismert, megszokott környezetben végzik el a vizsgálatokat, ez mind a szülők, mind a gyermekek számára optimális.

Legnagyobb eredménynek a gyermekek állapotában beállt változást tekintjük. Kiegyensúlyozottak, nyugodtak. Fejlesztésük, foglalkoztatásuk során arra törekszünk, hogy megtanítsuk őket idejük hasznos eltöltésére. A napközi eredménye azzal mérhető, hogy sem a szülők, sem a gyermekek nem szeretik a szüneteket. Éppen ezért csak néhány napos, maximum egyhetes szüneteket tartunk. A gyermekek megszokták a rendszerességet, a CSANA időbeli és térbeli biztonságot nyújt számukra.

A szülők munkába való visszaállását is fontos eredménynek tekintjük, de talán ennél is lényegesebb, hogy tehermentesíteni tudjuk őket napi néhány órára. Így a gyermekeikkel eltöltött időt pihentebben, nyugodtabban, tartalmasabban töltik el.

Minden évben helyet adunk hallgatói gyakorlatoknak, lehetőséget biztosítunk gyógypedagógiai asszisztenseknek, gondozóknak, családi napközi felkészítő tanfolyami hallgatóknak tapasztalatszerzésre, szakmai gyakorlatra.

A napközi jelenlegi fejlesztőeszköz-készlete bármilyen korú és állapotú fogyatékos gyermek fejlesztését, foglalkoztatását képes szolgálni. Ennek következtében és a felmerülő igények okán kiegészítő szolgáltatásként helyet tudunk biztosítani korai fejlesztés, fejlesztő felkészítés foglalkozások megtartására.

Számszerű adatként csak az éves szinten gyakorlatra, tapasztalatszerzésre jelentkezők számát tudjuk bemutatni, amely növekvő tendenciát mutat. Várhatóan ebben az évben eléri a 15-öt, ami egy ilyen kis intézmény esetében jelentősnek tekinthető.

FINANSZÍROZÁS, FINANSZÍROZHATÓSÁG

A finanszírozás kérdése mindig érzékeny pontja a szolgáltatónak. A Csodapók Családi Napközi ugyanis nem megélhetési, haszonszerzési céllal jött létre. Működésének beindítását a probléma megoldása indikálta, a működtető megélhetését a napközi működése nem befolyásolta. Megélhetési törekvése az érintettek közül egyedül a gondozónak van, mivel munkahelyet biztosít számára a CSANA. A szülők számára sem feltétlenül a munkába való visszaállás a cél, hanem gyermekük folyamatos fejlesztése, napközbeni ellátása, amely számukra szabadabb időbeosztást jelent, megteremti a szellemi, pszichés rekreáció lehetőségét ahhoz, hogy hosszú távon biztosítani tudják gyermekük számára a családban maradáshoz. A napközi működtetésében tehát nem játszik szerepet a profit. A kiadás oldalán a gondozónak bérére és az étkezés költsége jelenik meg, mivel a rezsiköltséget a CSANÁ-t

befogadó család nem számolja fel. A gyógypedagógus – működtet a gyermekek fejlesztéséért járó összeget a napközi fenntartására fordítja, ami a szülők költségét csökkenti.

FOGYATÉKOS GYERMEKEK ELLÁTÁSÁNAK POZITÍV ÉS NEGATÍV TÉNYEZŐI A CSALÁDI NAPKÖZIBEN

Pozitív tényezők

- A fogyatékos gyermekek mindennapos napközbeni ellátása a korai életkorban is mentesítheti a szülőt a „24 órás szolgálat” alól.
- Bármely településen megvalósíthatóvá, elérhetővé lehet tenni a szülők számára a napközbeni ellátást.
A nem szobatiszta, de óvodás, kisiskolás korú gyermekek ellátása is biztosítható.
- A családi napközi színtere lehet a korai fejlesztésnek, fejlesztő felkészítésnek az óvodában, iskolában nem elhelyezhető gyermekek esetében.
- A szakértői bizottság kontrollvizsgálatai is folyhatnak a napköziben.
- Megfelelő felszerelés és a gondozó szakképzettsége esetén megvalósulhat a fejlesztő gondozás.

Negatív tényezők

A gyermekek csak 14 éves korukig tarthatók a családi napköziben, holott tankötelezettségük meghosszabbítható akár 21. évükig, fejlettségi fokuk pedig kisgyermeki szinten van/marad:

- Vidéken az esetek nagy részében semmilyen nappali foglalkoztató, fogyatékosok napközi otthona nem érhető el 40 km-es körön belül, vagyis a családban élő, 14 évet betöltött fogyatékos gyermekek egykeres és családokat „termelnek”, később pedig valószínűleg bentlakásos otthonokba kerülnek.
- A jogszabály szerint fogyatékos gyermekek esetén 3 (4) fő vehető fel a családi napközibe, ami szakmailag maximálisan érthető. Normatív támogatásra viszont ugyanolyan mértékben jogosult a fenntartó, mintha 7 gyermeket láthatna el.

Apró léptek képességfejlesztő program

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

II. HELYEZETT

Kategória: Egyénre szabott, sajátos szükségletekhez igazodó ellátások kialakítása a szakellátásban

Pécs MJV Kisgyermek Szociális Intézmények Gyermekotthona
7633 Pécs, Vargha Damján u. 2.
Dr. Dorsics Orsolya
Tel/fax: 72/532449
Email: kisgyszi@t-online.hu

A PROGRAM CÉLJA ÉS CÉLCSOPORTJA

Programunk a Pécs Megyei Jogú Város Kisgyermek Szociális Intézmények Gyermekotthonában lakó gyermekvédelmi gondoskodásban lévő 0–3 éves gyermekekre irányul. A jó gyakorlatot Pécs városában folytatjuk, és célja az intézményünkben ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve átmeneti- vagy tartós nevelésbe vett 0–3 éves gyermekek komplex szemlélet korai képességfejlesztése.

Tudjuk azt, hogy egy adott gyermek sajátos nevelési szükségletét kétféleképpen, sokszor nehezen elkülöníthetjük, illetve együttesen is megjelenő körülmény miatt válhat. Az egyik csoportba a biológiai eredetű okok miatt speciális ellátást igénylők tartoznak (pl.: Down-szindróma, látássérültek stb.), míg a másik csoportba azokat a gyermekeket soroljuk, akiknek sajátos szükségletei környezeti okokra vezethetők vissza. A két csoport különválasztása sokszor nem lehetséges, viszont abban bizonyosak lehetünk, hogy a gyermekotthonban élő gyermekek a fenti kategóriák valamelyikébe sorolhatók.

Célunk olyan intervenció alkalmazása, amellyel a fejlődés korai szakaszában, elsősorban a pszichomotoros funkciók fejlesztése révén csökkenthetjük, illetve felszámolhatjuk a gyermek fejlődésbeli elmaradását. A megfelelő fejlesztéssel megakadályozható a másodlagos és harmadlagos tünetek kialakulása. Fontos cél a fejlesztés minél korábbi időben való elkezdése, hisz ilyenkor az életkorhoz rendelt normál fejlődés és a megkésett vagy eltérő fejlődést mutató gyermekek állapota között még nincs akkora különbség.

Az első három év a személyiségfejlődés releváns időszaka, a humán alapfunkciók érésének kritikus periódusa. A korai életkorban elkezdett fejlesztés, az idegrendszer korai szerveződésében a sérült területek spontán regenerálódó képességét, illetve a pozitív környezeti hatások stimuláló szerepét kihasználva a kóros irányba induló kognitív fejlődést harmonizálja, felgyorsítja. A gyermekotthonban élő gyermekek –

mint veszélyeztetett gyermekcsoport – estében beavatkozás hiányában a későbbi életévekben tanulási, viselkedési zavarok kialakulása prognosztizálható, a biológiai korhoz viszonyított több éves elmaradással is gyakran találkozunk. Az „elszalasztott lehetőséget” tehát már nem tudjuk pótolni, a hibásan rögzült mintázatok a későbbi életkorban már nem korrigálhatók. Ez a gyermekvédelmi szakellátásban azért is fontos, mert egyes esetekben a korai fejlesztés megteremti a gyermek esélyét arra, hogy családban nőhessen fel, hisz tudjuk, hogy a súlyosabb anomáliákkal rendelkező kisgyermek esélye pl. az örökbefogadásra kisebb, mint egészséges társaiké.

AZ INTÉZMÉNY ÉS LAKÓI

Intézményünk különleges gyermekotthon, amely azon 0-3 éves gyermekek számára biztosít otthont nyújtó ellátást, akiknek esetében ideiglenes hatállyal, átmeneti vagy tartós nevelésbe vételre került sor. A gyermekotthon mellett bölcsődei csoport, illetve hetes bölcsődei egység működik, megvalósítva ezzel az alap- és a szakellátás együttműködését. A programban – igény szerint – mindhárom egységből vesznek részt gyerekek. Jelenleg 16 kisgyermek elhelyezésére van lehetőség az intézményben.

Általánosságban elmondható, hogy az intézménybe érkező gyermekek – speciális élethelyzetükből adódóan – lassabban fejlődnek, pszichés aktivizációs szintjük alacsonyabb az életkoruknak megfelelően. Gondozottaink között előfordul súlyosabb fogyatékkal küzdő kisgyermek is (pl. Down szindróma, szívfejlődési rendellenesség, ajak- és szápadhasadék stb.). A gyermekek változó időt töltenek az otthonban: néhány hónaptól egy-két évig terjedő időszakot. A fejlesztő programban azonban minden gyermek részt vesz, akinek egészségi állapota ezt lehetővé teszi (pl. műtét utáni lábadozás idején, kissúlyú újszülöttek esetében ez természetesen nem lehetséges). Akik jobban rászorúlnak a fejlesztésre, napi rendszerességgel találkoznak a terapeutákkal, a többiek heti 2-3 alkalommal részesülnek terápiás foglalkozásban. Az intézményünkben csak rövid ideig tartózkodó gyermekeket is igyekszünk – szakembereink segítségével – minél jobban megismerni, hogy a megszerzett információkat, a gyermek elhelyezésénél, a gyermek érdekében tudjuk állítani.

A PROGRAM ELŐZMÉNYE

A korábbi gyakorlatban a 0–3 éves, gyermekvédelmi gondoskodásba vett gyermekek fejlesztése két fő módon valósult meg intézményünkben. Azokat a gyermekeket, akiket a Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakvéleményében sajátos nevelési igényűnek minősített, a városunkban lévő Korai Fejlesztő Intézetbe vittük fejlesztésre, mivel csak itt állt működő a megfelelő szakemberek csoportja, illetve a szükséges tárgyi feltételek is ezen a helyen álltak rendelkezésre. Ez a gyakorlat azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Az intézeti gyermekek sajátos napirendje, a személyi feltételek hiánya (gyerekkísérő, sofőr), a relatív nagy távolság e két intézmény között megnehezítette a terápia szervezését és lebonyolítását. A gyermekek érthető bizalmatlansága és az

együttműködő készségük korlátozottsága vagy hiánya megkérdőjelezte az intézeten kívüli korai fejlesztés hatásosságát.

A szakvéleménnyel nem rendelkező gyermekekkel egyénileg, óvónő végzettség munkatársunk foglalkozott. Munkája kevésbé volt szervezett és tudatos, hisz nem rendelkezett azokkal az alapismeretekkel, amelyek a céltudatos, komplex szemléletű korai képességfejlesztéshez nélkülözhetetlenek.

A PROGRAM ISMERTETÉSE

A fenti felismeréseink és tapasztalataink egybecsengtek más szakmai ajánlásokkal, amelyek a korai képességgondozást kiemelten fontos területként nevezték meg a kisgyermeknevelés területén (pl. „Legyen jobb a gyermekeknek” nemzeti stratégia). Ennek okán döntöttünk úgy, hogy az intézményen belüli infrastruktúra és humán erőforrás felhasználásával oldjuk meg gyermekeink fejlesztését. Szakembereink olyan továbbképzéseken vettek részt, amelyek ehhez megadták a szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket. A rendelkezésre álló tereket úgy igyekeztünk kihasználni, hogy helyet tudjunk biztosítani egy tornaszobának, egy egyéni fejlesztő helyiségnek, illetve sikeresen pályáztunk egy tanmedence megépítésére.

Programunk 2006 szeptemberében indult, és jellemzője, hogy folyamatosan működik a gyermek intézeti elhelyezésétől kezdve a családba való ki-, illetve visszakerüléséig. A korai (képesség)fejlesztés gyermekotthonon belüli megoldásánál két tényező hatása mindenképpen említésre méltó: az egyik a módszerek és terápiák hely- és időbeli lebonyolításával kapcsolatos. Mivel a fejlesztés helyben történik, nem kell időt fordítani az utaztatásra. A foglalkozások időtartama és időbeosztása tervezhető, és rugalmasan beilleszthető a napirendbe. A szervezés kevesebb alkalmazkodást igényel tárgyi, illetve személyi feltételek tekintetében. Nem kell autót igénybe venni, kísért biztosítani. A másik tényező a komplex hatások eredményeként jön létre. A gyermekotthonban élő gyerekek státuszuk miatt igénylik a fejlesztő beavatkozását. Jellemző rájuk, hogy nem igazán feladatorientáltak és nem eléggé kommunikatívak. A fejlesztést végző felnőtt metakommunikációjával, türelmével és következetességével tudja megteremteni a fejlesztő hatások optimális érvényesülését. A gyermek és a felnőtt kölcsönös egymásra hangolódásával az otthonosság légköre alakul ki, a gyermekek nagyon várják a fejlesztő foglalkozásokat. Külső intézmény esetében ez a viszony nem képzelhető el.

A korai fejlesztő központokban a feladatok ellátásában komplexitás, szakmai igényesség és specializáció érvényesül. Rendkívül jó szakmai apparátussal és sokrétű tapasztalattal rendelkeznek. A gyermekotthon számára nélkülözhetetlen a velük való együttműködés, amely programunk keretében sikeresen valósul meg oly módon, hogy folyamatosan konzultálunk a korai fejlesztő szakemberekkel, közösen dolgozzuk ki a legfontosabb célokat, feladatokat. Ezzel egyfajta szakmai szupervíziót biztosítanak számunkra, mely nagyban segíti munkánkat.

Programunk első lépése a gyermek megismerése és a szintfelmérés. Ennek részeként felvesszük a Brunet-Lezine-tesztet, elemezzük a rendelkezésre álló dokumentumokat, (zárójelentések stb.), megfigyeljük a gyermeket, ill. konzultálunk a gyermek gondozónőjével. A gyermek minél jobb megismerését azért is tartjuk fontosnak, mert így optimalizálhatjuk a gyermek későbbi elhelyezését, az otthonból kikerülve olyan megoldást találhatunk számára, amely biztosítja fejlődését.

A programban dolgozó szakemberek közösen készítik el a gyermek fejlesztési tervét. Egyes esetekben kérjük a szakértői bizottság szakvéleményét is. A fejlesztés módszerei tekintetében szenzomotoros szemléletű terápiákra támaszkodunk, kiegészítve a Kokas-módszer zenéből indított fejlesztésével, illetve művészetterapeuta által végzett kreatív csoportfoglalkozásokkal.

A vízi és szárazföldi beavatkozásban a gyakorlatok a fejlesztés valamely területét célozzák meg. A szárazföldi és a vizes gyakorlatok között funkcionális kapcsolat van. Ez azt jelenti, hogy a szárazföldi gyakorlatok egyes esetekben el készítik a vizes gyakorlatokat. Utóbbira azért van lehetőség, mert a fejlesztésben alkalmazott módszerek: HRG- és Ayres-terápia azonos neurológiai és neuropszichológiai alapokon nyugszik, mindkettő regressziós terápia. Céljuk az organikus éretlenség következtében kialakult tünetek csökkentése. Segítik a saját élmények, tapasztalatok szerzését, és a különböző helyzetekre adekvát motoros reakciók kiváltását.

Bízató eredményeket tudunk felmutatni a HRG-terápiával végzett fejlesztéssel. A HRG-módszer egy 1994 óta levédett, vízben alkalmazott komplex preventív és rehabilitációs program az eltérő fejlődést mutató gyerekek számára fél éves kortól kamaszkorig bezárólag. Értelmileg akadályozottak esetében ez a korhatár kitolódik.

A HRG-módszer alkalmazza

- a Pető-féle konduktív pedagógia csoportterápiás gyakorlatait
- a Dévény Anna által kidolgozott művészi torna mozgásszemléleti és gyakorlati tapasztalatait
- a modern edzéselmélet elveit
- a korszerű úszásoktatás elméleti és gyakorlati tapasztalatait az Ayres-féle szenzoros integrációs terápiának a két agyfélteke integrációjával kapcsolatos fejlesztési elveit

Mely problémákra ajánlható a mozgásanyag?

- ◊ megkésett pszicho-motoros fejlődés
figyelemzavar
- ◊ részképesség-kiesés
tanulási-magatartási-beilleszkedési zavar

Kiknek ajánlható?

- ◊ hiperaktivitást mutató
- enyhe-középsúlyos-és súlyos értelmileg akadályozott autista

- cerebrálparetikus gyerekek
- agysérült felnőttek.

Az intézményünkben nevelkedő gyermekek többsége igen élvezi a langyos víz érintését, ami izomtónus-lazító hatású, és állandó taktilis ingert biztosít. A vízben a háromdimenziós mozgások könnyebben megvalósíthatók a vestibuláris rendszer intenzív fejlesztése érdekében. Mivel a magzat az anyaméhben is folyékony közegben van, a víz lelkileg ősbibb és természetesebb.

A tornaszobában alkalmazott „szárazföldi” fejlesztés alapját az Ayres-terápia adja. A foglalkozásokon játékos légkörben ismertetjük meg a gyerekeket az eszközökkel és azok használatával. A terápiás módszer egyik alapja, hogy a gyermek öngyógyító képességére épít, melyet a fejlesztést végző szakember facilitál a feltételek megteremtésével. Fontos, hogy a terápiát az átélt érzelmi szenzációk nyomán örömmérzet kíséresse.

Harmadik fejlesztő módszerünk a legendás Kodály-tanítvány, Kokas Klára zenéből indított módszere, a gyermek harmonikus fejlesztésére törekszik. A fejlesztő hatás neurológiai alapját az jelenti, hogy a zene által keltett ingerek feldolgozásában mindkét agyfélteke közreműködik. A zenének ezen kívül nyugtató hatása is van, a hozzá rendelt mozgásban a belső feszültségek oldódnak. Alapérzelmekkel: öröm, meglepetés, érdeklődés, harag, félelem, születünk a világra. A zenei hangzásra rezonál a gyermeki lélek, és a legbensőbb érzelmek intim világát érinti meg. Mindezt szemlélteti a következő történet.

Hároméves kislány hallgatta Mozart Kürtversenyét. Többször, és szívesen hallgatta a művet. Láthatóan élvezte a hegedűk lágy, sima hangjait, és ilyenkor suhanó, kacskaringós mozdulatokat tett. A kürt öblös, mély, meleg hangjára pedig kicsit hajlottan forgolódott, karjait enyhén kitarva. Aztán a zene gyorsabb tempójánál a karocskái a magasba lendültek, és lépései is katonás lendületet vettek. Nagyon édes jelenség volt. A végén megállt, és kipirulva mondta: „Láttad? Megmutattam a zenét! Ilyen szép a zene!” A történet is megerősítette bennünk, hogy a korai fejlesztésben nagy lehetőségek rejlenek. A gyerekekben az átélt érzelmek és siker következtében rögzül a tudás, tapasztalat, mely a személyiségének minőségi változását eredményezi.

Heti rendszerességgel tart kreatív foglalkozásokat művészetterapeuta kollégánk. Arra törekszünk, hogy választékos és minőségi eszközökkel (festékek, papírok, gyurma, gyapjú stb.) dolgozzunk. A kapcsolatteremtésben gátolt, a szülők hiánya miatt érzelmi zavarokban szenvedő gyermekeknek a verbális közlés helyett olyan kifejezési eszközt adunk a művészetterápia által, melynek segítségével kifejezhetik érzéseiket, s ezzel valamelyest mérsékelhetjük a speciális élethelyzet által okozott problémák előfordulásának súlyosságát.

EREDMÉNYEK

A programba való bekerüléskor minden gyermek fejlettségét megmérjük a pszichomotoros funkciók tekintetében (mozgás, szenzomotoros koordináció, beszéd, szociabilitás). Már néhány hónap elteltével mérhetők az eredmények. Kontrollcsoport híján tudományos értelemben nem vonhatjuk le azt a következtetést, hogy kizárólag fejlesztő munkánk eredménye a siker, de méltán feltételezzük, hogy a kisgyermek korai képességfejlesztése nagyban hozzájárult ehhez. A gyermekek általánosságban 6 hónap alatt több hónapot „ledolgoznak” fejlődésbeli elmaradásukból, az egyéni foglalkozások miatt kedélyük stabilabb, hangulatuk jobb lett.

Az intézetben dolgozó szakemberek együttműködése szorosabb, közös felelősségünknek érezzük, a gondjainkra bízott kisgyermekesek esélyeinek növelését. A gyermekek gondozói nyitottabbá, elfogadóbbá váltak a fejlesztés iránt, munkájukban fokozódott a tudatosság. Programunk pozitív hatását a gyermek elhelyezésénél kétféle módon tapasztalhatjuk meg: egyrészt a gyermek megismerése, valamint a fejlesztés során felhalmozódott információ lehet vé teszi, hogy a gyermek számára a leghatékosabb lehetőséget válasszák a döntést meghozó szakemberek, másrészt a fejlesztés eredménye abban is megmutatkozik, hogy a gyermekek könnyebben helyezhetők ki családba, hisz tudjuk, hogy a súlyosabb fogyatékossággal küzdő gyermekek esélye kisebb e tekintetben.

Az általunk fejlesztett gyermekek fő problémája az érzelmi sérülés, a korai kötődés elégtelensége. Mégis úgy érezzük, hogy fejlesztésünk hozzásegíti őket ahhoz, hogy „kompetens” kisgyermekekké váljanak, és óvodai, illetve később iskolai pályafutásuk zökkenőmentesebbé váljon. Törekvéseinket alátámasztja, hogy az utóbbi években egyre több kutató figyelt fel arra a jelenségre, hogy vannak olyan esetek, amikor a gyermek a veszélyeztetettség ellenére is képes jól alkalmazkodni, egészségesen fejlődni. Ezt a jelenséget, vagyis a veszélyeztetettség ellenére történő jó alkalmazkodást nevezik „rezilienciának”. A gyermek fejlődésének reziliencia-alapú megközelítése tehát a fejlődést veszélyeztető körülmények ellenére megvalósuló sikeres alkalmazkodásra összpontosít. Vizsgálja azokat a tényezőket is, amelyek hozzásegítik a gyermekeket ahhoz, hogy jelentős kockázati tényezők kitéve fejlődésükben, hátrányos helyzetük ellenére is jól fejlesszenek és teljesítsenek. Ezen tényezők között kiemelkednek a jó kognitív képesség, az effektív problémamegoldásra való képesség, a magabiztosság. Fejlesztésünk ezen funkciók megerősítésére irányul, ezért is vagyunk bizonyosak törekvéseink létjogosultságában.

Munkánkkal kapcsolatban számos további cél fogalmazódott meg. Fontosnak tartanánk, hogy azon gyermekek esetében, akiknél elengedhetetlen a fejlesztés, lehetőséget kapjunk arra, hogy a gyermek az intézménnyel kikerülve is részesülhessen a terápiás foglalkozásokban.

Fontosnak tartanánk továbbá a tőlünk kikerült gyermekek hosszú távú nyomon követését is, a hatékonyság mérése szempontjából. A nyomon követés módszertanán

jelenleg dolgozunk, és terveink szerint 2008-tól kétévenkénti rendszerességgel keresnénk meg az intézetünkéből kikerült gyermekeket, egészen 8 éves korig, az iskolába való beilleszkedés biztos pontjáig.

További céljaink elsősorban eszközparkunk fejlesztésére, és olyan központi játéktár kialakítására irányul, amelyben az igen drága fejlesztő játékok kapnának helyet, hogy a csoportok igény szerint használhassák őket.

Céljainkat pályázati úton, illetve alapítványunk segítségével szeretnénk megvalósítani.

Bízunk abban, hogy munkánkkal növeljük a ránk bízott gyermekek esélyét az egészséges személyiségfejlésre, és szélesebbre tárjuk azt az ajtót, amely egy emberibb, boldog életre nyit.

A mi hetünk – a gyermekvédelmisek hete – rendezvénysorozat lebonyolítása

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

III. HELYEZETT

Kategória: Egyénre szabott, sajátos szükségletekhez igazodó ellátások kialakítása a szakellátásban

Veszprém Megyei Lakásotthonok Igazgatósága
8200 Veszprém, Szeglethy u. 1.
Fallmann Józsefné
Tel/fax: 88/561390
Email: gyermeg@invitel.hu

A PROGRAM CÉLJA

Rövid távú célunk: az iskolai tanév végére testileg és szellemileg elfáradt gyerekek számára rekreációs és élményszerzési lehetőség biztosítása.

Hosszú távú cél: a program szervezetfejlesztő és közösségépítő hatásának kiaknázása; tehetséggondozás.

Közvetlen cél: a szabadidő hasznos, tartalmas eltöltése; egyéni motivációs szint emelése, fejlesztése.

Közvetett cél: a változatos, játékos, élménypedagógiai módszerekre épülő programokon való részvétel során „kitágul a világ”. A tanév során megszerzett elméleti ismeretek a játékos vetélkedőkön, kirándulásokon gyakorlati síkon is megerősítést nyernek. Fiataljaink kipróbálhatják magukat a különböző művészeti ágakban, kibontakozhat tehetségük. A meghívott vendégektől pedig – az életüket befolyásoló – kiegészítő információhoz juthatnak. Erősödhet bennük az egy szervezethez tartozás érzése, annak minden örömeivel, büszkeségével és feladattudatával.

Az elvárt eredmények:

- szabadidő hasznos eltöltése
 rekreáció
- aktivitás, motivációs szint fejlődése
- életre szóló szép élmények
 elméleti ismeretek megszilárdulása
- a csoport (lakásotthoni) összetartozás-érzésének, kohéziójának megerősödése
 tehetség kibontakozása

- az alkotás élményének átélése
- egészséges életmód
- az ismeretek, élmények iránti fogékonyság, nyitottság

A PROGRAM CÉLCSOPORTJA

A célcsoportot az otthont nyújtó ellátásban élő gyermekek és fiatal felnőttek alkotják, de a programhoz – amennyiben érdekli őket – csatlakozhatnak a gyermekek legjobb barátai, ismerősei, családtagjai is.

A JÓ GYAKORLAT CÉLRÉGIÓJA

Veszprém megye területén a pályázat megírásakor még 22 lakásotthon biztosított otthont nyújtó ellátást. Ez 2008. január 1-jétől 14 lakásotthonra és 3 külső férőhelyre csökkent. 2006 januárjától a korábbi önállóságot élvező igazgatóságok (Zirc, Pápa, Veszprém) egy igazgatóság alá kerültek. A létrejött Veszprém Megyei Lakásotthonok Igazgatóságának vezetője a meglévő hagyományok átörökítésére nagy hangsúlyt fektet. Az egymás programjaiba való bekapcsolódás folyamatos.

ELŐZMÉNYEK, PRÓBÁLKOZÁSOK

A program kidolgozását megelőzően is voltak arra irányuló próbálkozásaink, hogy a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekek és fiatal felnőttek egy közösséghez tartozásának érzését erősítsük. Jogelőd intézményünk ugyanis még általános iskolával, speciális szakiskolával és gyermekotthonnal együtt működött. Ebben a felállásban a közösségi nevelésnek döntő szerepe volt. A jelenlegi, egyénre szabott nevelésből viszont – gyerek és felnőtt egyaránt úgy ítéli meg – sokszor hiányoznak ezek a hatások. Ezért gyakran szerveztünk közös szabadidős tevékenységeket, kirándulásokat, táborokat. Négy éven keresztül újság szerkesztésével és kiadásával (Bakonyi Híradó) is foglalkoztunk. Ebben tájékoztattuk a gyerekeket törvényes jogairól, kötelezettségeikről, azok magyarázatáról, a változásokról. Nyilvánosan köszöntöttük őket születés-, illetve névnapjukon. Házi pályázatokat indítottunk útnak meseíró, versíró, rajz, képzőművész és élettörténetírás kategóriákban. Az újságban az alkotások nyilvánosságot is kaptak. Ezekből a pályaművekből továbbítottuk a legjobbakat a FICE által kiadott MI-Magazinba. Bemutakozási lehetőséget adtunk néhány szociális területen dolgozó szakembernek (pl. mentálhigiénés tanár, pszichológus), interjút készítettünk velük, példaként állítva őket a gyerekek elé. A művelődésre, szórakozásra néhány érdekes információ, rejtvények, szójátékok szolgáltak. Ünnepek közeledtével nem hiányzott az ezekre való ráhangolódás képek, események, ötletek leírásával vagy programok meghirdetésével. Évente maximum két fő számára Gyermekvédelmi Sikerdíjat adományoztunk a legjobbaknak, akik példaképpül szolgálhattak a többi ellátott számára. Évente egy nyílt nap szervezésével is kitarjuk a lakásotthonok kapuit, hogy

a kapcsolat a társintézményekkel hatékony legyen. Ezek a próbálkozások motiválólólag hatottak növendékeinkre. Elindítottak egy kíváncsós versenyszellemet, aktivációs szintjüket fenntartotta.

A JÓ GYAKORLAT BEMUTATÁSA

A 2007-es évben negyedik alkalommal rendeztük meg *A mi hetünk – a gyermekvédelmisek hete* rendezvénysorozatát. A tanév befejezésével a tanulásban elfáradt neveltek számára élménypedagógiai eszközök, módszerek felhasználásával nyújtunk közösségformáló, rekreációs programokat. Mint ahogyan az iskolák névadójuk napját vagy hetét ünneplik, úgy ünnepeljük mi is összetartozásunk eseményeként és egyben eredményeként a gyermekvédelmisek hetét június utolsó napjaiban. A program hétfőtől vasárnapig tart, és az elmúlt évek tapasztalatai alapján az alábbiak szerint alakul:

Hétfő: KÉZMŰVESEK NAPJA – a helyi Alkotóház és Műhely megnyitásával, saját és külső szakemberek bevonásával népi kismesterségek megismerése, közös és önálló alkotások készítése (mézeskalácssütés, gyertyaöntés, fazekasság stb.). A délután folyamán saját pedagógusaink, gyermekfelügyelőink irányításával zajlik az üvegfestés, gyöngyfűzés, gipszöntés, agyagozás, festés, fényképezés és természetben. Az elkészült művekből kiállítást szervezünk.

Kedd: ZÖLD NAP – irány a természet: akadályverseny lebonyolítása. Növendékeink (általában) lakóotthononként csapatot alkotnak. Menetlevelet, indulót és buzdító versikét írnak, melyet az állomásokon előadnak. A feladatokat úgy állítja össze a szakmai közösség, hogy abban tájékozódási ismeretek, növény- és állatismeret, természetvédelmi feladatok is szerepet kapjanak. Ez utóbbi konkrét tevékenységben is megnyilvánul (szeméttgyjtés, parlagfűirtás, stb.). Nemcsak az egyéni megnyilvánulásoknak, ismereteknek engedünk teret, hanem a kimondottan csapatmunkára épülő feladatokat is hangsúlyosan kezeljük. Kell, hogy tudjanak közösen énekelni, játszani, főzni, a csapatért erőfeszítéseket tenni a mozgásos feladatokban (sorsverseny, akadálypálya leküzdése, fáramászás, célba dobás, íjászat, kötélmászás stb.). A kb. 10 km-es gyaloglást is magában foglaló versenyt szintén azonnal első, második, harmadik helyezéssel, esetlegesen különdíjjal és a sportszerűség díjával jutalmazzuk. Mivel általában minden évben meghirdetjük a dohányzásról leszoktatási kampányt, az egészséges életmódra serkentő nap után ennek kihirdetése és jutalmazása is ekkor történik.

Szerda: DEMOKRÁCIA NAPJA – rajz- és kézműves-kiállítás az egész éves munkákból; növendékeink egymás és meghívott vendégek előtt bemutatkozó műsora (vers, ének, zene, tánc, színpadi játék). Délután kiselőadások, vitafórumok meghívott külső vendégekkel (gyámhivatalok dolgozói, jogász, mentálhigiénés pedagógus, gyermekjóléti szolgálatok dolgozói, a fenntartó önkormányzat képviselői). Ilyen alkalmakkor dolgoztuk fel pl. a gyermekvédelem az Európai Unióban, a joggyakorlás lehetőségei, a véleménynyilvánítás szabadsága, „elmondom,

de hogyan?” témákat szituációs játék és helyzetgyakorlatok formájában. Szerveztünk találkozót a jelenlegi és a korábban nagykorúként kikerült fiatalokkal.

Csütörtök: a vidámság és egyben a KIRÁNDULÁS napja. 40-45 gyermek és fiatal felnőtt számára egy-egy nagyváros és környéke nevezetességének megismerése, szép élmények biztosítása.

Péntek: SZAKMAISÁG NAPJA – tapasztalatcsere a nevelőközösség számára. A konyhaművészet napja a gyerekek számára saját egyéni receptek, helyi specialitások készítése, főzőverseny lebonyolítása.

Szombat: KULTÚRA NAPJA – filmvetítések és a filmek megbeszélése 4-5 különböző lakásotthoni helyszínen. Témánként: történelem, természetismeret, egészséges életmód, mentálhigiéne, -tudomány.

Vasárnap: A VENDÉGSÉG NAPJA – cserelátogatások a lakásotthonok saját választásai alapján; gyerek-gyerek, gyerek-felnőtt tapasztalatcsere. A település történetének, nevezetességeinek kölcsönös bemutatása. A jó gyakorlat keretén belül végzett tevékenységek, szolgáltatások felsorolása, bemutatása; a jó gyakorlat időtartamának megjelölésével (kezdésének időpontja).

A program finanszírozása

A program megvalósításához els sorban pályázati forrásokat keresünk. 2004-ben támogatásban részesültünk a MOBILITÁS-tól (200 000 forint), 2005-ben és 2006-ban a fenntartó Veszprém Megyei Önkormányzattól (100 000-100 000 forint) szünidőakció keretében. 2007-ben 70 000 forintot kaptunk szintén a fenntartótól, ezt kiegészítettük saját költségvetési forrásból.

Humán erőforrás

A programban a zirci részleg nevel közössége és lakásotthononként egy-két gyermekfelügyelő vesz részt, összesen mintegy 20-25 fő.

A szükséges infrastruktúra

- Egy nagyobb méret helyiség, illetve ennek bérlete (műhely vagy klubszoba)
- udvar – belső szabadter
- 1 db. digitális fényképezőgép
- 1 db videokamera
- néhány sporteszköz (labdák, kötél, ugráló kötél, karikák, kislabda)

- Anyagszükséglet: agyag, gyöngy, papír, ragasztó, termések, festék, szalvéta, gipsz stb.

Együttműködő partnerek

- Reguly Antal Alkotóház és Műhely népi kismesterségek oktatói Zirc
- Városi Gyámhivatal vezetője, Veszprém
Veszprém Megyei Önkormányzat Egészségügyi és Szociális Iroda szakreferense
- Árvácska Alapítvány, Zirc
- Gyámhivatal munkatársai, Zirc
- Gyámhivatal munkatársai Balatonfűzfő
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat Zirc
- Ifjúsági Otthon Zirc

Nyilvánosság biztosítása

Az eseményről képes - írásos beszámoló készül a megyei közéleti lapba (Veszprém Megyei Napló), és megjelenési lehetőséget kérünk a zirci városi kiadványokban is. Szakmai műhelybeszélgetéseken, teammegbeszéléseken történik a tapasztalatok átadása. Az intézmény saját kiadványához anyagot (rajzos, írásos beszámoló, fénykép) szolgáltatunk.

A JÓ GYAKORLAT EREDMÉNYEI, JÖVŐJE

Azt, hogy a program létjogosult és sikeres, az eltelt négy év is bizonyítja. Mérhetősége nem számszerű, de a fiatalok véleményének meghallgatása és élménybeszámolóik hangvétele bizonyító erejű. A hét programjairól készült digitális fotók CD-re másolásával a lakásotthonban bármikor megtekinthetik és feleleveníthetik az eseményeket. A nekik legjobban tetsző fotóalbumokba rendezhetik. Így élettörténetük az évek során kiteljesedik. A videofelvételek kikölcsönözhetők az irodából. A helyileg 55-60 gyermeket és kb. 20-25 felnőttet megmozgató programsorozathoz csatlakozik néhány külsős gyermek (barátok, családtagok, osztálytársak, ismerősök), valamint a korábban más igazgatóság alá tartozó lakásotthonok gondozottjai közül is kb. 8-10 fő.

A feladatok aktualizálásával, új elemek beépítésével a szünidő-akció jól beépíthető a nevelő-gondozó tevékenységbe. Nevelőjeink ezekben a tevékenységekben szinte csak sikerélményhez jutnak, ez fejlesztően hat a személyiségükre, jókedvet, meglegedettséget gerjeszt. Napokig erről beszélnek, felhívják egymást telefonon, és gyakran szövődnek köztük baráti kapcsolatok. A felnőttek számára energiát biztosít a további „hétköznapi” munkavégzéshez.

Szeretnénk, ha ezután minden évben megrendezésre kerülhetne a mi hetünk, a Bakonyisok hete, ahol közös programokkal, közös élményekkel, feladatokkal erősíthetnénk kapcsolatunkat egymással, valamint lehetőséget teremthetnénk arra, hogy a gyermekvédelemben dolgozókat meghívjuk hozzánk. Elmélyíthetjük kapcsolatunkat a gyámhivatalok képviselőivel, a jóléti szolgálatok és családgondozók munkatársaival, a fenntartó önkormányzat képviselőivel, a megyei önkormányzati hivatal szociális bizottságának tagjaival, a roma kisebbségi önkormányzat képviselőivel, intézmények vezetőivel, társintézményeink növendékeivel, felnőttjeivel.

Reméljük, hogy a felvázolt gyakorlat tartalmaz olyan elemeket, tevékenységeket, melyeket mások is beépíthetnek saját gyakorlatukba és jól hasznosíthatnak mindennapos munkavégzésükben.

Nevelőszülői Klub-nap **nevelőszülőknek, helyettes szülőknek, nevelőknek, segítő** **szakembereknek**

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium és a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet
2007. évi „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” programjára beküldött munka

III. HELYEZETT

Kategória: A szakmai személyiség karbantartása

Sz-Sz-B Megyei Területi Gyermekvédelmi Központ
4400 Nyíregyháza, Vasvári Pál u. 3.
Figula Marianna, Csatlós Sándor
Tel/fax: 42/404407
Email: tgyk@t-online.hu

A JÓ GYAKORLAT ELMÉLETI HÁTTERE

A nevelőszülői gondoskodás pedagógiai érettséget, nagyfokú belátást és speciális ismereteket igényel. A felkészítés kapcsán számos területet érint a tréner, azonban az igazán nagy kihívást elmélet gyakorlati alkalmazása jelenti. Az elvárások aránytalanul nagy terheket rónak a nevelőszülőkre.

Amikor a családba gyermekvédelmi gondoskodásban részesül gyermeket helyeznek, megváltozik a családtagok egymáshoz való viszonya; az érzelmi igénybevétel a család minden tagját érinti. A vér szerinti családból kiemelt gyermek sajátos életformát, értékrendet hoz magával, kiszámíthatatlan, milyen reakciót vált ki belőle az új élethelyzete. Nem tudni, a múlt tapasztalatai miként raktározódtak, és hogyan fognak elemi erővel a felszínre törni. A gyermeknek nagyon nehéz a helyét, identitását megtalálnia, hiszen vannak édes szülei és nevelőszülei, ugyanakkor különbözni fog mindkettőtől. Amennyiben a nevelő családban saját gyermek is van, az új családtag megjelenésével a szülők figyelmén, gondoskodásán, szeretetén immár kétfajta – saját és nevelt – gyermek osztozik. A saját gyermekek számára igen nagy érzelmi megterhelést jelent a nevelt gyermek befogadása. A nevelőszülőiség komplex nevelői – gondozói feladatot igényel, a nevelt gyermek családon belüli felvállalása sok érzelmi befektetést igényel és bizonytalan a kimenetele.

A nevelőszülői felkészítő tanfolyamon a szakemberek nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy tudatosítsák a jelöltekben a vér szerinti szülőket helyettesíthető funkciójukat. A vér szerinti családból történő kiemelés érzelmi törést jelent a gyermek számára. Otthonról elkerülni a gyermek gyökereinek az átvágását jelenti. Amennyiben a gyermek számára nem kínálkozik lehetőség a családjával történő kapcsolattartásra, szülei megismerésére, csorbát szenved az önmagáról alakítandó kép. A nevelőszülő

vonatkozásában a legtöbb gondot jelent élethelyzetek közé tartozik a szülői kapcsolattartás.

A jól funkcionáló nevelőcsaládban a gyerekek személyre szóló egyéni gondoskodásban részesülnek és megismerik a társas kapcsolatok működését. A felkészített és megfelelő empátiás képességgel rendelkező nevelő család biztos háttérrel és mintát nyújthat a gyermek szocializációjához. A nevelőcsaládra hárul a gyermek számára fontos érzelmi biztonság megteremtése, énképének, identitástudatának kialakításához a segítség nyújtása. A gyermek megfelelő mintát kaphat a családjáról, elsajátíthatja az alapvető kulturális szokásokat és viselkedési módokat.

A nevelő szülők fáradozása nem mindig látszik eredményesnek. Könnyebb és nehezebb szakaszok követik egymást. A próbatételek nem kerülhet ki. Nem egyszer a másoknak támaszt nyújtó nevelőszülő maga szorul segítségre. Legyen bátorsága kérni és elfogadni mások hozzáértő segítségét, amikor úgy érzi, hogy tanácstalan, hogy egy helyben jár, hogy kimerültek a forrásai. A segítő szakmák képviselőinél azt tartjuk, hogy a segítő lehet legnevigye haza a szakma gondjait. Az a jó, ha otthoni problémáit szintúgy nem viszi bele a szakma gyakorlásába. Azaz, ha megfelelő mértékben tudja tartani határait mindkét irányban. A nevelőszülő azonban hogyan tegye mindezt? Ő szükségképpen hazaviszi a „segítő szakma” problémáját, hiszen a munkáját otthon végzi. Itt arról van szó, hogy vállaltan együtt neveli a gyereket azzal a másik gyerekkel, akit, mint „segítő szakember”, felfogásunkban egy teamnek a tagjaként vesz magához. A segítő szakmában dolgozóknak ajánlott megfelelő elhatárolás nem lehetséges: így más feszültségelvezető szelepeket kell találni.

HOGYAN SZÜLETETT MEG A NEVELŐSZÜLŐI KLUB-NAP GONDOLATA?

A nevelő szülői hálózatban szerzett tapasztalataink azt bizonyítják, hogy a vér szerinti gyermek és több eltérő korosztályú nevelt gyermek nevelésével-gondozásával járó feladatok monotonná teszik a nevelőszülők életét. Kapcsolattrendszerük, szemléletük kissé beszűkül (több nevelőszülő nem tartozik családon kívüli közösséghez), s mindez hatással lehet lelki egészségükre. A családon kívüli közösséghez való tartozásnak megtartó ereje van, ezért fontosnak tartjuk a nevelőszülők kapcsolat- és támogató rendszerük szélesítését.

A nevelő szülők némely esetben nehezen vállalják fel (esetleg titkolják) a nevelt gyermekeikkel kapcsolatos gondjaikat, konfliktusaikat, s nyílt segítségkérésre csak akkor kerül sor, amikor már nehéz orvosolni a problémát. Bizonyos esetekben felnagyítják vagy elbagatellizálják a gyerekkel kapcsolatos nehézségeiket, némelyikük pedig nem ismeri fel, hogy probléma van a családban.

Elfordul, hogy a képzések ellenére nincsenek tisztában az életkori sajátosságokkal, ebből eredően nehezebben is tudják kezelni a gyermek fejlődésével együtt járó

konfliktusokat. Segítségre szorulnak a serdülőkorban jelentkező problémák kezelésében, valamint abban, hogy támogatni tudják nevelt gyermekeiket az identitáskeresés id szakában.

A vér szerinti családba való visszagondozás, örökbeadás esetén az elengedés-elszakadás, a veszteség fájdalmaival a nevelőszülők nehezen tudnak megbirkózni. Némely esetben nehezükre esik a vér szerinti szülők elfogadása, a velük való kapcsolattartás, vagy a vér szerinti szülők elfogadtatása a gyerekekkel, a benne lévő harag miatt.

Tapasztalataink alapján felmerült bennünk a kérdés, mit tehetnénk nevelőszüleink lelki egészségének megőrzése érdekében, és hogyan tudnánk a leghatékonyabban segítséget nyújtani problémáik megoldásában.

E gondolatok mentén született meg 2005-ben a Nevelőszülői Klub-nap beindításának ötlete, majd megvalósítása.

Létrehozásával több célunk volt. Elsősorban segítséget szeretnénk nyújtani a nevelőszülőknek problémáik megoldásában a kiscsoportos módszer eszközével, a kiscsoportban rejlő humán potenciákra irányítva a figyelmet. Célunk a segítség és önszervezés megvalósítása, amely hozzájárul a nevelőszülők lelki egészségének védelméhez. A Klub-nap létrehozásával kiköppennek mindennapi teendők közül, az új környezet, új inger, új helyzet megteremtésével. Nevelési ismeretekhez jutnak, de nem oktatás formájában.

ISMERETSZERZÉS EGYÜTT, EGYMÁSTÓL, EGYMÁSRÓL, ÖNMAGUNKRÓL

Szerettük volna elérni, hogy a nevelőszülők minél több ismeretre/önismeretre tegyenek szert, hogy a család hatékonyabban tudja támogató funkcióját betölteni a gyermek/gyermekek életében.

A nevelő családban érvényesüljön az elfogadás, szeretet, bizalomteljes légkör, aktív kommunikáció, hiszen csak úgy biztosított az amúgy is sérült nevelt gyermekeink egészséges személyiségfejlődése.

Törekedtünk továbbá az együttműködés serkentése is.

„A csoport minőségileg más, mint az egyének összessége” (Lewin). A kiscsoportban rejlő lehetőségek kihasználására támaszkodva próbáltuk céljainkat elérni.

A kiscsoportos forma esetünkben lehetőséget ad arra, hogy az azonos problémával küzdő nevelőszülők kapcsolatba kerülhessenek egymással, képesek legyenek szintén beszélni nevelési nehézségeikről, problémáikról. A kiscsoport egyben módot nyújt egy-egy tag között hosszabb távú (baráti) kapcsolat kialakulására. Így a nevelőszülők kapcsolatrendszere, támogató rendszere szélesedik.

A csoporthelyzetben megtapasztalják, hogy nincsenek egyedül a problémáikkal, kicserélhetik gondolataikat, tapasztalataikat, s együtt tudnak gondolkodni problémamegoldási módokon. Elfogadó-, beleérző- és kommunikációs készségük fejlődik. A szűkebb környezettel, a nevelőszülői tanácsadókkal való együttműködés, munkakapcsolat erősödik. Segítséget nyújtunk a veszteségek (elengedés-elszakadás) feldolgozásához a vér szerinti családba való visszagondozás, örökbeadás esetén.

A Klub-nap létrehozásával hosszú távú célunk a mentálhigiénés szemlélet átadása, mely elsőslegesen a proszociális (a közösség és az egyén érdekét szolgáló) értékek, valamint az élet minőségének fejlesztését, az életigenlő magatartás támogatását szolgálja. A mentálhigiénés szemlélet és gyakorlat az életminőség javítására irányul, közvetve és közvetlenül segíti a lelki egészség kifejtését, megővését és fenntartását. Célunk az érzelmi- lelki teherbíró-képesség növelése, amely hozzásegít az élet pozitív megéléséhez, a fájdalmak, problémák, csalódások és szomorúság leküzdéséhez, elviseléséhez.

Megyénkben 649 nevelőszülő és 34 helyettes szülő vehet részt a nevelőszülői Klub-napon.

A továbbiakban ajánljuk (a megyénkben tervezzük) a programhoz való csatlakozást a gyermekotthonokban és lakásotthonokban dolgozó nevelőknek és gyermekfelügyelőknek; a gyermekjóléti szolgálatoknál dolgozó családgondozóknak és minden segítő szakembernek, aki a mentálhigiénés segítséget igénybe kívánja venni.

Igyekszünk mentálhigiénés szemléletet minél szélesebb körben terjeszteni, így módon segítséget nyújtva a megyénkben a gyermekvédelemben dolgozók számára is, hiszen ebben a hivatásban nagy szükség van az állandó megújulásra, szemléletváltásra.

A KLUB- NAP BEMUTATÁSA

Szervezés

A nevelőszülői Klub-nap működése a nevelőszülői tanácsadók együttműködését igényli, mert összekötő láncszemként funkcionálnak a nevelőszülők és a Klub-napot vezető szakember között. Utóbbi szakvizsgázott pedagógus, mentálhigiénés szakember, harmadéves pszichológus hallgató.

Már a program szervezése is nagyfokú együttműködést igényel. A nevelőszülői tanácsadók jelzik a Klub-nap igényét, ők bonyolítják a csoporttagok témacentrikus szervezését, egyeztetik az időpontot, és biztosítják a helyszínt.

A nevelőszülői tanácsadó a Klub-napon csoporttagként van jelen, ami lehetővé teszi számára a nevelőszülők sokoldalúbb megismerését.

A Klub-nap a megye egy- egy területén a nevelőszülők aktuális közös problémája köré szerveződik, melyeket ők fogalmazzák meg.

Például:

- A serdülő kori gyermek- szülő kapcsolat nehézségei
- Hogyan szeretem jól nevelt gyermekemet? („elég jó szülő” értelmezése)
- A vér szerinti szülőkkel való kapcsolattartás nehézségei
- A veszteséggel való megküzdés, gyászfeldolgozás

A Klub- napon való részvétel önkéntes motiváció alapján történik. A Klub lehetőség a nevelő szülők számára.

A nevelő szülői Klub-napon résztvevők száma: 113 fő. Egy- egy csoport 13-15 főből áll. A Klub-nap időtartama: 9.00–15.00-ig.

A csoport helyszíne, gyakorisága

Minden csoporttag számára legközelebb eső település könyvtárának barátságos, mozgásos, játéktevékenység folytatására is elég tágas, csendes szobája, vagy egy-egy nevelőszülő lakásának erre alkalmas helyisége. A Klub-nap igény szerint ismétlődik, a megfogalmazott témakör kapcsán.

A csoportmunka tartalma

A Klub-nap csoportja a rogersi személyközpontú beszélgető csoport, melyhez hozzáépülnek a tréningcsoportból átvett gyakorlatok. Sok a játék, az élménycentrikusság. Helyet kapnak a lazító gyakorlatok, mozgások, különböző érintések.

I. blokk

Feladat:

- akadályok feloldása, bizalomteli csoportlétkör megteremtése
- képzelet felszabadítása

Játékok:

- ismerkedési, kapcsolatteremtési játékok
- bizalomjátékok
- interakciós játékok

II. blokk

Feladat:

- az Énnel és a másikkal való találkozás

- ismeretnyújtás
- önreflexió beindítása
- a nevelő szülők „aha!” élményhez való juttatása

A választott téma feldolgozása interaktív módon. A nevelő szülők a meglévő ismereteiket, új szerzett ismereteiket összevetik gyakorlati tapasztalataikkal és integrálják azokat.

III. blokk

Feladat:

- éneklés (örömtréning)
- a nap lezárása
- kérdőív kitöltése anonim módon

Az általunk készített, a nevelőszülők által kitöltött kérdőív az alábbiakról tájékoztat:

- A nevelőszülő Klub-napon való részvételének motivációjáról
- A Klub- nappal kapcsolatos elvárásáról, elégedettségéről
- Kapott- e segítséget problémája megoldásához?
- Szerzett- e új ismereteket?
- Igényli- e a Klub-nap működését?
- Milyen érzésekkel megy haza a Klub-napról?
- Hasznosnak tartja- e a jövőben a működését, ajánlaná- e a Klub-napon való részvételt nevelő szülő társainak?

A kérdőív kitöltői ezen túl megfogalmazhatják a Klub-nappal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseiket és kinyilváníthatják a programmal kapcsolatos jövőre vonatkozó ötleteiket, javaslataikat.

A NEVELŐ SZÜLŐI KLUB-NAPPAL KAPCSOLATOS TAPASZTALATAINK, EREDMÉNYEINK

A bizalomteljes légkörben a nevelő szülők képesek voltak nevelési problémáikat szintén felvállalni.

Megtapasztalták, hogy nincsenek egyedül gondjaikkal, s problémáikra együtt kerestek megoldási módokat. A kiscsoportban a csoporttagok megélik a fontosságukat, erősségeiket, gyengeségeiket. A csoport segítséget ad egyéni érzéseik megfogalmazásához. Az elfogadás légkörében a nevelőszülők megtapasztalják, hogy szabad gyermekneveléssel kapcsolatos negatív érzéseket is kimondani, szabad úgy érezniük, ahogyan éreznek, hiszen csak ennek nyomán történhet változás.

A csoport segítséget nyújt a családban lévő probléma meglátatásához is.

A Klub-nap támogató rendszerként funkcionál a nevelőszülők életében. A megélt „aha!”-élmények önreflexiót indítottak be a nevelőszülőknél, mely hosszú távon

lehetővé teszi a szemléletváltozást. Jobb együttműködést, munkakapcsolatot eredményezett.

A nevelőszülői tanácsadó csoporttagként vesz részt a Klub-napon, így lehetőség nyílik egymás több oldaláról történő megismerésére, ami az elfogadásnak az alapja, és pozitívan befolyásolta a munkakapcsolatot.

Baráti kapcsolatok is szövődtek. (Néhány nevelőcsalád együtt ment üdülni.) A résztvevők új ismeretek birtokába jutottak. Problémamegoldó készségük, konfliktuskezelésük javult. Felerősödött a nevelőszülőknél a megismerés útján történő elfogadás, ami hatást gyakorolt a vér szerinti szülőkhöz való viszonyulásukra (csökkent az előítéletek erőssége).

Beszélgetés formájában ismereteket szereztek arról, hogy a gyermekek egy-egy fejlődési szakaszban milyen életkori krízissel küzdenek meg, milyen érzéseket élnek át. Hol vannak a fejlődésben azok a kritikus pontok, amikre feltétlenül figyelniük kell ahhoz, hogy nevelt gyermekeik egy-egy fejlődési szakaszon viszonylag sikeresen túljussanak egészséges személyiségfejlődésük érdekében – szem előtt tartva, hogy ezek a gyerekek már eleve sérüléssel kerülnek a nevelőszülői családba.

Örömmel tapasztaltuk, hogy a Klub-napon részt vevő nevelőszülők nagy része képes személyisége gyermeki énjének működtetésére. Ez egyébként sem, de a gyermeknevelésben semmiképpen nem elhanyagolható, hiszen a játék, a humor segít a problémamegoldásban, a lelki egészség megőrzésében, s közelebb lehet általa kerülni bármely korosztályhoz.

A Klub-nap végén a nevelőszülők a megkönnyebbülés, feltöltődés érzéséről számoltak be. Feszültségeiktől megszabadulva új élménnyel, ismeretekkel gazdagodnak. Visszajelzéseként ilyen mondatok hangzanak el:

„Tudom már, miért rossz most a kapcsolatom a nevelt lányommal, és mi az, amit tehetek a kapcsolatunk javítása érdekében.”

„Sok gyereket neveltem már, s azt hittem, hogy én már mindent tudok a gyermekneveléssel kapcsolatban, de rájöttem, hogy nem.”

„Jó érzés, hogy mindenki kíváncsi volt a véleményemre.”

„Rájöttem, hogy nem vagyok rosszabb, mint más!”

A Klub-napon részt vevő minden nevelőszülő megfogalmazta, hogy igénye van a program működésére, hasznosnak tartja azt, s minden nevelőszülő társának ajánlja.

TARTALOM

A „jó gyakorlatok” elé	1
„Mi világunk” program	3
„Egyedül nem megy” – Közösségszervezés, integráció el segítése alternatív ellátási formában, az egyenlőtlenségek kompenzálása érdekében	11
Szül segítő szolgáltatás	21
Együtt könnyebb – A speciális gyermekotthon és a disszociális serdülőket nevel családok kapcsolatának erősítése	28
Bölcs détől a sokszínű szolgáltatásokat kínáló gyermekcentrumig	36
Multikulturális klub a Tiszadobi Gyermekvédelmi Központban	46
A település roma mesekincsének gyűjt jéről elnevezett mesemondó verseny a kistérség roma gyermekeinek számára	52
A Gyermekjóléti Központ által működtetett speciális szolgáltatás, a gyermekjóléti egészségügyi szociális koordináció-koordinátor feladatellátása, célja, működése	58
Gyermekeket nevelő önkényes lakásfoglaló családok segítése Józsefvárosban, az érintettek legális lakhatásának megoldása céljából	66
„Más-képp a mások-ért” – Speciális nevelési igényű gyermekek napközbeni ellátása családi napköziben	71
Apró léptek képességfejlesztő program	76
A mi hetünk – a gyermekvédelmisek hete – rendezvénysorozat lebonyolítása	83
Nevelőszülői Klub-nap nevelőszülőknek, helyettes szülőknek, segítő szakembereknek	89